

Varia opera ut patet ex indice

Theocritus et Hesiody Poeta.
Fratris Baptiste Mantuani Poesis
Pomponius Historia Romana
Valerius Probus de interpretandis Romanorum comitiis
Catulli Poeta Epigrammata.

ROMANAE HISTORIAE COMPENDIVM AB INTERITV GORDIANI IVNIORIS VSQVE AD IVSTINVM .III. PER POMPONIVM LAETVM.

CVM PRIVILEGIO

PRAEFATIO

FRANCISCO BORGIAE EPISCOPO TEA-NEN. ET PONTIFICALIS AERARII PRAE-FECTO POMPONIVS LAETVS.

OLET quæri ab ſtudioſis uiris utilis ne ſit hiſtoria. Nos uero non mõ utilem & frugiferam: ſed neceſſariã mortalibus eſſe cõtẽdimus: & quẽadmodum agriculatione corpora: ſic monimẽtis rerum animi fouentur. Vitæ cupido pharmaca pellendis morbis inuenit. Series rerum ne una cum eo qui gerit interiret hiſtoriã excogitauit. Quantoq; nobilior corpore animus: tanto cæteras dotes præcellit hiſtoria: potiſſimãq; ſibi ſapiẽtiæ partẽ uendicat. In ea enim eſt imitatio uiuendi uicia deteſtatur: uirtutes ardore quodã imitationis effert: & cum rebus omnibus tempora uetuſtatem adferant: hiſtoria numero annoꝝ admirabilior eſt: & ſanctior habetur. Scripſerũt multi de eius utilitate deq; eius obſeruatione: quæ præterire neglegẽtia nõ eſt. Ab hiſtoricis abeſſe debent fœdum crimen adſentationis: & amor ac beniuolentia metuſq; & ſimultas: quibus corrumpitur narratio: uti ſæpe numero contigit. Aiunt enim ſcribe ſecurus quod lubet: & quod uelis narres: habiturus mẽdacioꝝ comites. Principes hoſtoriarum cur diſſentiũt? Cur uaria tradũt? Quod iudicium quo ſolemus in rebus uti ſæpius decipit. Itaq; ſcribere quæ ipſi uidimus unde nomẽ eſſe memorãt errore liberi uera fateremur.

PRAEFATIO

Sed quoniã ad ea quæ ab ſæculis noſtris remota ſunt
adçomodatur narrandi materia:Iudicio opus eſt ſimul
& memoria. Adcuratius legere ꝓdeſt. Laudatur etiã in
hiſtoria breuitas:quæ ſit aperta ac lucida ut illa Criſpi
Salluſti. Liuius modo breuis mõ copioſus plus eloquẽ
tiæ addidit. Sunt & alii cãdidi:alii nimis falerati & tu/
midi. Veteꝝ ſimplicitas ut fuit. M. Catonis &. Q. Fa/
bii interiit. Nos uero breues eſſe uolumus:& ſæpius di
greſſi ſumus ornatus gratia. Verum ſi cãdor ille ſimpli
citatis antiquæ aberit:ueniam oramus:quam cum ſcia
mus minime mereri:præcipue nobis dandã ab hiis qui
legerint : aut audierint arbitramur : præterea hiſtoria
quouis modo ſcripta delectationem adfert. Natura ip/
ſa ad rerum notitiam prouocamur:reſq; auidius q̃ elo/
quentia petitur:ut qui qualibet nuda rerum cognitio/
ne etiam anilibus fabellis capiamur: Nihil hiis cõmen
tariis falſi quãtum perſpeximus auſi ſumus. Exorſi ab
interitu Iunioris Gordiani uſq; ad exiliũ Iuſtini Hera/
cliorum:multa diſperſa in unũ corpus collegimus : ab
Philippis uero uſq; ad cædem Aemiliani: quia Trebo/
nii Pollionis labor ſine capite eſt: & monimenta illorũ
tempoꝝ deſiderantur nimis circumciſe narrauimus: ut
cunq; certi ſumus proculdubio libellos tibi Borgia pla
cituros:qui memoria ſæculorum plurimum delectaris
& ob id a publicis negociis ſeuocaris:alii uero:ſi cæte/
ra nobis deeſſent: qm̃ titulus tuæ humanitatis index
eſt ſatis ſunt probaturi. VALE.

LIBER PRIMVS
ROMANAE HISTORIAE COMPENDIVM AB INTERITV GORDIANI IVNIORIS VSQVE AD IVSTINVM.III.PER POMPONIVM LAETVM.

BALBINVS. PVPIENVS. GORDIANVS.

Aximino ꝑfligãdo qui primus post habita Senatus auctoritate ab exercitu imperator Aug. adpellatus est ex cõcione Vectii Sabini patres imperiũ duobus uiris decreuere & populus Ro.cõcordi adsensu ac lætitia sciuit:hii fuere Decius Cælius Balbinus &.M.Clodius Pupienus. Hic quamuis homo nouus per gradus dignitatis satis inlustris erat & grauitate:ac seueritate uenerabilis. Balbini maiores ex gadibus Hispaniæ cũ Pompeio magno uenerant:& ciuitate donati:hoꝝ primus Theophanes Balbus Romæ adpellatus Cornelius:quẽ.M.Tullius defendit. Igitur Balbinus nobilitate familiæ fortunisq; & clementia satis cognitus:hic Cæsaris:ille Catonis moribus comparatus ille contra Maximinos hostis iudicatus copias eduxit:hic urbis gubernationẽ suscepit:illius auspiciis cæsi Maximini: huius bonitate tumultus in urbe inter ciues ac prætorianos exortus est:tandẽ neq; illi seueritas neq; huic clementia profecerũt:ambos milites occiderunt. Gordianum natum A.XIII.qui modo Cæsar erat:Impera-

torem fecerunt:non abnuente Senatu. Cuius successi/bus cum posset Persicum nomẽ deleri insidiæ Philippi uetuerũt. Quibus circumuẽtus adolescens occisus est, Et enim occultæ proditiones ad excidium bonoꝶ exco gitatæ scelera audientium prodigioꝶ augent:non fuit inulta iuuenis Gordiani cædes:quicũqꝫ in eum cõiura/uerunt crudelibus suppliciis adflicti interierunt.

MARCVS ET SEVERVS OSTILIANVS.

Senatus de morte Gordiani factus certior Marcũ quẽ dam uirũ grauem ac sapientẽ imperatorẽ legit:qui su/bita morte ĩ palatio:ubi habitabat:decessit:nec succes/sor dilatus est:statimqꝫ lectus a patribus Seuerus Osti lianus:qui repente cũ incidisset in morbũ:Medicis ma le uenam soluentibus:occubuit:interea littere Philippi ad senatum adferuntur:in hiis scriptum erat Gordianũ graui morbo adfectum obiisse:& Philippum ab exer/citu imperatorẽ factum:rogareqꝫ uti patres probarẽt. Senatus qui rem nondũ nouerat Augustũ Philippum confirmauit. Gordianũ inter diuos rettulit.

DE IMPERIO PHILIPPI.

.M.IVL.PHILIPPVS Vostris Arabiæ urbe obscu/ris parentibus natus est:cuius fortunæ humilitas gene ris non obfuit. Ab teneris annis relicto patrio solo mi/litare cæpit:nec difficile hoc puero fuit. Nam Arabes optimi sunt eqtes:& militiã Romanã noscere cæperũt: in oriente res gerẽte Pompeio. Philippus haud parum diligens per gradus promotionis ascendit:comes ordi/nis deinde dux. Post præfectus prætorio. Tandem in

Perside post mortē Misithei exercitui a Gordiano præficitur:& loco parētis iuuenis Imp.eum habuit. Misitheus q & idē Timessocles uir modestus ac frugi reip. & militibus moderādis tanta desteritate usus:ut utrisq; carissimus fuerit:propter cuius bonitatem simul & ingenitam eloquentiam:eius filia adolescenti Gordiano nupsit:præfectusq; urbi factus:tanti uiri cōsilio imperium ex omni parte augebatur:bello Persico senis prouidētia fugatus est Sapores rex Artaxersis.F.Erat aūt Sapores statura procerus & corpore horribilis. Recuperatæ urbes Antiochia quæ est Nisibis & Carre:exercitui commeatus nunquā defuit. In eo exigendo prouincialibus minime molestus. Senatus hominem quadrigis & titulo honestauit.

MISITHEO PARENTI PRINCIPVM.P.R. TVTORI REIP.S.P.Q.R.

Sunt qui scribunt & hunc cōsilio Philippi obiisse:nam cum medici poculum decreuissent uentris pfluuio cohibendo:aliud fraude porrectum quo magis solueret. Post huius obitum factio Philippi plurimum creuit: frumentariæ naues eius opera interceptæ sunt.Exercitusq; exuriæ cū laboraret ad loca difficiliora traductus ad quæ per Euphratem commeatus aduehi non posset amici Philippi neglegentia principis id adscribebant. Cæteri cum exurirent facile crediderunt.Iamq; palam princeps adcusabatur:adolescentia culpabatur:q non digna imperio esset:tandē fames impulit pene omnes imperium comendare Philippo:qui una cum iuuene

imperaret: quod diu durare nō potuit: nam & Philip/
pus fraudolenter omnia agebat: per clādestinos amicos
noua crimina fingebat. Et iuuenis Scipionum proles,
& Augustorꝝ heres: æquatum sibi imperiū cum indi/
gnitate Philippi egreferebat. Ea res cædē Gordiano fe/
stinauit: adcessit etiam ne amor. S.P.Q.R. & militū
intellectus hominis Arabici fraudibus imperium abro
garet: hac uia iam Aug. Philippus proficiscendi ad ur/
bem concionem habuit: percussoq; cum Persis fœdere
Mesopotamiā & Assyriā hostibus reliquit: passus ui/
ctricium armorum dedecus: ut ad urbem e Syria ad/
uolaret: in natali agro urbem sui nominis condi iussit
Philopopolim: & nequis ambigat aut nominis similitu
dine decipiatur: altera est in Thracia Philopopolis: quā
Scythæ diripuerūt regum Macedoniæ opus: in itinere
consortē imperii fecit Philippum filiū: reuersus ad ur/
bem iam uoti compos plura largitus est: sed ipsius ad/
uentu lætitia haud ingens quod ꝓuincias amiserat stu/
dens sedare animos omniū: inducto cum Persis decre/
to: illis bellum indixit: sperans ignominiam abolere.
Res sine sanguine peracta est Persis ꝓuincias restituere
pollicentibus: huius imperii anno secūdo ante. xi. Kal.
Maii ingenti pompa magnoq; sumptu & adparatu sæ
culares ludi. An. A. V. C. M. celebrati sunt: beluæ tri/
umpho Persico & hiis ludis a Gordiano adseruatæ. Nā
iuuenis Natali urbis triumphare decreuerat: hæc fuisse
memorant. Elephāti. xxxii. Halces. x. Tigrides. x. Leo
nes māsueti. lx. Leopardi cicures. xxx. Hienæ. x. Hip/

popotamus unus. Rhinoceros unus Arcoleontes. x. Ca meleopardi. x, Onagri. xx. Equi feri. xl. Gladiatorum paria mille: quæ omnia in circo Maximo exhibita & ſcenicos ludos in Pompei Theatro: tribus diebus: totidemq; noctibus: mirum dictu: peruigil populus ſpectauit: funalibus atq; lycnis tenebras uincentib9: & cũ multitudo ſolemnibus ludis intenta eſſet: incendiũ aut ex luminaribus: aut ex ignibus coalitũ in Curia diuagatum eſt: Theatrum Pompei arſit: & ei propinquum Hecatonſtylon Centum columnarum in campo Martio: opus Centenariam porticum adpellabant: Circenſes dati in quibus certamine currendi quadrageſimus equorũ e carcere miſſus numeratus eſt. De ludis ſecularibus pauca referre haud ab re eſt. Eos inſtituiſſe fertur exactis regibus. M. Val. Publicola: & adpellatos quod plerũq; hominis ætas ſemel intueri põt: idq; aliquandiu ſeruatum eſt: poſtea ambitione Cæſarum cupientiũ id ſolemne ſuis temporib9 exhiberi: ordo corruptus eſt: & pro libidine ſeculares ludi habiti. Interea Scythæ qui Miſitheo fidem præſtiterãt: & illius nutu quieti erant: facta inruptione limites tranſgreſſi urbes & agros imperii Romani uaſtare: prædas abducere: cædes undiq; facere: incẽdia ſuſcitare: domos uillas tuguria euertere: metum haud inanem inferebant. Expeditioni propere præficitur Marinus quidam dux limitis Sarmatici ab exercitu Illuricorũ imperator eſt adpellatus: quod cum nũtiatum eſſet Romæ. Philippus aduocato ſenatu: plurimum de Marini ingratitudine

questus est. Decius uir clarus hortatus est prĩcipem ne timeret. Quod Marinus penas daturus esset: qui post paulo cæsus seditione militari pœnas luit. Cõfirmatus imperator Vaticinio Decii contra Scythas cũ supplemento copiarum ipsum Deciũ misit: qui cum ad exercitum peruenisset concordi adsensu milites Illuriciani imperatorẽ fecerunt: renuentem ac repugnantem strictis ensibus coegerũt. Dux experientia rerum cautus: ne a principe adcusari posset: ueue locũ calumniis præberet: fidissimo nunctio litteras ad Philippum dedit: qbus se excusabat suppliciter exorans: ne turbato animo ferret: ꝓmittens abdicaturum se dignitate: ad quã inuitus tractus esset. Philippus uero homo punica fraude deterior qui: ut scelera tegeret: cultũm christiani nominis simulabat: expeditionẽ scriptis etiã nouis legionibus contra Decium parauit: & cum posset per duces bellum gerere: ipse: eductis copiis: profectus est: minis ingentibus palam adserens se Decium cum toto scelerato exercitu perditurum. Hac mente turbatus uelut furore concitus ferebatᷣ. Itaq; a militibus ipse Veronæ cæsus est. & Romæ filius a prætorianis. Is traditᷣ fuisse Agelastos & ludis secularibus ridentem patrem seuero uultu inspexisse: uelut illum corrigeret: Ambo Philippi uixerunt An. V. & immerito inter diuos relati.

DECIVS.

IMP. CAES. M. Q. TRAIANVS. DECIVS. Au. DECIVS bibali inferioris pannoniæ urbe natus claris parentibus ab ineunte ætate spem optimæ indolis

prebuit:in quo uirtutes cũ ætate creuerũt:ad amplif/
fimas dignitates: non ambitio:non empta fuffragia:
nõ corruptæ amicitiæ:fed boni mores perduxere. Igiẽ
qui a militibus Illuricianis ante imperator factus fu/
erat:ab fenatu Auguftus eft adpellatus. Is cum magni
tudinem imperii contemplaretur. P. Cor. Liciniũ Va/
lerianũ: qui poftea imperauit exercitui præfecit. Virũ
militarem & bonis moribus nutritũ:tum fexagefimũ
fextũ agentẽ annũ:& cum de Cenfore eligendo pote/
ftàs fenatui data effet ab Decio. Valerianꝰ abfens Cen
for lectus:in æde Caftoris & Pollucis:in parte fori Ro
mani uerfus palatium:cuius ueftigia effodi uidimus.
Ea cenfura probata Decio patre ac filio cos:modeftia
Decii hoc paffa eft. Nam poftq̃ res.p.unius nutu gu/
bernari cæpta eft. Ipfi imperatores cenfores erant. De/
cius cuius uita fanctiffimis inftitutis nunquã aduer/
fata:cupiens nihil agere nifi quantum fenatus iuberet:
cenfuram ampliffimo ordini permifit:huius impera/
toris uita quæ & ciuilis & militaris fuit multos habuif
fet laudatores:fi ab chriftianorum cruciatibus fe tem/
peraffet. Nam ius quintæ relationis & proconfulare
imperiũ:unde Augufti omnes pro confulibus nec non
& ius Trib. pot. Q uod Auguftus primus fibi ꝑpetuo
uindicauerat arbitrio. S. P. Q. R. permifit:patris pa/
triæ cognomen adcæpit. Sed priufq̃ ad urbẽ rediret ci
uiles in Gallia motus fedauit:parũ in urbe cõmoratus
cogente fenatu filiũ fuũ Deciũ Cæfarẽ fecit. Patribus
rem.p.cõmẽdauit:& una cũ filio ad liberandas Thra/

cias ꝑfectus est. Nã Scythæ & Naualibus & terrestri/bus copiis omnia infestabãt. Victor in primis cõgres/sibus hostes in angustias locoꝝ quæ in Dardaniis sunt compulit: & obsedit: expugnassetq́ꝫ fame: ni proditus ab suis fuisset. Hostium dux per legatos petiit uti reli/cta omni præda sineret cũ suis abire trans Istrum: Ro/manus imꝑator negauit auidus illos perdendi: q totiẽs fractis federibus inruperant: & qui ꝓuincias Romani imperii quiescere nõ sinerent: & sua strage uix domiti amisso rege Decibalo Neruæ Traiano illuserint. Iãq́ꝫ fere uoti Cõpos Trebonianũ Gallũ ducẽ limitis My/siæ ad obsidendos aditus ne fugerẽt: cũ bona parte co/piaꝝ misit. Gallus cõsiliũ barbaris patefecit: & eos mo nuit ut se diuiderẽt: & alii cõsisterẽt in insidiis ꝑpe pa/ludẽ: alii in primo cõgressu fugã simularẽt paludẽ uer sus. Barbari nõ nihil addẽtes cõsilio Galli rẽ peragũt. Cũ in pugnã descenderent admiratus est Decius quod qui modo percussi metu erãt iam arma poscerẽt: igna/rusq́ꝫ proditionis: certus uictoriæ copias educit. illi sta/tim terga dant: imperator insequit᷑: cũ uentũ est ad in/sidias atrocissima fit pugna. Vtriq́ꝫ magnæ cædes. De ciani difficillime præliabantur: luto palustri adferente cladem: tamẽ non moriuntur inulti: & loco & fato ad/uersantibus pereunt. Decius pater cũ filio occubuere. Senior forte equo sedens: ne uiuus aut contra in ma/nus hostium perueniret insiliit in uoraginem paludis. Nam quesitum eius cadauer nusq̃ repertum est. Re/gnauerunt biennio nõ dum finito: Hic fuit Deciorum

finis:qui:ut credibile eſt:ſe pro futura uictoria deuoue runt. Ita enim Deciorꝝ nomen facere conſueuit. Decii mares duo prioribus ſeculis:alter bello Etruſco:alter bello Latino:conſtanti animo inter confertiſſimos hoſtes pro uictoria patriæ ſe deuouentes occubuere. Hũc deuouendi morẽ primus creditur introduxiſſe Linus Codri.F.qui pro pr̃ia bello Dorico ſe deuouit. Hic miletum Coloniã Athenienſium deduxit in Ionia. Quidam ſcribit Decium cupientẽ Philopopoli ferre opem cito petiiſſe Berceam & inde fugatum ab Echina rege Gothorum:reparatiſq; in Mæſia uiribus rediſſe ad hoſtes:qui Philipopolim cæperãt:& Priſcum ducem ſibi cõciliauerant. In ipſo congreſſu ictum ſagitta Decium filium deceſſiſſe:& patrem:uel ut cædem filii ulciſceretur:uel ut morte ſua finẽ dolori inueniret:in confertiſſimos ſe immiſiſſe hoſtes:& nuſq̃ adparuiſſe:& diis ante cõgreſſum imolaſſe:ad Abrittum Mœſiæ urbẽ. Inde factum loco nomẽ:Ara Decii adpellatur. Decius pater bonitate Traiano adequatus: nomenq; optimi pr̃icipis iudicio ſenatus meruit:adpellatuſq; eſt. IMP. CAES.M.Q.TRAIANVS DECIVS AVGV. Exercitum Illuricianũ mire dilexit: quia ab eo primũ imp̃atoris nomẽ adcæpit. Senatus Decii nomine Decianas Thermas in Auentino ædificauit.

GALLVS.

IMP.CAES.C.Vib.Trebonianus Gallus Aug.patriciorũ familia ortus in quo plus fortunæ quã fidei fuit. Quãuis:cum Auguſtus eſſet:in nummiſmatibus ex

primi iusserit. Virtus augustorum de se ac filio quasi uirtute non dolo principatum adsecutus: in tanta no/strorum strage legio quæ integra Scytharum fide re/manserat Gallum imperatorem fecit: qui superfuerant ad hunc cõfugerunt: uelut seruatorem relliquiarũ Ro/mani exercitus: quo rumore adductus senatus Augu/stum adpellauit. Licet & ipse scripserit: cũ Scythis fæ/dus pcussit nõ sine Romani nominis ignominia. Tunc primum diuturno & libero potentatu populo Ro. tri/buta pependit. Tunc primum res.p. iugum Scythicæ seruitutis adcæpit: tantaq; est imperãdi auiditas: ut qui præesse cupit: & ad id fastigium legi: urbes & prouin/cias sine discrimine donet. Hadrianus ab aliis occupa/tas restituit: quod principis liberalitate uideri actum potest. Sed qui tributo pẽdendo obnoxiã fecerit urbẽ: præter Gallum: fuit nemo. Tributum fuit dragmarũ aurearum. CC. Secus euenit q̃ sperabat impator. Bar/barus cum uincit insolentior est. Itaq; cõtemplatus di/uitias. Ro. imperii: q; & sua fide ille imperaret: ac per hoc tributum pro meritis non esset: incursiones facere: prædas abigere: ingentiq; agmine terra mariq; sæpius irrumpere. depopulatur Dardaniam: Thraciã: Thessa/liam: Macedoniãq;: & Hellada: & pars infestabat Asiã Vndiq; cum pluriũ urbiũ uastatione & excidio. Scy/tharum exemplo alii hostes surgunt: armaq; capiunt: iam in uiscera Syriæ penetrãt Parthi: & Armenias fu/gato rege Tyridate occupant: cuius liberi hostibus se dederũt. Scythæ magna honusti præda in Dardanios

uelut regni sedem redeunt. Interea Gallus cum Romã uenisset. C. Vib. Volusianũ filium Consortem imperii fecit. Scythæ rursus nõ contenti pretio iam Italiæ minabantur. Sic Barbaricæ gentis animus nostris opib9 inhiabat. Itaq; opa Aemiliani ducis limitis Mysiæ rapacissimi hostes: nõ sine magna cæde: in suas solitudines redire coacti sunt. Ita imperiũ Galli infaustũ atq; infœlix reꝝ gestaꝝ monimentis obscurum. Veꝝ clade generis humani memoriæ traditũ est. Siquidem eo imperante pernitiosa pestis undiq; uiguit. Tabes initium fuit: ab Ethiopia forte ex nimio solis ardore. Pestilitas primo cõsumptis fere meridianis p oriẽtẽ diuagata est. Inde cæteras orbis partes inuasit. Vbiq; maximã partem incolentium exhausit. Pleraq; loca inhabitata reliquit. Ea labes uix intra decem annos finẽ inuenit. Prouenisse ex fœlicibus Galli auspiciis uisa est: ut qui ꝓditione imperiũ adripuit: christiani etiam dogmatis hostis qui cum copias contra Aemilianum duceret: Victus: & ab suis militibus desertus: una cum filio cæsus est: Imperauit An. ii.

IMP. CAES. AIMILIANVS AVG.

AIMILIANVS Lybicus nãq; in Mauritania ortus a pueritia cæpit stipẽdia mereri: & cũ pro ætate honores promotionis non deessent: dux limiti Sarmatico in Mœsia a Decio prepositus & a Gallo minime submotus: cũ Scythæ solertissimũ latrocinandi genus cõtenti pretio nõ essent: Aimilianus pro cõcione suis militibus id pollicit9 est; si hostes uicissent. Nostri premio adcẽsi

ad cõferẽdas cũ barbaris manus incitatiores facti: cũq; nimius ardor insisteret aptis castrorum portis auidũ pugnãdi militẽ educit: q tãto impetu in hostes inlatus est: ut nõ fugauerit modo: sed bona ex parte cæciderit: illorũq; regiones abactis prædis pene exhauserit. Reuersus in Mysiã premia adsecutus est. Aimilianus persoluit qui hoc successu adeo gratus Victori exercitui fuit ut ab eo sit imperator adpellatus: ad hos motus opprimendos Gallus una cũ filio proficiscitur: nec profecit. Ambo in primis præliis cæsi sunt: & milites Aimiliano hæserũt. Qui statim ad senatũ scripsit docens se imperatorẽ lectum esse: promittens se liberaturũ Thracias & Mesopotamiã: & Armenias recuperaturũ: & depulsurum undiq; hostes nominis Romani. Sed priusq opus aggrederet: Milites: qui in alpibus erãt: Valerianum imperatorẽ faciũt: quo nunctio adcæpto: qui sub Aimiliano erãt: ne ciuili bello: & cognatorum sanguine: se inuicẽ inficerent. Contemplantes præterea humilitatem generis Aimiliani: & nobilitatem Valeriani: simul & laudatissimos mores: eo interfecto: Censorio uiro se tradiderũt. Imperauit aũt mensibus tribus. Vixit An. xl. Ita res solo ducis capite peracta est.

VALERIANVS.

.P. COR. LICINIVS VALERIANVS Successit homo maioris spei ac opinionis q̃ fortunæ. Captus ab Sapore rege Persarum in captiuitate cõsenuit. Interea eius frater. Licinius Galien9 ab initio Cæsar mox Augustus præclara gessit: deĩde ad delitias lapsus: dũ

popinæ studet: imperium dilacerare non curat:& nisi in Galliis occidentē. A. Postumius:& orientem in Syria Odenatus Palmirenus defendissent: imperiū Ro. sudore ac uigiliis fortuna & uirtute fauentibus adquisitum: Germani: Persæ Scythæq; & surgētes ubiq; hostes perdidissent. Verū & Tyramni. xxx. sibi bona ex parte occupauere. Porro Galienum cū fratre Valeriano mi ites Aureoli qui dux erat Illuriciani exercitus prope Mediolanum interfecerunt.

CLAVDIVS.

M. AVRELIVS CLAVDIVS deinde suscepit imperium: uir ad barbaros delendos natus: quos statim multis in locis & uicit fudit atq; cæcidit: præliis ac re℞ penuria Sarmatas Getas Scythas Quados cōsumpsit Daciam recuperauit: Victor Sirmiū Pannoniæ petiit: ubi in egritudinem incidit: & priusq̄ decederet: conuocatis ducibus: Tribunis: & præfectis: concionatus est: præsertim de eligēdo Imp. & longa orationis serie Aurelianum probauit. Senatus nunctiata Claudii morte eius fratrem Aur. Quinctilium Italici præsidii ducem Cæsarē Aug. adpellauit. Exerctius interea Aurelianū imperatorē legit. Postq̄ nunctium ad urbem peruenit illius conatibus se imperatorē cum uideret: maleq; expertus concione militū uoluntatem: qui omnes fauebant partibus Aureliani: uenas soluit: & post paulo decessit. xvii. imperii die: Aurelianus solus imperat: qui imperium multiplici Tyrānide liberauit: & eius terminos auxit: rebus gestis magnis principibus non modo

æquandus. Verũ etiam anteferendus:interfectus medio itinere:quod ducit ab Heracleo bizantiũ:non longe ab Zenophoro ministri a libellis manu.

TACITVS.

.P.ANNIVS TACITVS Post hunc imperat Vir Egregius & rei.p. Commodo sine exercitu ab Senatu imperator & Augustus adpellatus. Tunc primũ res.p. uelut lõgo post liminio reducta suo iure ac iudicio usa est. Vtinam nec militaris furor aut nimia erga nutrices cura bonos mores perdidissent. Nam quãdiu sua grauitate Senatus decernit:tam diu res.p. uiribus suis consistit. Quæ tunc renascens Tacitum sui corporis legit:& militibus principem dedit:non adcæpit ab legionib9:aut a prætorianis iugum:sed inuidit tanto facinori cælũ:Dum fama tanti principis ad suos limites producitur fata successorem dedere. Is fuit.

PROBVS.

:M.AVRELIVS PROBVS Vir gloria rerum gestarum inlustris:nec potuit obesse. M. Annius Florianus Taciti frater:qui cũ suo iudicio ad tantũ uelut herediũ properaret: imperiũ & inuasit & adripuit. Itaq cum uix duobus mensibus præfuisset Tarsi a militibus occisus est. Probus igitur uere Probus. Ita se & in toga & in militia gessit:ut res ipsa nomen sequeretur. Sarmatas contudit: Tyramnos extinxit:orbem pacauit: Iudicia bonorum de se admirabili uirtute confirmauit: pace terra mariq parta dicere solebat milites

minime necessarios fore cum desunt hostes:quæ uox plurimum obfuit in Sirmiensi agro natali solo dum moram trahit tumultu militari occisus est; imperauit An.vi. Mensis.iiii.

CARVS.

M.AVRELIVS CARVS Narbone genitus mo/lem subiit:Exercitus Imperatorem adpellauit. Is cum Probi adparatu in Persas profectus Mesopotamia re/cepta Cthesiphontē peruenit:& nisi fulmine ictus con/cidisset regnum Persicum subuertisset:traditæq; sunt rerum habenæ eius filio.

NVMERIANVS.

NVMERIANO Cui Mars in armis familiare nu/men præbuit. Minerua peculiarius adfuit:& cytha/ram præbuit Apollo:Miles:orator simul & poeta:ocu/lis eger:forte aer & uigiliæ in bello Persico nocuerant: occlusa lectica ferebatur,Erat in castris Arrius Aper: cuius filia nupserat Numeriano. Huius igitur cupien/tis inuadere Imperium factione Modestus & frugi iu/uenis occisus est:Nec eius mors in ulta concionantem Aprum Diocletianus confodit. Imperium

CARINVS.

CARINO Moranti in Galiis ubi erat a patre relictus obuenit. Hic primū florem pueritiæ quem fruendum dederat: Cum adoleuisset ab adolescentibus repetiit. Pater si uixisset abrogare sæpi9 cogitauit filio Cæsaris nomē & cōferre Cōstantio uiro claro:sed hoc fata Her/culio seruatū statuerāt:Carinus diu præesse nō potuit.

Pioꝝ sanguine madefactus totius ubiqꝫ iuuentutis corruptor. Victor tamen exercitus in Perside.
DIOCLETIANVM Imperatorem legerat qui Carinum multis præliis uicit. Non defuit Carino Vigor occupandi orbem multũqꝫ progressus fuisset si nõ incidisset in Diocletianum. Cum exercitu recenti uictoria ferocem. occubuit Carinus ultimo prælio ad Margum Commisso: a militibus fortissimis quos habebat desertus. Percurri gesta. xi. imperatorum ne interrupta temporum series admirationem legentibus faceret: Ad destinatum opus redeo professus initio me scripturum de hiis imperatoribus quorum gesta magna ex parte fere interierant.

Explicit Liber Primus.

Incipit Secundus.

LIBER SECVNDVS
C.AVRELIVS VALERIVS DIOCLETIANus.

OLONIS Dalmatiæ ortus:utroq; parente ignobili & obſcuro. Quidã ſcribunt Libertino anulli Senatoris genitũ. Quidam ſcribæ filium: militare a pueritia cæpit. Cumq; Gregarius miles in Gallia eſſet: Diuerſorio cuiuſdam Driadis utebatur: ab qua cibaria emebat: debebatq; plurimum Vetulæ: Cum illa pretiũ poſceret: dicere ſolebat: ſoluam cum imperator fuero: At illa ſubiunxit. eris imperator cum Aprum interficies: hac uoce augurium futuræ felicitatis adcæpit: ẽt ſtudebat Venatum ire: ſæpius contra Apros congrediens plurimos interfecit: Tandem cum Arrium Aprum ſua manu cõfodiſſet: & imperator ob id factus eſſet: intellexit uocem Driadis haud uanam fuiſſe. Profligato & Cæſo Carino Auguſtus adpellatus: & ab. S.P.Q.R. magno honore excæptus eſt: In quibuſdam imperii regionibus facti ſunt motus: & Tyramni non deerant. Diocletianus animaduertens Cõſorte imperii opus eſſe ut citius pacem ubiq; redderet Maximianũ legit: tantaq; fuit in gubernãda re.p. inter principes Concordia. ut alter alteri: quãuis ſemper honeſta cupiebant: nunq̃ repugnauerit: Verũ Maximianus ut filius patri Diocletiano optemperabat. Feliciſſima Cognomina ſibi indidere. Diocletianus Iouius: Maximianus Herculius adpellati ſunt. Velut ille Iouis: hic Herculis heres. Iup-

piter Gigantes ut cæli regiã defenderet perdidit, Dio/cletianus ut orbi terrarum regiam tueretur Tyram//nos ſurgentes: ut Centimanos:diligenti cura:perdidit ac deleuit:& ut Iuppiter turbata pacauit elementa: Sic Diocletianus domitis ac cæſis:ſeditioſis homini/bus imperium turbatum Tranquillum reddidit. Iup/piter ab ſua ãrce undiq; ſuum numen diffundit. Dio/cletianus quãuis uno eſſet in loco ſua ꝓuidentia præ/ſens ubiq; eſſe uidebať: Hercules αλεξικακοσ:a no ſtris cuſtos generis humani cognominatus. Vrbis:op/pida:agros:regiones ſiluas horrendis & pernitioſis mõ ſtris:& aerem infeſtis alitibus liberauit: ſimul & ge/nus humanum tutatus eſt: Maximianus poſt ſalu/bre temperamentũ uirtutis & Imperii adſertor: nun/quam niſi reddita toti orbi ſecuritate quieuit. Cona/tus contra rem.p. diſpulit. Hercules qui magna geſ/ſit materiam præbuit Camenis concinendis: harumq; comes habitus eſt. Vnde Muſagetes adpellatus:Ma/ximianus laborum Herculis emulus niuoſas alpis ma iore conatu tutior calcauit. Latrones plurimos toto Imperio exegit:ſuperiora ſecula geſtis adæquauit:pe/ſtilentem aerem in perpetuam ſalubritatem reſtituit: immiſſis in perpetuas foueas paludibus materiam ca/nendi poetis exhibuit. Hercules Iouis.F.Maximia/nus Diocletiani. Veram igitur cognominis adoptio/nem duo Cæſares augg. meruere:Inter quos quidam clarior ac præcipuus amor uſq; ad ſapiẽtiæ finem per/durauit.Eam ſic adpello cum imperiũ depoſuere:Ita

cognomie pris:ac filii unanimes nihil orbi pacãdo præ termisere: Maximianus tumultus in Galiis quos Amã drus & Elianus excitauerant sub specie Tyrãnidis cum tota factiõe bugaridaꝝ:hoc noĩe se adpellauit. Turba rusticoꝝ cõpressit mira celeritate:statimq; deleuit. Ita pax Galliis restituta est. Inde trãslatus in Aphricã gentianos deuicit:qui uix pacẽ impetrauit. Quinquagenarii & supra eum numerũ annoꝝ:hi milites fuere:qui Aphricã diripiebant:cupientes sibi regnum uindicare: pululantib9 per uaria loca nouis bellis cõcordes augg. duos adoptauere Diocletianus Galeriũ Maximi Maximianus Constantium cognomine Cloron. Cæsaresq; fecerunt:& præter adoptionem adfinitate iunxerunt. Nam coacti repudiare primas uxores:nouas duxerũt: ille Valeriam Diocletiani. F. Hic Theodorã priuignã Maximiani. Erat in Gallia Herculius:Iouius uero in Aegypto:ille Gallicas ut diximus: hic euersis duabus urbib9 superato Achilleo pacauerat Aegyptum urbes prope ueteres Thebas positæ erant dites ac populose. Busiris & Copos:spem rebellionis augebat Achilleus: cuius cõsilio fere tota dissenserat Aegyptus:tandẽ cæsis ubiq; auctorib9 defectionis intra nouẽ menses quieuit prouincia Seminariũ relligionum in qua Archisinagogi plurimũ auctoritatis habebãt. Alexãdrea uero obsessa & .viii. mense capta est. Impator contentus optimatum cæde abstinuit a multitudine: Achilleus uero meritas luit pænas:feris oppositus & dilaniatus: Terra uero ubiq; cædibus potentium maduit. Frustra contra

Craussium Brittanniā insulam occupantem arma cæpimus per duces Maximiani qui anno.vii.ab socio p insidias petitus occisusq̧ est.& is Tyrānidem sumpsit. Qui tertio post anno ab Asclepiodoto præfecto pr.uictus est. Britanniæ.x.post anno q̄ defecerant recæptæ sunt.Brittāniam circūfluam oceano aborigines tenuere:nomen indiderunt Brittāni cōtinentis: qui sunt intra Gallos & Hispanos:uocati post Brittones:& hii accolæ oceani insula potiti.Eo deinde cōcessere Hispani: Galli:& Germani.Primus Romanorꝝ.C.Cæsar insulam ostendit:Vespasianus imperāte Claudio captis regibus domuit. Huc cū frequentes irent Romani paulatim nostros inbibit mores. Constantius uero multa præclara gerēs in Galiis semel cum esset apud Lingonas populos eodem die uarietatē fortunæ expertus est. Alamanni magno impetu inrumpunt Constantium in fugam uerterunt. Is ad propinquā urbem fessus se cōtulit. Cuius portæ hostili metu occultæ fuerant:& nisi demisso fune per muros sublatus fuisset eū hostes captiuum abduxissent.In urbe hortatus est robur suorū: qui eo ante cōfugerant:ne talem ignominiā paterenť: Post concionatus est ciuibus ut arma caperent & dedecori abolendo auxilium præstarent . Ita apertis portis erumpunt:hostes fugant:& prope.lx.milia cedunt. Ea uictoria liberatæ Galliæ:ad tritæ Germaniæ:suas uires omisere:quas reparare nisi non sunt Alamāni.At in Egypto erat Diocletianus:ut res turbatas in oriente sedaret. Narses.n.modo Armenias modo Mesopota-

miã acri bello quatiebat:& cũ eo conuenerant propin/
qui reges:ac duces præcipui. Rex Scionitarum:& rex
Albanoꝝ:priusq̃ bellum contra Persas explicemus:nõ
alienum forte erit acerrimi progeniem hostis aperire.
Regnaũ in Perside Artaxarses quidã ex genere illius:
qui per seditionem a militibus regnum adcæpit:Persis
præfuit. Huius filius fuit Sapores Saporis Hormis/
das Hormisde Vararanes. Huius uero Vararaces: Va/
raracis Vararanes secũdus qui Narsen filiũ regni suc/
cessorem reliquit. Contra hunc ab Diocletiano missus
est:Galerius:&,n.ipse expeditionẽ parare cupiebat in
ethiopas: Si res in oriente prospere succederent. Gale/
rius iuuenili ardore ausus est contra multitudinẽ con/
gredi:& æquo marte discessit:Inde fact9 animosior nõ
longe a carris iterum congressus:paulo inconsultius q̃
antea:dũ sperat uincere supatur:amisso fere toto exer/
citu:itaq; repulsus redit in Syriam:& inde ad Diocle/
tianum:occurritq; Augusto in itinere:ad quẽ antea ad
uersi belli fama uenerat. Galeri9 purpura indutus. Nã
Cæsar erat mille passus ante Carpẽtũ ĩdignati prĩcipis
pedes cucurrit:ueluti homo Gregari9:& auditus nõ ẽ.
Tandẽ prĩceps post minas iussit uti ex lectissimo sup/
plemento exercitũ reficeret:& in Persida rediret igno/
miniãq; aboleret. Is ex militibus Daciæ Illuriæ ac My
siæ pugnacissimas copias & robustissimas coegit:& cõ
tra Persas meliore auspicio profectus hostem inuenit.
In Armenia maiore:qui ex recẽti uictoria sumptis ui/
ribus prouincias imperii Ro. secundo marte uexabat.

Maximinus uero iratũ principẽ placare studẽs abolendæq; ignominiæ adcensus: priusq̃ manus cõfereret: hostiũ stationes ipse habitu gregari diligẽtissime explorauit. Interea Diocletianus cũ firmissimo subsidio Mesopotamiã cõcesserat. Vt nostris animũ & hosti terrorem præberet. Ibiq; Cercusiũ oppidũ spatio ampliauit: menibus & turribus inexpugnabilibus muniuit. Galerius cũ. xx. milibus equitũ ex improuiso hostilia castra noctu adgressus innumerabiliũ Persaꝝ strage: decus nostrum non modo ultus est: sed felici usus uictoria: fines imperii longius ꝑduxit. Vetus oraculum falsum esse ostèndit. Antiquissimi Vates cecinerãt. Romana arma Cthesiphontẽ transire nefas esse: & duces qui ausi fuissent pænas darẽt: Putant. M. Crassum id cogitantẽ cũ exercitu periisse. M. Vlpiũ Traianũ transgredi ausum Italiã nõ repetiisse: & qnq; ꝑuincias trans Tygrim statim amisisse: satiusq; fuisset iter nõ tentasse: legiões longo labore adtriuit: & fere cõsumpsit: & q̃uis Victor longius produxerit terminos tamẽ nõ multũ profecit: nescio an sic uoluentibus fatis: an culpa successoris Hadriani. Cthesiphontẽ cupiens trãsire superato Tygride Valerianus ab Sapore rege Persaꝝ captus est. Verum Odenatus Palmiren9 Victor Romanæ maiestatis Cthesiphontẽ usq; trans Tygrim peruenit, Carus Imperator exercitũ Probi Sarmatico bello late uictorẽ duxit in Persida: hostile regnũ uastauit. Seleuciam cinctam Euphrate quã olim cæperat Helius Verus Antoninus expugnauit. Deinde Cthesiphontẽ & longius ꝑgredi

uolentem uel morbus uel ictus fulmine cælo turbido & corruscāte absumpsit. Galerius de quo nūc sermo est totā Assyriā expugnata Cthesiphonte cæpit: & quinq; puincias Transtygritanas: quæ statim redeunte ad nos Traiano defecerant: subegit & impio adiunxit. Victor rediit ad Diocletianū: & post impauit Augustus: illud sane constat numinū oracula bona ex parte uana: & fidem raro implere: & si quando euenerit uix intelligi & sæpius eludere credētes: adeoq; præstat rōnibus & experimentis atq; consulto res adgredi: & si in rebus bellicis fortuna plurimū sibi uindicat. Tamē credibile est etiā uirtute augeri atq; ampliari: ut in ppagando Ro. imperio facile animaduertere licet. Nam si de rebus futuris certa starent Vaticinia. Virtus pro nihilo esset: Non eo inficias celitus nostra gubernari. Verū sapiens non uano consilio multa aduersa effugere potest: incōsultum & insipientem prosperi successus prætereunt: illos uero non audio: ut in uita Maxentii post dicemus: qui ad magarum monitus ac diuinationes res omnes componunt: præter hoc quod diuulgatum iam erat aliud occurrit Augurīū: Aciem explicanti contra Narsem Maximino Leo & Aper trucidati oblati sunt: Tages aruspicū princeps uisum Leonē exitialem pugnaturis putat: Verum & hæc ut oracula sæpius uanescūt. In Maximini uictoria fugatus & uulneratus Narses: quē uictores usq; ad inuios parthiæ montis psecuti sunt: regis proles fere omnes & uxores & sorores captæ sunt: pleraq; Persaꝝ nobilitas abducta: Reguli ducesq;

& triumpho tam inlustri reseruata: & q̄uis per legatos ab rege conualescente petita: ꝓmissa tamen: sed nō sta/tim restituta. Ictum uero est fædus ut Persæ ab Arme/niis Mæsopotamia Assyria & quinq; nouis prouinciis abstinerent. Diocletianus rebus toto oriente cōpositis: Europam repetiit: ubi iam Scythæ Sarmatæ Halani & bastarnæ iugum subiuerant una cum Carpis Cattis & Quadis. Admonendi sunt qui legerint pro Maxi/mino in quibusdā Codicibus Maximianū esse: & hoc qui e marmoribꝰ epigrāmata exscripsere satis indicāt: scilicet simul imperasse Maximianū & Constantium & deinde Maximinū & Seuerum: errorq; est: aut ab li brariis: aut ab hiis qui ex lapidibꝰ adcæpere. Nos uero cōfusi decernere non audemus: Aera lapidesq; indica/bunt sed in eo summope heremus: quod priori Maxi/miano præponitur Herculius: posteriori Galeriꝰ: dūq; incerta aura ferimur: sit hic Constantii Conlega Maxi mianus: Anno post q̄ hæc scripseramus Seraphinꝰ An tistes sancti Petri a uinculis. & Vilelmius Heda Alsi/nius comertio litterarum mihi ualde familiares & anti/quoꝝ monimentorum diligentissimi indagatores cum urbem Ro. repeterent secum attulere epigrāma ī agro forosemproniensi ex saxo quadrato exscriptum. Aeter/ni Imperatores Diocletianus & Maximianꝰ Augusti: Perpetui Cæsares Cōstantius & Maximianus pontem Matauro. Romæ in tēplo ueste nuper reperto ad foꝝ: Ro. in quadam marmorea basi. Dedicata. xiiii. Kal. Ian. Constantio. iii. Et Maximiano. iii. Cæss. Coss. Cu/

rante. Aur. Niceta. alias plures. Quã hac uia multum profecimus studiosis consulendũ arbitramur uti pquirendo hiis uestigiis insistant. Quod si fecerint sciãt uelim & se nostræ linguæ plurimũ conlaturos & laboris gloriam cõsecuturos. Ex barbaris multi adducti captiui: qui non fuere securi cæsi: sed post triumphũ in Romani imperii finibus positi: ut una cum ueteribus incolis habitarent. Rgiones enim adsiduis incursionibus uastatæ fere in solitudinem ierant. Rediere ex diuersis partibus orbis ad urbẽ principes seniores: quorꝫ auspiciis limites imperii Romani lõgius pducti atqꝫ plati.

MAGNITVDO IMPERII ROMANI.

Ab ortu usqꝫ ad Indos propagati imperii fines: nõ Euphrates: non Tygris uetüere: non superbæ regum Persarum minæ: A meridie Aethiopes per legatos adcersere: ab Aquilone barbaræ feræqꝫ nationes Sarmatarꝫ domitæ: ab occasu Gensoriacus oceanus admirabilis uictoriæ testis est: simul & Brittãnicus. Igitur toto terrarum orbe undiqꝫ Romana arma inlustres uictorias adsecuta sociis lætitiã præbuere: rebellibus mætũ terroremqꝫ pugnare cupientibus: porro Persæ armis Ro. cedere cõfessi ĩtra positos terminos se tenuerũt. Post tot uictorias maximus triũphus ab Senatu decretus & inclyta cognomina principibus indita ab deuictis populis. Diocletianus uero Romanorꝫ principum uictoriosissimus diuinos honores Impatoribus augustis habendos præcæpit. Nam cũ priores ut consules salutarent: primus ipse uoluit adorari: uelut in eo esset celestis ma

iestas:Persarum iste mos:quorũ princeps Rex regum adpellatur & adoratur:fratrem solis ac lunæ se nuncupans:imperatores antea manus exosculandas nobilibus præbebant. Post suis manibus subleuabãt ad oris osculũ. Vulgus Genua exosculabat̃:Diocletianus edicto sanxit uti oẽs sine generis discrimine ꝓstrati pedes exoscularentur:quibus etiã uenerationẽ quandã adhibuit exornans calciamenta auro gẽmis & margaritis: quod fecisse ante.C.Caliculã memorant:eundẽ ornatũ inmiscuit uestibus ut augustior esset:& cum cõtentus esse debuisset quibus priores fuissent insignibus: quæ Priscus Tarquinius adcæpta ab Etruscis induxit:repperit ex ipso habitu uti deus haberetur:maioreq; sumptu uanam Arsacis gloriã superaret. Itaq; ueste gemmata & aureo gemmatoq; curru cum imperii consorte triumphauit:ingenti ferculoꝝ pompa:ante precinentibus & saltantibus lætitia militibus: quibus libertas erat scõmata in ipsos effundere triumphantes:ipsa quidem fercula primus ostẽdit Romulus qui ramũ quernum manu cæpit:in quo cæsi Acronis regis Ceninensium opima Ioui Feretrio in Capitoliũ tulit:Ferculis apud ueteres ferebant̃ spolia cæsoꝝ hostiũ sanguinolẽta:postq̃ arma Romana longius ꝓuecta uicere fabricata fuere cũ signis & monimentis uictoriæ:quæ possent manibus militũ ferri:inferebant̃ fere omnes triumphi uia Appia:porta Capena.Ea.n.uia ampla &.viii.mil. pas.ab urbe frequens ex utroq; latere habitata:& inde in Capitoliũ rectũ & amplũ iter. In quo lignei primũ

cõtinuiq; arcus:post marmorei colũnis suffulti. Vnde multitudo satis cõmode triumphum spectare posset. Cuius ordo non semp idem:uerũ qui tum fuerit talem adcæpimus qualem Diocletianus cũ consorte habuisse memoratur. Templa deorũ ĩmortalium tota urbe patebant ornata sertis ac floribus spirantia arabicos odores:itinera ubiq; repleta pinguibus mensis & lætis poculis: ut fessi uictores se recrearent:præferebantur in uehiculis tabule:signa:Collossi:hostium Galeæ:Toraces:Ocreæ:Peltæ:Scuta: Vexilla: Pharetræ:Tela:arcus:enses:frena:& Equorum picturata strata:opes:tapetes:& quæ prætiosa & digna spectaculis deuictis hostibus adlata erant:& modo ex oriente:ut puta Assyriis:ac Persis:Tentoria & ex Babilonico opere multa. Post ingens hominũ grex qui in uasis ferebãt aurũ argentũq; & purũ & signatũ:singula uasa ualidi iuuenes humeris ferebãt. Post argentei crateres:pelues:phialæ:calices:uestes:& tota regia suppellex:& uasa ex solidis gẽmis:hinc ferculorũ multitudo:& hos sequebant Tucines bellicũ clangorẽ intonãtes:deinde boues auratis cornibus quorũ medios uictæ cingebãt:nec nõ & frontib9uictatos ad sacrificiũ succincti popæ hoc est ministri agebãt. Sequebant & alii ministri cũ argẽteis patinis:regia dehinc ples uxoresq; & nati & sorores cũ pincernis seruisq; ac nutricib9:& pleraq; Persarũ nobilitate patrio more uestiti oẽs sed pullati:spectãtiũ oculos: & si hic impleuit numerus: Tamen læctiores reddidere tabulæ duæ:altera ipsam Persida ostendẽs suppliciter

tollentem manus & exorantem a populo Ro.gentium uictore ueniam:altera Narſen regem fugientem con/ſpiciendum præbebat. Poſt ingens captiuorum turba ſatis mæſta:in qua fuerũt Scytharum & uariaꝵ gen/tium duces:qui lacrimas effundebant: præferebantur aureæ coronæ & munera uictori dono data. Propius currum præcedebant homines ſtipitibus ſudibuſqꝫ ad/cenſis qui turbam ſubmouerent. Poſt triumphantium currus ex auro & lapillis prætioſis quẽ trahebant quat tuor equi candore certantes cum niue.In quo ſellæ cu/rules duæ ornatæ gemmis:in quibus ſedebant princi/pes terrarum triumphantium:capitibus imminebant uictoriæ alatæ:Diocletianus ut cæteri antea una fuit corona ex lauro cõtentus ſimili & conlega. Reges ue/ro Perſaꝵ Thiaram qua utebantur tribus coronis exor nabant:currum ſequebantur captiuitate liberati raſo capite & pileati:deinde equites laureati,Illud etiam le ctorem ne fugiat arma uictorum fuiſſe in triumpho laureata & qui triumphabat ex lauro coronam cũ per ueniſſet in Capitolium poſt ſacrificia ponebat in Iouis gremio.Primi triumphi fuere currus:clypei:arma hor rida:& ſpolia perfuſa ſanguine. Bello Punico ſecundo .M.Marcellus deuictis Syracuſis oſtendit:opes & ſi/gna intulit & deorum ſimulacra:in quo reprehẽſus eſt ab.Q .Fabio Maxi.qđ relinquere debuiſſet deos ſuis iratos:ut ipſe prius fecerat deTarentinis. Veꝵ inualuit cõſuetudo Marcelli.Nam lõge antea captis uehis.M. Furius Camillus Vehientanã Iunonẽ intulit urbi.

LIBER SECVNDVS
DE TRIVMPHO.ET OVATIONE.

Operæpretiũ est cognoscere hoc in loco quid sit triũ-
phus:quid Ouatio:& unde sint factæ uoces:nõ solum
Corographia sed etiam interpretatione uerborũ historia
ornatur. Licet primũ simplex fuerit narratio & nuda:
tamẽ non caruere laudibus qui exornauerũt. Triũphũ
primus mortaliũ post indicam uictoriam ostendit bac
chus:nomenq; ab re inditũ est:milites eius foliis ficorũ:
quæ θρια dñr uultus cooperuerunt:Iambos:& Scõ
mata canentes:quæ sunt licentiose dicta mixta salibus
in eũ qui triũphat. Post uero milites usi fuere rythmis.
Scribunt alii triumphum dictũ ἐκ τῶν τριῶν hoc est
tribus uelut ordinibus:senatorio:populari:& militũ:
ab quibus celebris est triumphus. Cognomẽtũ baccho
triumphanti inditum. M. Varro tradidit. Vnde clama
bant omnes io Thriamβε bacche Io nos cõuertim9 in
triumphum:& Romani milites dicebant Io triumphe
Io triumphe. Tradunt & Scenicos priusq̃ ora fecibus
tegerent foliis ficorũ usos fuisse. Triumphus uero non
idem ualet quod ouatio. Domitis multa cæde hostib9
habebatur triũphus:& boues cornibus auratis macta-
bantur:& bos ipse qui mactabatur in triũpho Thriam
bos etiã dictus. Cum uero hostes sine pugna & sangui-
ne cum ducibus nostris conuenissent. Qm̃ res peracta
sine cæde esset ouatio erat. Pedes ingrediebatur urbem
qui sic uicisset sine ferculorũ pompa:myrto coronatus:
una cum militibus:quia ea arbor dicata Veneri quie-
scere ab armis ostendit. Tibicines ouantẽ præcedebãt:

quæ paciferæ choreæ instrumenta sunt. In sacris ma/ctabantur oues:unde ouationis nomen. Modo de triũ/pho centuriæ decernebant & comitia erant centuriata. Modo senatus. Primus Romanoꝝ qui quadrigis ur/bem inuectus est fuisse Priscus Tarquinius memorat. Sunt qui malint. P. Valerium Publicolam. Prima oua tio data est. P. Postumio Tuberio:qui fuit conlega Me nenii Agrippæ Lanati:& huic triũphus datus. Ille pri mũ cõtra Sabinos re male gesta liberatus est ab Agrip pa in altero prælio causa uictoriæ fuit. Ita cũ ambob9 honos haberet senatus huius laudis decus excogitauit: ut nõ sella curuli:sed pedes cũ exercitu exciperet. Veꝝ sanguis in ea uictoria & nostroꝝ & hostiũ effusus est. Post uero ouationẽ hiis dedere qui conuentione uicis/sent. In triumpho clangor tubaꝝ. In ouatione concen/tus tibiaꝝ:ille Martis:hic Veneris est. Illud etiam huic loco addendũ puto:quod Romani ꝓfecturi ad bellum Nemesi sacrificabant & munus Gladiatoriũ edebant: quod non sine ratione factum arbitramur.

DE NEMESI DEA.

Virgo & uictrix Nemesis numẽ fuit quo q ex malefa/ctis delinquebãt puniebant. Vnde Victores Nemesim nõ frustra inuocabãt. Romani.n.semper iusta mouere arma. Cæteræ nationes odio & maliuolẽtia liuoreq; qd imperiũ tãtæ urbis iustitia augeret tela in populũ Ro. capiebãt. Nemesis quã pleriq; existimauere eẽ uim for tunæ:alii filiã iustitiæ:alii uim quandã esse inter cele/stes discurrentẽ:prima reꝝ semina:quæ fatoꝝ & sortiũ

uires tempat atq; emendat:rebus humauis trutinã ad/
hibens:e cæloq; terrena despectans:nocẽtes punit:bo/
nis præmia largit̃:& cum sit uelocissima:quia diu non
permittit impios præesse:atq; crassari:alata fingitur a
ueteribus:& eius pedibus supponit̃ rota:cum citissime
discurrat. Sed tãdẽ multitudine scelerũ indignata:ocu/
los iam diu ab rebus humanis auertit:& cum genitrice
in remotiore parte cæli:ultra terrarũ regiones:nõ redi/
tura:renascentẽ orbẽ expectat. Rhãnusia est adpellata
ab Rhãnunte oppido Atticæ regionis:ubi templũ & si
mulacrũ habuit:& ab Adrasto Adrastia Roma tẽplũ
huic deæ posuit in Capitolio:ut inde suã urbem posset
ulcisci. Ludus uero Gladiatorũ ut effusione sanguinis
non expauescerent. Quidã tradunt hac specie pugnarũ
uelut deuotionem fecisse pro futura uictoria. Trium/
phauerunt autẽ uictoriosi & felices Augusti Anno im/
perii. xviii. Post tantã felicitatem cum haberetur glo/
riosissimus principum Diocletianus:secum sæpe nu/
mero contemplans fortunæ mobilitatem:decreuit im/
perio se abdicare:& in priuatam secedere uitã:gestorũ
Pompei admonitus Veteranus princeps:cum quisq; de
rebus futuris ambiguus sit:nõ expectauit incertæ ui/
cissitudinis aleam. Raro enim permanent usq; ad exi/
tum successus:& si in primo Augusto fuisse uideãtur.
Tamẽ & adcæptæ in Germania clades:& domesticæ li
bidines:hominis felicitatẽ turbauere:& quod minus fi
eri debuerat Liuia uxor uenenatas por exit ficos:ut cũ
ctantem in sene animã citius educeret. Scribunt quidã

duces post triumphum solitos se ocio dare:& laudibus efferunt. M. Catonem postq̄ de Hispania triumphauit non quieuisse:sed foro & publicis negociis incubuisse: quod si in Diocletiano quis obiceret longe aberraret. Neq;.n.honor triũphi:neq; ætas inbellis:sed metus re℞ humana℞:quæ aut rarissime:aut nunq̄ consistunt:imperiũ deponere suasit. Eius etiã consilio ferum & aspe℞ ingenium Maximiani:qui solebat in omnibus Cõlegæ non repugnare:adquieuit. Igitur eodẽ die:nam ita con uenerant:Iouius Nicomedie:Herculius Mediolani:rẽ monimentis Romano℞ incognitam:& nepotibus non minus dignam memoratu:q̄ admirabilem:peregerũt. In quo Iouii animus ueram phĩam est imitatus:adfirmans tũc illuxisse diem:& habuisse uitæ principium. Quod magnis molestiis esset liberatus. Philosophi adferũt dominatũ adpetere nõ est sapientis hominis:& id cogitasse Augustum scribunt. Sed uetitũ ab amicissimis &. M. Aurelius imperiũ molestias uocabat. Tamẽ ambo se excusant & rem laudabilem ab amicis impeditam dicunt. Verum ille sibi uixisse testari potest:qui priuatus sine re℞ publica℞ cura:& studioso ocio:& rei rusticæ:felicissime indulsit. Stimulis Conlegæ ut imperiũ una repeterent contradixit. disseruitq; se peste liberatũ nolle amplius uenena imbibere:satis se pro rep. elaborasse:& tempus adpetiisse ut sibi uiuat:& uixisse nõ posse testari:nisi postq̄ in patria sua hoc est Salonis holera seuisset. Cum ille res angustas pro ea dignitate quæ præcesserat obiceret, Respõdit non esse turpe ho/

mini:qui summũ bonum in animo posuerit:honestam profiteri paupertatem:exemploq; ueterũ & præsertim .C.Fabrici castam opinionẽ confirmabat. Vocatus ab Cõstantino atq; Licinio excusauit per litteras senectuti minime licere:cumq; illi egre tulissent:rescripserunt se non admittere excusationẽ:quod fauisset Maxẽtio at Maximiano. Trebellius Pollio meminit Diocletianũ dicere solitũ cum in priuata esset uita:nihil esse difficilius q̃ bene imperare. Nam quisq; pro uoto de principe loquitur:Ad hæc principẽ cubiculo clusum uera mĩe noscere:aures suis præbere:& hoꝝ uerbis adcendi ac se dari:magistratus creare:deniq; sit qui imperat bonus: sit cautus:sit optumus omnino uenditur ab aulicis:ac decipitur:& interrogatus quæ esset potissima in principe dos. Respondit liberalitas & clementia:hæc cum in Aureliano defuisset adserebat ducem esse debuisse non principem:asperitateq; Conlegæ Imperatõr sæpius detestatũs. In eoq; summope studuit ut liberalitatis & clementiæ cognomen adsequeretur. Vnde ut mihi uidet Iouius adpellatus:Nam qui iuuat largitur ac parcit. Ius uero ab quo clementia abest crucem ueteres adpellauere:uixit Diocletianns An.duo de octoginta:imperauit An.xx. Mansit priuatus Salonis An.x. Scribũt quidam stupore mentis & longa egritudine cõfectum animã inter suspiria efflasse. Quidam hausto ueneno interiisse. Quidam decreto senatus perfracta gula occubuisse. Vt ego existimo de Herculio adcipiendũ esse non de Iouio:Q ñ cum penituisset Herculium adsen/

fisse conlegæ:& inde animũ hominis non flexisse:con/tulit se ad urbem simulans filio ad gubernacula auxi/lio fore:milites indignati sunt:quod ea tẽtaret statimq; subiunxit:se hoc figmento uoluisse experiri an milites Maxentium amarẽt:unde tumultum suppressit. Inde profectus est ad Constantinum generum suum ex fau/sta quæ in Galliis erat:& clanculum quærebat genero insidias:Res aperta est uiro per uxorem:quæ patri ma ritum prætulit. Itaq; iussu generi captus Massiliæ strã gulatusq; est:hunc finem meruit Maximianus Seue/rus Asper & imitis:qui ubi conlegæ obtemperauit pri uatũ uiuendi statũ sequi debuit. Diocletianus:qui ab tãto rerꝫ culmine secesserat:nullius cõsilio adduci po/tuit ut peniteret. Igit̃ priuatus cũ esset:post mortẽ iter diuos relatus est. Thermæ eius noĩe Romæ sunt conse cratæ:& Maximiani Herculii Carthagini. Thermæ noĩs Diocletiani incoatæ fuerũt a ueterib9 principib9: & cõsecratæ ab nouis Augustis Cõstantio & Maximi no. Diocletianus igit̃ incoatũ opus absoluerat omni cultu pfectũ:secuti principes posuere ibi statuas & se/niorꝫ & nouorꝫ impatorꝫ:quorꝫ capita integra & frag/mẽta reliq̃ corporꝫ erui ex subterranea testudine:uelut ibi post ruinas Thermarꝫ cõseruata:uidim9:& partim in Capitoliũ delata:partim Florẽtiã missa. Cõstantius & Maximianus inuicti Augusti Seuerus & Maximi nus Cæsares Thermas ornauerũt:& Romanis suis de/dicauerũt. Sit ne in noĩbus ambiguitas diximus. Hæc didicimus ex fractis marmorib9 ibi effossis:in quibus

& tituli uictoriarum Maximiani Herculii in hæc uerba.

M.AVR. VAL.Maximiano inuicto Aug.Pont. Max.Sarmatic.Max.Gotic, Max. Imp.VIII. Cos. III.P.P.proconsuli.

ET ITEM VIENNAE ALLOBROGVM SIC.

D.D.N.N.Impp.Cæs.C.Aurel.Valerius Diocletianus.PP.Inuictus Aug.muris Curalonensibus ædificiis prouidentia sua institt Tis.atque erectis portam Viennensium Herculiam uocari iusserunt.

ET IN FRONTE ALTERIVS PORTAE VRBIS IDEM EPIGRAMMA IN FINE SIC.

Portam Romanã Iouiam uocari iusserunt.Nam Diocletianus Iouius est dictus:& Maximianus Herculius. Iouius & Herculius ab Gallis adeo dilecti:ut ab eis duo populi noia sumpserint:Iouiorum:& Herculiorum:& Viẽnẽses duas urbis portas Iouiã & Herculiã adpellauere: ut epigrãmata docent.Porro Diocletianus aurei sæculi parens & Maximianus ferrei existimatus.

CONSTANTIVS CLORVS ET GALERIVS MAXIMIANVS.

Seniores Augusti priusq̃ se imperio abdicarẽt Augustos adpellauere adnuente Senatu Constantiũ & Maximianũ.Ille natus est patre Eutropio:Romanæ gentis nobilissimo:qui genus ab Aenea deducebat:& Matre Claudia Claudii Aug.F.ut Galliis Hispaniis Italiæ & Aphricæ præesser. Hic ut Illurico Græciæ & orienti imperaret.Cõstantius natura mitissimus & diuitiarum spretor administrationẽ Aphricæ &Itaiiæ recu

ſauit. Quod exiſtimabat ab uno tantũ pōdus minime ſubſtineri poſſe: & quotiens feriatis diebus epulum de diſſet: uaſa argẽtea adcipiebat ab amicis ut abacũ exornaret. Nam & ipſe paucis contentus ab fictilibus non abhorrebat. Tanta modeſtia uixit: ut facilem & amabilem ſe cunctis præberet. Vnde plurimũ diligebatur. Eoq; regnãte in Hiſpaniis: Galliis: & alpibus: nulli motus fuere: & hoſtes populi Romani ab armis ceſſauere. In hac placida quiete ex Theodora liberos ſuſcepit Cōſtantinũ Anaballianũ: & Conſtantiũ: ac Conſtantiam. xi. anno ex quo Cæſar eſt factus occubuit: morbo abſumptus: Eboraci. Sic eſt oppidi nomen in Brittannia & inter diuos relatus. Galerius: poſtq̃ Conſtantius Italiam & Aphricã reliqt adoptauit duos Seuerũ & Maximianũ: illum præfecit Italiæ & Aphricæ: hũc oriẽti. Romæ aũt prætoriani Imperatorẽ fecere Maxentium non abnuente Senatu: qui non ut Aug. ſed ut Tyrannus imperauit: prætorianis eum ad hanc ſeuitiã impellentibus: Aberat ab urbe Seuerus cum prætoriani Maxentiũ creauerunt ad urbem cito rediit. Sed Maxentii uires incredibile dictu ſtatim creuerãt: Seuerus impar aufugit: & cũ Maximianũ peteret: qui in Illuriis erat: Rauẽnæ captus cæſuſq; eſt. Ab cuius cæde Maxẽtius gloria elatus ciues Ro. libidinibus primũ inde cædib9 uexare cæpit. hinc odio haberi cæptus eſt. Maximian9 cum adcæpiſſet de morte Seueri conſortem imperii legit Licinium Dacia oriundum: qui genus ſuũ ad Philippum Aug. referebat. Qua de re in monimentis pu-

blicis illius nomẽ adoptauit dictuſq; eſt. M. Iulius Li/
cinius Licinianus: qm̃ pauus: ut ipſe dicebat: fuit. M.
Iulius Philippus. Licinii uirtus in re militari bello Per
ſico contra Narſen Maximiano cognita ante fuerat.
Hic Licinius fuit qui ſubuertit in Perſide tumulũ Gor
diani. Quod titulus uidebatur progenitoribus ſuis in
iuriam facere. Multa tamen præclara geſſit: & priua/
tus & Aug. Maximianus relicto i Illuriis Licinio: Ro
mã proficiſcitur pugnaturus contra Maxentiũ. In iti/
nere cum adciperet de futura multũ defectione: qui ita
conuenerant ſi cum Maxentio conflixiſſet: Illuriam re
diit: & iam penitebat legiſſe Liciniũ. Incidit poſtea in
morbũ Vlcus inguinibus innatum uirilia exedit: Mar
ceſcente tota illa corporis parte. Vermes pulularunt: re
media deerant: Medici deſperauere: & ſi erant qui no/
ua tentaſſent admouere manus nõ audebant: metuen/
tes ne a ſeuiſſimo principe occiderẽtur. In hoc cruciatu
cum eſſet ſuſpicatus eſt ob ſæuitiã in chriſtianos id per
peti: Vnde reuocauit decreta & ſup induxit illos adcer
ſiri iubens ut pro ſalute principis orarent: Sed pro tru
culento & ſanguinolento homine præces non ualuere.
Si. n. conualuiſſet: rediſſet ad ſolitam crudelitatẽ. Itaq;
ex eo morbo periit homo gloria rei militaris inluſtris.
Verũ ſæuitia in chriſtianos crudelis: unde fædum exi/
tium habuiſſe creditus ẽ. Regnauit ſolus annos duos:
cum Cæſaribus & imperii conſorte An. XVI. Aduer/
ſus Licinium Maximianus in oriente res nouas moli/
tus oppreſſus eſt: & ne uiuus caperetũr ſe ſtrangulauit.

Tarsi imperauit An. VII. & is contra christianos toto oriente: si non Truculentior: tamẽ non inferior Maximino fuit. Interea bona pars nobilium Romanorũ per clamdestinos nunctios Constantinum: qui in Galliis imperabat: exorant uti urbem Romã: imperii caput: Tyramnide liberet: qui sæpius adcersitus tandem cessit præcibus: & uix quarta parte exercitus Italiam petiit: Maxentius Asperitate similis Maximiano patri: Sæuitia Domitiano & Commodo plerosq; claros uiros occidit: bona adcæpit. Noua uectigalia inuenit: in occidendo & omni uia exigendo pecunias inexorabilis factus: huic etiam mulieribus stuprandis libido inextinguibilis: captus amore nobilissimæ & castissimæ fœminæ misit ad eam ministros libidinum: quos solos Aulicos habere consueuerat. Quibuscum de re .p. consultabat. Vir puellæ metu mortis abduci non uetabat uxorem: illa quæ christiana erat petiit se ornandi tempus: & impetrauit. Ingressa cubiculum sibi manus iniecit. Illi cum torquerentur mora inrumpunt: & rem uti euenerat ad principem referunt. Quo exemplo plures adpetere non est deterritus: sed magis adcensus. Adcæpto nunctio de copiis Constantini: quæ Italiæ fines tenebant exercitum educit. Quintus erat annus imperii Constantini: qui multis præliis Maxentii conatus plerisq; in locis: præsertim in foro Iulii: fudit. Postremo coacto exercitu intra menia urbis se continuit. Maxentius: & cum nihil unquã gesserit sine responsis muliercularum: consuluit Magã

de belli exitu. Illa omnia prospera uaticinabatur ad/monens:ut cæsis infantibus:prius aduersa numina placaret. Ad hoc diem & horam dedit quando educturus esset exercitum:& manus conserturus:qui sacris peractis rem pro Magæ consilio egit. Victus tamen est ad pontem moluiũ magna strage. Ipse seu fugiens seu numinibus magicæ uanitatis actus. In Tiberim una cum equo insiluit:submersusq; est:& nusq̃ inuentus. Cacodemones corpus animãq; ad perpetuos cruciatus retulere. Scribunt alii conantem euadere gurgite fluminis haustum:& imis retentũ harenis:ac limo. Sunt qui referunt Tiberinũ patrem indignatũ deuorasse:& statim euomisse & caput recisum adhuc sæuitiam:ac libidines:præseferens spectaculo fuisse ante currum uictoris. Hunc exitum Maxentius meruit magicis artib9 q̃ imperio aptior. Sæuus in cæteros sibi non pepercit. Quicunq; magos consulunt:& uaticinia aut auspicia rebus gerendis querunt:semper sunt anxii:& nunquã inter metũ & spem auidi futurorum quiescunt. Si illi prospera nunctiant inani & uana spe iam tum lætari incipiunt:sin contra repente tristitia adfecti torpescũt. Heu miseros mortalis ibecillitas ingenii & mens stupida huc illuc distrahit:atq; suspendit. Insana sane sunt documenta quæ nostra credulitas excogitauit:ut acrius torqueremur. Vtinam facesceret a mentibus hominum tale figmentum quod esse falsum & nullius momenti etiam maiores nostri tradiderunt. Maxentius filius ne Maximiani an suppositus uxori simulanti par/

tum ut carior esset marito prolem cupienti ad nos qui tam remoti ab illo sæculo sumus differere nō pertinet. Verum & hæc sunt prætorianorum militū semina: rapere: stuprare: necare: incendere: satis edocti: quorꝫ scelera indomita abhorrendam fecerant consuetudinem. Stipatores & custodes principū ipsos pricipes ad omne genus & sæuitiæ armabant. Hii primū Venale imperium proposuerunt. Quid hiis ducibus ausa non est insania commodi Antonini? Quod turpe atqꝫ crudele nō excogitabat præfectus prætorio etiā de capite principis decernens? Horꝫ iudicio Helius pertinax uir bonus & reip. utilis cæsus est. Quid dicam de Balbino & Pupieno quorꝫ armis fluctuās res. p. constiterat. O. Romule parens urbis quid te profecturum credidisti cum auspicato hos celeres primus legisti. Male auspicatus es eos constituisse qui opus tuum perdituri essent. Sed querimoniæ in alia tempora differantur.

.M.IVL.LICINVS LICINIANVS.

LICINIVS In Dacia natus parētibus agricolis & ab hiis puer nutritus. Vtinam inter rusticos cum aratro & sarculis consenuisset: extrema pueritia militauit: promotusqꝫ Tribunus mil. bello cōtra Narsen: qui primus Armeniā Romanis ablatam Persarum iuri adscripserat: optime se gessit: unde duci semp postea grat9 fuit. Mortuo Seuero Maximinus ab uirtute rei militaris consortem imperii fecit: & Aug. adpellauit. Prius Illuriis post orienti præfuit. Litterarꝫ acerrimus hostis adserens uenenū ac pestem rei. p. esse philosophos & ora-

toresːquos odio præcipue habuitː& mirifice insecta/
batur.Litterarum.n.adeo expers ut nomen decreti uix
subscribere posset. Sectæ etiam simpliciũ christianorꝝ
minime parcens.Iure igitur Constantinus contra Lici/
nium uires Gallicanas & Italicas expertus estːnec adfi
nitas prohibuitː& Licinii ingratitudo ferenda nõ erat.
Nam Galerii liberos adfines iure sodalitatis & consor/
tii interfecit.Sunt qui scribunt Licinium in nuptiis ut
Cõstantino gratificarentur milites adpellasse impera/
toremː& ab Constantino missum cõtra GaleriumːSed
uerisimilius est imperatorem factum ab Galerioːut si/
mul & hostilitatis litterarum & ingratitudinis adcusari
posset.Primi congressus fuere in Pannoniaːubi uictus
concessit in Macedoniãːibiq̃ reparantem uiresː& ma/
gnas copias cogentem inprouisus Cõstantinus adhor/
tus fudit copias dissipauit in Thraciã fugauit in Asiã.
Cõuenere duces federe tamẽ incertoːmodo paxːmodo
bellum erat.Culpa datur ab historicis Licinioːqui sæ/
pius tentauit fortunamːac propterea infidusːtandem
& naualibus & terrestribus præliis uictus deditionem
Nicomediæ fecitːmissusq̃ est Thessalonicenːubi homi
ni maligno & musarꝝ hostiːetiam contra sacramenti re
uerentiam minime fuit seruãda fidesːut deditus esset
& priuatus uiueretː occisus ẽ a militib9ːmeritasq̃ luit
pænasːhomo septuagenariusː& Vecors.Impauit An.
XIIII.& nequa turpitudine carceret christianis aduer/
sabaturːsæpiusq̃ rogatus ab Constantino non destitit.
Hinc semina discordiæ fuisse memorant.Scribũt qui/

dam ante deditionē Constantiā uxorē cōcessisse ad fra/
trē:& orasse pro impio mariti:deinde pro titulo tantū:
& nō impetrasse. Cum pro salute præcaret̄ flexisse ani/
mū fris. Ita Licini9:qui annis.xvi.præfuerat iussus est
sine purpura & insignibus ad Constantinū uenire:mis/
susq; est Thessalonicen:ut illic priuatus cū uxore dege
ret. Impator scripsit ad senatū ut de Licinio qd agendū
esset cōsuleret. Senatores rescripserūt ut milites decer/
nerēt. Quod ubi nunctiatū est:pficiscentē Serras Li/
ciniū interfecerūt. Opinio fuit imorantē Thessalonice
Liciniū inisse cōsiliū de resumēdis armis:& ideo mis/
sos interfectores. Ab christianis historicis quod tradit̄
prætereundū nō puto. Ad Hadrianopolim cū pugna/
ret cōtra Liciniū fert̄ Cōstantinus uidisse duos Equites
cedētes legiones hostiū:& in agro byzātino uidisse lu/
men satis corruscās supra castra:& antea:cū certamen
fuisset ante oculos urbis cōtra Maxentiū:cōspexisse in
aere crucē irradiantē suas legiōes:qbus signis ubiq; ce/
litus uictoria data est. Ea uera esse qs est qui ambigat.
Vetustas.n.psuasit Castorē & Pollucē bis hostes impii
Ro.pfligasse:bello Latino:& bello Macedonico. Vti/
nā qui pugnāt certa starēt. Erga deū fide. Sed prælian
dum esset cōtra hostes fidei. Tunc signa certæ uictoriæ
nrīs turmis & cohortibus diuinitus micarent. Sed qm̄
semp bello ciuili occupant̄ christiani:& odio intestino:
pacē inuenire nō possunt:& quādiu hæc rabies erit nō
cessabūt:furta:rapinæ:raptus mulierū:& pueroꝝ:cæ/
desq; sine discrimine ætatis:& sacerdotii reuerētia:ua/

ſtationes agrorum:direptiones urbiũ:atq; euerſiones: & tẽplis minime parcũt:uiri ſacrilegi quieſcentes mortuos turbãt:auidi ſanguinis ciuilis:ac prædæ. Mali demones ſic implicuere nr̃as mentes:ut relictis ueris hoſtib9:quos longa pace frui permittimus:in nos noſtrorumq; membra armatas & ſanguinolentas cõuertimus manus. Baſſarides bacchi numine cõcitate in furorẽ ſe inuicẽ nõ trucidabãt. Agant quæ nõ feminã bacchantẽ ſed in religioſum filiũ trucidauit:ubi ad ſe rediit ſeceſſit in Antrũ:& locũ penitentiæ dedit:at nos nunq̃ cædis penitet. Immo exiſtimamus ad laudẽ & gloriã adcedere q̃ plurimos ĩterficere:ac ſi hoſtes nõ ciues eſſent: culpandi ne ſint principes qui ad tã pnitioſum facinus ſtipendia ſoluunt:iudicent alii. Illud uero auſim dicere chriſtianos oẽs ſub uno ſigno crucis militare:& noſtrã relligionẽ unicã eſſe remp. Vnicã ipſius dei urbẽ:cuius nos ciues ſumus:& bellũ inter nos eſſe nõ poſſe niſi ciuile:iuſta arma noſtro ſæculo inter tot rei.p. Saluatoris noſtri reges ac duces:unus Ferdinãdus rex Hiſpaniaꝝ mouit:cuius ingenita uirtus diuinitus adiuta:uictis:fugatis:ptim cæſis:& ptim ſub iugũ actis hoſtib9: palmã diuinæ & ĩmortalis gloriæ ĩuenit. Vtinã deus felices proget ãnos:ut ſedatis motib9:quos omni uia placare ſtudet:ad laudabile & ſanctiſſimũ redeat opus:unã plures coronas q̃s meret ſibi atq; uxori Lati9 uindicet. Iam ſatis cõmode digreſſi ſumus. Licinius laude nõ caruit in eo q᷑ adpellare ſolebat Eunuchos & ſecretiores Aulicos qui fumos uenderẽt tineas & mures palatii.

M.FLAVIVS VALERIVS CONSTANTINVS MAXIMVS PIVS FELIX. SEMPER AVG.CONSTANTII PII FILIVS.

CONSTANTINVS Natus est in Brittanniis:patre Constantio:matre Helena:quã uir coactus fuit repudiare:ut Theodoram priuignam Herculii duceret. Extremam pueritiam quã parens litteris moribus & re militari fouendam præbuerat. Egit sub Galerio Maximiano in oriente:ab quo iam adolescẽs missus est cum exercitu cõtra Sarmatas:gentem ferocissimã:cædibus hominũ adsuetam. In ea expeditione iuuenculus plusq̃ promitterent anni gessit:& prærer opinionẽ hostes profligauit:atq; cecidit. Ducem Sarmatarum catenatum ad Galerium duxit:qui ea uictoria minime lætatus est. Q m̃ adolescẽtẽ perdere quærebat:ut olim Euristheus Herculem:propter eam causam hortatus ut cum leone in Theatro pugnaret. Cõstantinus auidus gloriæ in certamen descendit:feram pertinacissime uicit. Spectatores miris laudibus efferebant. Subridens imperator cogitabat maioribus periculis obiicere. Cum intellexisset Cõstantinus insidiis se peti:cum fidissimis quibusdam aufugit:& ad patrem rediit:qui iam antea de filii uirtutibus certior factus erat:& spem haud uanã de illo conceperat:mortuo patre regnum Galliarũ Hispaniarũq; & alpium Cottiarũ testamento relictum adcæpit. Eum antea pater Cæsarem fecerat. Cælesti nunctio admonitus cum egrotaret:ut primum Constantinũ successorẽ faceret:qui esset ab Tyramnis Romanũ imperiũ libe-

raturus:& militibus dei opem laturus. Illud constat in initio sanxisse: ut agri uillæ oppida: quæ ad uictū emeritorum contributa erant: ad heredes transirent. Vnde milites sibi magis obnoxios ac deditos reddidit. Prius ex uetere consuetudine Tribunus præfectis. Comitibus & ducibus: qui pro augendo imperio cōsenuerant dabantur agri: uillæq; ut necessaria suppeterēt: quoad uiuerent parrochias uocabant. Cum imperasset in Gallia An. III. in summa laude ubiq; erat: interdū impellente Fausta uxore opinionibus ueterum hesit: & diis sacrificauit. Adcersitus per litteras occultis ferentibus nunctiis ab senatu Italiam cum parte copiarū petiit. Cum Maxentio cōflixit auspicio fulgidæ Crucis uictor fuit. Eadēq; felicitate sæpius Liciniū superauit. Victo Maxentio. S.P.Q.R. Quod Tyramnide liberatus esset Marmoreū arcum triumphis insignem inter palatium & celium posuit: qui nūc mutilatus conspicitur: adpellatusq; est liberator urbis: & fundator quietis. Exceptusq; est insigni & triumphali pompa. Hæc Laurus Italiam dedit & Aphricam: fuissetq; hiis orbis partib9 contentus: nisi Licinius ultimi belli ciuilis causam præbuisset. Verum iam antea christianis obesse destiterat: solusq; in toto imperio populi Romani cum imperaret cognomen induit Maximi. Quod antea duo inter tot duces ab rebus gestis nō adcæpere & magni dicti. Alexander Macedo & Cn. Pōpeius. Alexāder uero Antonii Pii Sobrinus ac filius adlatum a militibus renuit. Alexandri uero Sobrinus & pater magnus Antoninus

Pius in monimentis ut adpellaretur mãdauit. Inditæq; sunt & adpellationes aliæ: ut puta Constantinus restitutor humani generis: ꝓpagator imperii ditionisq; Romanæ: & fundator æternæ securitatis. Ex Fausta Herculii quinq; liberos suscæpit: Constantinum: Constantem: & Constantiũ: Helenamq;: & Constantiam: & ex priore quæ fuit ab eo dilecta susceperat Crispum. Ante Licinii cædem: cum ille priuatus uiueret Cæsares tris fecit. Crispum Constantinum & Licinium Iuniorem sororis. F. Post bella ciuilia militaris gloriæ semper adpetens multis præliis uicit Sarmatas & Gothos Thraciam diripientes: & omnem fere Scythicam gentem: quibus & pacem dedit. Barbaræ nationes ob id Augusto dedititiimæ fuere: Constantinus: dum hostes habuit: optimis principibus equandus. Postquã ex omni bello Lauream adeptus insolens factus est: amplo inditò Maximo cognomine: & certe non meruit cæde suorum ac plurimorum nobilium. Ferunt Faustam Crispum priuignum: cuius amore capta erat. Ad libidinem sæpius tentasse: & renuentem dettulisse ad maritum illum uoluisse uim inferre: & uirum præstitisse fidem: iussisseq; interfici: cæsusq; est Polæ oppido Istriæ. Post aliquot annos comperta causa occidisse uxorem. Illud fit uerisimile insidiis Faustæ circumuentum Crispum occubuisse: ne peritia in militando filiis obesset: & propterea post paulo sublatus est Licinius Iunior. Non caruit ex eo quod factum est suspitione Constantinus. Q uod aliquot: quos nouerat cædis illoꝝ mise/

teri:perdidit. Post quinquēnalia quæ Nicomediæ edi/dit:& deīde data sunt Romæ liber curis suspitiosis atq; molestiis decreuit animo urbem sui nominis edificare: & primū in Asia in Sardico agro:post ad Sigeū Troadis:ubi fundamenta iecit. Tertio transtulit opus Chalcedonem:ubi iam muri erecti erant. Sed aquilæ funiculos regulares ter quaterq; architectis rapuere:& trāsmisso mari abiecerunt Byzantiū periti augurandi illo transferri urbem iubent. Imperator ueluti diis monentibus mutauit mentē. Itaq; translati Byzantium Archi tecti: ductis rite fossis:urbem in medio spatio condi/dere, Condi cœpta est ante. V. Eiduum Mai. Sed post/quā inmortali deo sacra rite persoluit. Cōditam urbem Mariæ Virgini:quæ sola est deipara:consecratam de/dicauit. Valenti Mathematico cura data ut inspecto urbis Horoscopo nunctiaret de eius ætate:ille respōdit opus duraturum Annos. DC. XCVI. intelligēs quod tam diu futuri principes rebus imperii nihil esset detrectaturi:& tam diu consilio Senatus res. p. esset gubernā/da post quod tempus Tyramni essent imperaturi: qui rem. p. dissiparent: & ad priuatos Tyramnulorū usus transferrent. Q ui totum lac ex uberibus ouium emulserit agnis fraudans cibum:prædo est:non pastor. Visumq; est propter hoc Byzantium antiquū instaurari: quod ab Seuero pertinace fere totum euersum fuerat: triēnali obsidione. Causa fuit quod Pescēnius niger ab Antiochenis adpellatus Augustus Byzātiū cōtra opes Seueri bene muniuerat:& firmis præsidiis occupaue/

rat:deinde instauratã deleuere milites Gallieni ut nul/
lus ex antiquis permaneret Incola. Vrbs est Thraciæ:
claustra pontica uocant:in angustissimo freto propon/
tidis posita:uelut arx incursionibus barbaroꝝ propul/
sandis. Mænia antiq̃ ex lapidibus quoquouersus. IIII/
pedum ab continente præalta:uersus mare magis de/
pressa. Sed par undiqꝫ latitudo:duos habuit portus:
utrinqꝫ clusos:ferreis catenis:& in frontibus eoꝝ emi/
nentis turres. Cõstãtinus lõge firmius muniuit & mul/
tis monimentis exornauit:pleraqꝫ ornamenta tota Asia
& Europa & Aphrica ad ei9 dedicationẽ aduecta sunt:
Ex urbe Roma genetrice coclidem columnã porfiriam
transferri iussit:& locari in foro lapidibus strato:& ua
riis signis circundato:& ex Troade Aeneam statuam
Apollinis mirandæ magnitudinis: supposito eius ti/
tulo:numinisqꝫ sublato capite suum adcomodauit:co/
lumnæqꝫ super posuit:nec non & clauũ tormenti Sal/
uatoris:statua post multos annos regnante Alexio:co/
gnomento Comeno:cecidit uiolentia uentorũ deiecta
quod tanta moles in illa altitudine consistere non pote
rat:in ipso casu fracta:multos in foro spatiantes contri
uit. Transtulit ex arce quæ fuerat Ilii palladium:ut cre
didit uana supstitio:olim cælo lapsum:& Dardani ma
nibus excæptum. Scutum id fuisse quidam scribũt:ut
Romæ Ancilia:aliter sentiũt Diodorus atqꝫ Dion, Pal
ladium signũ fuisse ligneũ & tricubitale cælo lapsum:
in Pesinunte urbe Phrygiæ:dextra tenens hastam:leua
colum & fusum:& ad eum locum duce boue deuenisse

Dardanũ: deos rogasse ut signum darent: statimq̃ decidisse e cælo Palladium. Alii scribũt Chrysen pallantis filiam in Arcadia nupsisse Dardano: & signum Palladis quod Palladiũ est secum tulisse ad domũ mariti: una cũ signis magnoꝝ deoꝝ: qui sunt penates: & hæc translata in Samothracen: & inde in Frigiam. Nec mirum est in Arcadia contigisse. Nã & ibi natus est Iuppiter in oppido: cui nomen erat Creta: e cuius Vertice nata fuit Pallas. Stesicorus & Euphorion tradũt sublatum Palladiũ ab Vlyxe & Diomede opera Antenoris: cuius uxor Theano Palladis sacerdos adseruabat. Veteres scribũt urbis omnes fuisse sub tutela Palladis: & eã esse præ cæteris numinibus urbium custodem: & eius sacerdotem Nautium comitem Aeneæ cum in Latium nauigaret: eiusq̃ deinde posteros quoaduiguit dea cerimoniis præfuisse. Silius Italicus adserit ab Diomede datum Aeneæ: Nostræ historiæ narrant seruatũ fuisse Lauini: postea trãslatum Romã & adseruatum in templo Vestæ. Q uid autem id fuerit cum penatibus multis uerbis disserũt. Nemo tamen uidere potuit: Itaq̃ in ambiguo est an Dardanus an Ilus susceperit: fuerit ne ligneum an Aeneum signum aut scutum: & remansisse Ilii: an aduectum Romam nemo est qui adfirmet ubicũq̃ fuerit inde Constantinus ferri iussit. Constantinopolim & locari ĩ foro: credibile est fuisse simulachrũ ut uox indicat. Palladis. n. statũa ubicũq̃ fuerit Palladiũ dicitur: Hieronymus ait Constantinum nudasse urbes: ut Cõstantinopolim ornaret: ut in foro Traiani ornãdo

priores fecere principes:nec illic constitere ornamenta sæpius irruentibus Barbaris:præsertim Getis urbē suā titulis honoribus Nearomā habendam censuit:& lege sanxit:illuc deductis multis antiquorum Ro.familiis: & liberam fecit.Cum antea lege Seueri sub iure Perinthiorum esset.XXX.imperii anno tricēnalia dedit.In quibus mutata mente cum peniteret eius quod fecisset in adfines Dalmatiū Anaualliani fratris.F.Cæsarē fecit:& una cū filiis heredē statuit.Hic Dalmatius cū imperasset an.III.factione Cōstantii in oriente a militib9 occisus est:& eodē anno multi nobiles cæsi cū Alladio præf.prætorio:cū libelli dati essent de erroribus quorūdam episcopoꝶ manu adcæpit Constantinus:& ꝓiecit ad ignē:adserens nolle de episcopis decernere:ut qui in ea auctoritate & ueneratione sint peccare non possunt. Helena Augusti mater quæ totā se dederat nostræ relligioni octogenaria diē obiit. Filius in tēplo.XII.apostoloꝶ cōdidit. Ibi.n.cōmune sepulchrū sibi posterisq; suis fecerat:Iam senex Persis Mesopotamiā diripientibus bellū indixit:paratas ad hoc opus copias eduxit: classeq; trāsuexit. Ipse Sotiropolim urbem petiit:quæ Pythia ante uocata est:ut aquis callidis senile corpus foueret:uiribus pro ætate cōseruandis priusq̄ se ablueret Medici Pharmachon dedere:Ministri corrupti pretio: ut scribūt:ab adfinib9 nocua īmiscuere.Ille intrepidus poculū ebibit:post paulo incidit in morbū:quo ingrauescente ductus est in uillam publicā prope Nicomediam, Interea Constantinus qui copias omnes Antio-

chiæ cogebat contra Partos: cum adcæpisset de patris aduersa ualitudine: Nicomediam aduolauit. Vt pater diligentius curaretur. Medicorumque fomenta nihil profu-ere. Intrinsecus absumente ueneno mortuus est: & ab Nicomedia Constantinopolim regale perductum est funus: comitante filio Constantino: & cum genetrice se pultus: Iulianus in oratione de Cæsaribus scribit Mercurium interrogatum a patruo Constantino quis esset modus boni principis: respōdisse: Regē oportere multa possidere & multa inpendere. Constantinus in initio bonis principibus similis: Post bella ciuilia uelut omni metu liber contra ius equitatis plerosque occidit: minime suis parcens: & liberalitatis Augustorum immemor cæpit esse parcus: & interdum nimis tenax: gloriæ tamen adpetens militaris: rebus gerendis fortunatus & felix: quod prouenisse ex eo fertur. Quoniā fidei christianæ plurimum fuerat: mirumque est cum deditissimus fuerit lauachrum renascentis uitæ in extremum uitæ suæ tempus distulerit: ut existimo uolens id in Iordane: iturus contra Persas: efficere: baptizatusque est ab episcopo Nicomediensi illud in eo principe laudabile memoratur: quod si quos ex uulgo priuatus dilexit: opibus honestauit: non dignitate prætoria: aut consulari: uti priores principes: nulla habita honoris ratione: fecerunt: cumque fuerit armorum studiosissimus: eloquentiæ expers non fuit: ac philosophiæ: & in disserendo satis adcuratus: dicere frequenter solebat pro utilitate rei.p. Imp. non debere labores recusare:

& partem corporis recidendam si remediū non admit/
teret:sin contra fouendam:ea similitudine notabat ma
los homines qui emendari nequeunt. Vix. An. LXVI.
Imperauit. XXXII. minus mensibus duobus. Quidā
tradunt Constantinum orbem heredibus testamēto di/
uisisse. Quidam filios sorte fecisse.

DIVISIO IMPERII ROMANI.

CONSTANTINO Obuenere Galliæ Hispaniæ:& Alpes Cottiæ:Brittāniæ:Orcades:Ibernia:Thyle. Constanti Italia & Aphrica cum insulsis Illuricūm:Macedonia:Achaia:Pelopōnessus:Græcia:Constantio oriēs & Thracia:cuius caput Constantinopolis & cū eo Dalmatius imperauit in omni actione patruo q̄ patri similior:sed uirtus obfuit. Nā factione Constantii Patruelis:ut diximus:seditione militari interfectus est. Cum imperasset An. III. neq; prohibente:neq; iubente Constantio. Sed credibilius est huius clamdestino consilio facinus peractū fuisse. Constantinus qui in Gallia imperabat minime contentus legatos misit ad fratres petens ut fieret noua diuisio:& cū non proficeret post longas querimonias fisus opibus Gallicanis:& equitibus Hispanis:& Alpino peditatu:bellum ciuile contra ius & fas mouit:& primum inuasit propinquas regiones: Constans tunc erat in Dacia pugnans contra Getas & Sarmatas. Constantinus ad Aquileā peruenerat. Cuius in agro obuiam fiunt milites a fratre missi:qui conatū repellerēt:& cum ille longe uiribus præstaret:quia per summū nefas arma cœperat incautius cōgreditur:la/

plusq́ȝ est in insidias:quibus exercitus circumuentus in medio cæditur:Equus principis uulnere ictus sessorem Constantinum deiecit.Cum iaceret humi sine purpura incognitus multis ictibus cōfossus est. Imperauit trien nio non dum finito Vixit An.XXV.
CONSTANS Post meritam cædem fratris omni co/natu superatis alpib9 Galliā intrat:uarioqȝ euentu pu/gnans biennio partem fratris adsecutus est:præfuit ali/quandiu ut bonus rector.Post siue debilitate naturæ:si ue amicis suadentibus animū ad delitias flexit. Ex quo in leues articulorum incidit egritudines:quæ hominē reddiderunt difficilem:morosum:austerū:unde factus est prouincialibus grauis & militibus inliberalis.Ea cā seditionē peperit. Erat in exercitu Magnentius comes ordinum Augustæ:urbs est Germaniæ conuiuiū mili/tibus exhibuit a mane ad uesperas more gētis. Inde cu biculū ingressus:statimqȝ egressus est indutus purpura multis satellitibus cinctus:qui conscii non erant coacti sunt adsentiri:abiitqȝ cū omni turba in prætoriū:& do natiuū dedit.Positis custodibus cauit nequis rem aperi ret aut referret.Constās quærens mitigare tedia articu/laris morbi ubicūqȝ fuisset uenatibus operam dabat: & ad siluas diuertebat:ubiqȝ cum formosis Pusiuncu/lis ludebat:& bacchabatur:etiā fruens illorum tenera ætate.Ad eū missi percussores qui insidiarentur offen/derunt Constantem uenatione fessum quiescentem:in/gressi tentorium nihil tale cogitantē interficiunt.Q ui dam dicunt eū uigilem cognouisse parricidas:& abisse

in ꝓpinquum templũ:& insignia imperii deposuisse: & ab altaribus tractũ cæsum fuisse. Scribũt eius Horoscopũ inspectum a Mathematico: qui dixit periturũ gremio genetricis. Nã Helena auia mortua Fausta matre Constantini filios nutriuit: & ut parẽs Cõstans occisus est: in oppido haud lõge ab Hispaniis: cui Helenæ nomen erat. Cõstans si exẽplo Ciceronis didicisset non armasset in suam cædem Magnentiũ. Opilius Lænas reus capitis. M. Tullio defensori caput abscidit: Magnentius seruatori suo mortẽ intulit. Nam cum milites exorto tumultu in Illuriis occidere uellent obiecto paludamento Impator texit at seruauit. Discant ideo qui legerint illoꝝ misereri & illos tueri quoꝝ uirtutes cognitas habeant: aliter pæna quã illi propter flagitia meruere in defensorum capita resilit: pauci præterea reperiuntur qui norint gratificari. Vixit Constans an. paulo plus. XXX. Impauit. XIII. Milites trucidarii & cõiurati Magnentiũ Imperatorẽ salutant: cum hæc nunctiata essent Romæ Nepotianus Imperator a populo & mirmillonibus factus: Heraclides Senator Fautor Magnentianæ factionis populũ decæpit: factaq; proditione Nepotianum Augustorum sororis filium: quẽ Gladiatores cingebãt simulans uelle cum eo loqui obtruncat: caput Pilo fixum per urbis itinera deportatũ est: Imperauit dies duode. XXX.

MAGNENTIVS.

MAGNENTIVS Comes duoꝝ ordinũ dolo Imperator factus Cõstantis noie litteras scripsit sub illius si

gno ad eos qui præerāt uel cohortibus uel urbibus:qui ſtatim ad Imp. uenirent: quos in itinere cædi iuſſit ut non eſſet qui motū faceret:iam & Roma ceſſerat. Eius enim factio plurimū ualebat. Cōſtantius tūc in oriente aduerſam fortunā cōtra Perſas experiebaṫ. Igiṫ ingēti agmine Italiā petit:& Mediolani diu īmoratus fratrē ſuū Decentium Cæſarem fecit:miſitq; cum exercitu uti Gallias tueretur. Iamq; tota Italia & Aphrica Magnētii erant. Factio Illuricoꝝ duce Brittānione cum nouo Imperatore ſentiebat. Ad Conſtantiū legatos miſit cū litteris uti orienti & Thraciis contentus eſſet:qui nihil reſpondit. Conſtantius Gallum patruelem Cæſarē fecit:& reliquit in oriente:ipſe heſperios petiit ulcturus fratris cædem. Sed ne ſua Roma bello ciuili uexaretur miſit ad Magnentiū concedens Galliam ſi arma deponeret. Tyrānus ſperans uincere non paruit. Ideo ambo ad pugnā ſe parant: Magnentio priuſq̄ congrederetur Maga cōſuluit Virginē iugulare & cruorem uino miſcere:potandumq; militibus præbere. Mos eſt īmaniū Barbaroꝝ cū aliquid ſecretius agunt. Ipſa interea carmina pagebat:poſt hæc ꝓfana ſacra fit pugna utrinq; magnis copiaꝝ uiribus ad Murſam. Vicit Cōſtantius magna hoſtiū & ſuoꝝ ſtrage:uerū hoſtes ad multā ptē noctis cæſi: Tyrān9 dimiſſo equo & inſignib9 in abitu eqtis aufugit. Equū ſuū reliqt:ut qui uiderēt exiſtimarent ſeſſorē eſſe mortuū. Victor impator die ſequēti cōſcendit tumulū:ex quo tota planities conſpici poterat: quā cū uidiſſet repletā cadauerib9 ingemuit cæſa fuere

ſupra.LIIII.milia pugnatoꝝ:omnes cæſi iuſſu princi/pis ſepulti ſunt. Qui uero uulnerati non perierant ui/ctoris beneficio curati & conſeruati. Exercitus Tyrãni fuit ex.XXX.milibus.Conſtantii uero.LXX.miliũ pugnatoꝝ habuit.Periere illinc.XXIIII.Hinc prope .XXX.Ea pugna adtritæ fuerunt imperii Ro. uires. Nam hii qui cæſi & numero & robore ad quæuis ex/terna bella ſatis fuiſſent:Magnentius poſtq̃ in tutũ lo/cum ſe recæpit:relliquias profligati exercitus collegit: & nouo milite ſuppleuit.Cupidus rurſus aleam dimi/cationis tentare:& priuſq̃ experiretur miſit unum e ſe/natoribus grandem natu ad Conſtantium quod uellet omnibus:præterq̃ Galliæ:Cõſtantius hominem reiecit opinatus illum ſpeculatorem ueniſſe.Poſt miſit epiſco/pos nihil prouinciaꝝ querens:ſed tantũ ut liceret mili/tare ducis titulo:quibus nihil reſponſum eſt.Quod cũ adcæpiſſet exercitus Tyrãni:plæriq; milites abierũt ad uictorem:Tyramnus intelligens ſibi dimicandum fore exercitum ex copiis Gallicanis reparauit:miſitq; dum milites cogeret adſuetum parricidam multis pollicita/tionibus Antiochiã qui Gallum confoderet:ut illo cæ/ſo Conſtantius relictis rebus heſperiæ cogeretur orien/tem petere propter Perſas:cum trucidarius Antiochiã perueniſſet domum cuiuſdam uetulæ diuertit adpoſi/tam fluuio Oronti:qui labitur per eam urbẽ:Orontes antea dictus Ophites:poſt ab filio Cambiſæ regis Per/ſarũ ibi ſubmerſo uocatus Orontes. Hic in cæna poſt uina rem cõmunicauit cũ paucis:quos inuitauerat:mi/

nime expauescens mulieré ætate confectam:illa clam se proripuit & quod audiuerat ad Gallum rettulit:qui statim omnes comprehendi iussit atq; necari:ubi quæstionibus ordine suo negocium aperuerunt:Magnentius quia tale consilium irritumfuerat:rursus præliari statuit. Victusq; est & aufugit Lugdunum:comites ut uictori grati essent consilium ineunt Tyramnũ capere & Augusto tradere:ille ubi se custodiri cognouit:cum fugæ locus deesset:furorem simulauit:& primũ fratri Desiderio uulnera intulit:quæ nõ fuere lætalia:post interfecit quosdam amicos:tandem se cõfodit:hic exitus fuit ingrati hominis.Decentius Cæsar qui Gallias tuebatur audito fratris casu sibi metuens laqueo apud Senonas usus est.Desiderius adcessit ad Cõstantiũ ab quo liberaliter exceptus est:Gerũtiũ Magnẽtianæ factiõis comité exilio uictor mulctauit dum in Gallia esset.

BRITTANNION.

BRITTANNION Ante Tyramni pericula quo cũ conuenerat & Imperator ab Illuriciano exercitu adpellatus Mursæ:quo tempore & Nepotianus Romæ posita purpura & Gallica ueste indutus Constantiũ adiit & obuius uenĩeti factus est in Thracia:obuolutis pedibus ueniam petiit & impetrauit.Imperator senem ducem amplexus patré cũ uocauit & Cænæ adhibuit:ab quo multa de Magnẽtio intellexit. Deinde iussit abire Prusiada Bithymniæ caput & ꝓpinqua oppida uoluit ut ad uictum Senis cõtribuerent:qui plures ministros secũ ducẽs illic magna qete uixit An. VI. post decessit.

SILVANVS.

SILVANVS Bonitii F. in Gallica natus qui bello Liciniano clarus sub Constantino: Tribunus sub Magnẽtio fuit: Post defecit ad Constantium: ab quo missus in Galliã est. Imperator uero qui calũniis aures facile præbebat successus eius suspectos habuit. Quærebat igiẽ insidiis circũuenire: Siluanus ubi adcæpit pro cõcione quæstus est. Ita a militibus Cæsar adpellatus: ad hunc motum opprimendum mittitur Vrsicinus qui pecunia Tribunos Siluani corrupit ut occiderent. Agrippinæ igitur de industria facto tumultu cæsus est. Cuius cæde tam magno gaudio exultauit Constantius ut fere insanus haberetur: præfuit paulo plus. II. mensibus.

GALLVS.

GALLVS Natus est in Massa Veternensi patre Constantio fratre Magni Cõstantini matre Galla Rufini & Cerealis: qui Cõsulares erãt: sorore ac liberaliter educatus feros mores uincere non potuit: ꝓfectus ad orientẽ consedit Antiochiæ: ubi stimulante uxore omne genus seuiendi exptus est. Illud uero nefandũ & abhorrendũ noctu cũ Satellitibꝰ incognitus errabat per lupanaria & tabernas explorans submissa uoce Græco sermone: Quid de Cæsare sentirẽt: & notabat singulos qui oblocuti fuissent. Post aliquo repto figmẽto trucidabat: qđ antea in urbe Roma fecisse Gallienũ memoriæ ꝓditũ est. Vtrũq; uxoris stimuli exagitabant: missus est ad eũ Domitianus præf. præt. ab Impatore qui de sceleribus Cæsaris iam senserat: uti cũ Gallo secretius ageret: & p

ſuaderet uenire ad principem:quod cũ parũ ꝓficeret: addidit mãdata & minas:indignatus Gallus hominem cõprehẽdi iuſſit:& cuſtodiæ tradidit. Montiũ etiã quæſtorẽ:qui tale facinus nõ probabat. Coniecit in uincula ſuadente uxore ambos per foꝝ tractos:& uerberatos in fluuiũ proici mãdauit. Quod ubi adcepit Imperator: miſſit qui Gallum adducerent:ille uxorẽ Cõſtantiã ire ad fratrem iubet:placaturã eius indignationem:& hæc in itinere deceſſit. Cuius morte audita Conſtantius edicto Gallũ dignitate priuauit:exilio damnat:& ne longius rem protrahat(omnem autem eius ſecuritatem in morte Galli poſuerat)percuſſoribus mandat iuuenem obtruncare. Hii fuere Seruianus reus maieſtatis paulo ante abſolutus:& Pentadius notarius:& Apodemius:qui prenſo Gallo:& uti noxio manus poſt terga reuincto:ceruicem abſciderunt. In foro truncus relictus eſt:poſt paulo q̃ illi miſſi ſunt penituit Imperatorem: & deſtinauit citiſſimos qui prohiberent: & hii retenti fuerunt ab Euſebio Eunucho. Is enim erat præpoſitus cubiculi: cuius conſilio princeps fere omnia agebat: q̃uis Gallus meruerit pænas dare imperauit An. IIII. Vixit unde. XXX. Conſtantiæ corpus delatum ad urbem: & in ſuburbano uiæ nomentane poſt primum lapidem ſepulchro maiorum inlatum eſt. Conſtantius in oriente aduerſa fortuna res geſſit. Hoſtis enim ſemp ſuperior fuit, Anno. XI. imperii Perſica palma præcepta ſemel eſt temeritate militũ ad Singaram. Nã octies cum hoſte congreſſus: & in hoc prælio cum uictoria

pro eo ftaret ad hoftes tranfiit non fine graui uulnerẽ amiffa eft Singara:& Bizabda & Amida cũ adcepif/ fet de fratris cæde dubius agebatur permaneret ne cõ tra acerrimos Perfas:an ad uindicandam Europam re/ mearet. Sapores Armenias uexabat. Iamq̧ Nifibis ob/ fedit quã urbem Luculli arma iuris Romani fecerant; Quo tempore Mitridates Põticus ad opem Tygranis Soceri confugerat: Nifibis urbs eft Mydoniæ: fic ad/ pellauere proxima Syriæ Macedones a noftris dicta Antiochia huic cũ capta fuit a Lucullo præerat Guras Tygranis frater: quem Romanus dux apud fe honori/ fice tenuit. Barbari Nifibim Antiochus Antiochiã no/ minauit. Expugnãdæ urbi intẽtus Sapores bellica tor menta admouit. Alueũ fluuii qui me/ diam fecat urbẽ alio ductis foffis deduxit. Sed ex hoc non obfuit propter frequentes illic fontis puteofq̧ qui fatis fuppetebant. Cumq̧ hoc non procederet occlufit meatum fluminis: deinde emifit: unde impetus aquarũ fubuertit partem menium: Nifibenfes noctu citiffime obftruxerunt: tabulis: trabibus: & terra. Cum inluxit dies rex uetitus ab expugnatiõe re infecta meftus abiit: Nifibenfes muros inftaurauere. In hac expeditione re/ rum amifit. XX. mil. hominũ: Maffagetæ abfentia re/ gis ex fuperiore parte Perfida inuaferant abigẽtes præ/ dam: Rex regno tuendo properauit: Conftantius fub/ fidiarios milites mifit: Nifibim & menia firmari iuffit: inducias cum Sapore fecit: & priufq̃ Europam peteret Gallum patruelem Cæfarem pronunctiauit: iunxitq̧ ei

matrimonio uxorem Constantiã sororem suam: præfe/
citq; copiis orientis. Ipse contra Tyrannos properauit:
& pacem ubiq; fecit: & cũ undiq; in Europa late uictor
esset: sedatis bellis ciuilib9 ludos arelate dedit ante. vi.
Eiduum Octob. Quo die imperiũ sumpserat Italiam
uenit: Mediolani cõstitit: & inde ut Galliis subueniret
Iulianũ patruelem adoptauit: misitq; in Gallias cũ pau
cis militibus: ipse petiit urbem comite Ormisda regis
Persarum filio: nobilitatem urbis & maiestatẽ admira/
tus est. Nobilitatẽ stans audiuit: uulgus sella curuli se/
dens in foro: & qm̃ hostes præter Persas deerãt suis ma
nibus scripsit: Constantius totius orbis dominus; insa/
nior Domitiano: qui inscripsit. Dominus & deus uester
Domitianus: hui9 Emulus cæpit odio habere uiros cla
ros: cum opera urbis intueretur: ardor incessit statuam
equestrem erigere similem illi quæ Traiani erat. In eius
atrio & Ormisde qui pone sequebatur mentẽ aperuit.
At ille subridens respondit prius oportere stabulũ fieri
molis equi capax. Imperator conticuit: locus admonet
de Ormisda inspicere: Narses plures habuit more Per/
sico uxores: ex inlustrib9 suscepit Adarnassem; Ormis/
dam: & Narsem. Ex humili generis uxore. Verũ supra
cæteras formosa: genuit Saporẽ: Adarnasses successu/
rus erat: quia maior natu: sed coronã non adsecutus est
ob ingenitam sæuitiam. Mesopotamii tentoriũ ex co/
rio camelorum intexto auro arte Babylonica dono mi
ferunt ad Narsen: filio dedit Narses & interrogauit an
placeret. Respondit Adarnasses magis ei placere si im/

peraret:quod ex hominũ coriis lõge pulcrius facturus esset:huius uocis memoria & alia crudelissima quæ in initio regni fecit regnũ abstulit. Itaq; omnibus præpositus cõmuni cõsensu Persarum Sapores: qui cæso illo Narsem fratrẽ luminibus priuauit:Ormisdã in uincula cõpegit. Huius uero mater & soror & uxor:corruptis pecunia custodibus:carcerem ingresse limã iuueni dederunt:quã secum tulerant:quo instrumẽto fibula compedum dissoluta est. Vbi opus peregit illæ pingue cõuiuiũ custodibus exhibuere;qui dum cibo & potu graues quiescunt Ormisda aufugit:& in castra Romanorum uenit ultimis Constantini magni annis:Sapores re intellecta uxorem sequi maritũ iussit. Ormisda bello ciuili a Cõstantio præpositus est turmis equitum. Fuit enim uir fortis ac certus Iaculator:nunquã Iaculum frustra emittens:ante designans quo esset Iaculaturus:bellis Europeis eius claritudo omnibus nota fuit:& magnam sibi laudem propagauit. Cõstantio redeunti ad orientem legati Saporis occurrũt ad Sirmium petentes restitui Mesopotamiam & Armenias: aliter pax non esset:Constantius Augustus ad hæc rescripsit Persas seruisse Macedonibus: & Macedonas seruire Romanis:hac ratione iniuria petis Mesopotamiam maiores nostros cæpisse Persas inrupisse latronum occupantium more Armenias cessisse Ro. imperio uicto Tygrane:contra quem iustum bellum gessit .L. Lucullus:qui Mitridatem hostem populi Romani hospitio:& adfinitate fouẽdũ exceperat;& ipsum Mi

tridatem nulla contumelia lacessitum spōte iniuriis ac cædibus adfecisse Romanos & Persas inrupisse sæpius in Armenias:& a patre tuo Narse nō bello occupatas: sed insidiis iterceptas:qua de re desine hæc petere quæ nostro iure tuemur:pacem quā petis minime:sed conditiones eius recusamus: Sapores Lectis litteris bellum mouit:Nisibim frustra obsidione tentauit. Nam inde repulsus est. Post in alias urbis profectus tantum Amido potitus est:quæ non satis firmo præsidio tenebatur. Eam solo equauit. Ea res coegit Constantium Consortem eligere:censuitq; adcersiri Iulianum patruelem. Galli fratrem: quem adoptauit pro concione ad milites:& Cæsarē fecit. Non me præterit qui sub Constantio militarunt scribere Iulianum adoptatum fuisse in Gallia Cisalpina:propter inruptionem Germanorum: qui Gallias uastabant:ut ab rapinis hostilibus Gallias: quas præcipue amabat:liberaret. Alii scribunt Athenis adoptatum:ubicūq; fuerit adsensu militari purpuram induit ante diem. VIII. Eiduum Nouemb. Arbitione & Lolliano cos. & Galliam missus priusq̄ proficisceretur Helena Constantii soror ei iuncta matrimonio est:& quia periculū iminebat Kal. Decēbr. egressus cū exiguo supplemēto deductusq; est p aliquot milia pas. ab Aug. maturauitq; iter Taurinos uersus. Ferūt cōsilio Eusebii:quærētis pdere totū genus Cōstantini:paucos milites fuisse datos Iuliano:ut ab hostib9 occideret̄: quod illud præcipue indicat:qm̄ obesso apud Senonas auxiliū nō misit:secus euenit:re.n. bene gesta ī Galliis

sæpius hostes profligauit:ultra renũ coegit:multos ca/ptiuos abduxit. XI. fere milia nostrorum:qui belli iure seruiebant:ab Alamãnis recepit:& prope Argentora/tum urbem Galliæ totum fere Alamãnorum exercitũ pdidit. Iam inde Barbaricæ cladis monimentũ habuit: quod nisi cõtigisset urbs minime nota in obscuro esset: & præter omniũ opinionem in solo hostili multa præ/clara gessit. Cumq; eius successus felix haberetur nõ ca ruit calumniis apud Augustum:& erant qui adpella/bant eum loquacem Talpam:alii purpuratam Simiã: alii Græcanicũ Litterionẽ:& erãt qui mollem Asianũ: Græculumq; fallacem:& sub specie sapientiæ stolidũ: Cõstantii.n.aures ad fidem præstandã faciles pronæq; erant. Quod cum sciret Iulianus egre tulit:& metuit ne idẽ sibi quod Gallo fratri eueniret:ideo iam tũc cæ/pit cautior esse:& post uictoriam ingentis pugnæ cum hostium peremptorũ magni acerui essent cadauera in fluuium proiecta:concordi adsensu uictoris exercitus uocatus est Impator:& inde Augustus:nomen Augu/sti pertinacissime renuit:hinc tumultus militũ fuit nu/datis ensibus cogentium meritũ cognomen adcipere. Itaq; ut illi quiescerent adnuit:nõ reperiebatur diade/ma:facere tentauerunt ex mũdo muliebri:Iulianus ue tuit adserens non esse boni euentus auguriũ. Tribunus coronã adtulit non longe differentẽ ab corona quæ so/let in Xysto uictorib9 dari. Marcellinus scribit Mau/rum comitẽ ordinis detraxisse sibi torquem. Dracona/rius enim erat:& capiti pricipis aptasse. Post uero usus

eſt diademate micantib9 gemnis exornato:fœdus cum Alamãnis percuſſit illis reſtituentibus ablata. Deinde miſit ad Conſtantium pentadium quendam magiſtrũ copiarꝶ cum litteris in quibus erat tantũmodo Cæſaris titulus:ſumma litterarꝶ hæc fuit:milites ſæpius uicto/res:& qui diu pro re.p.pugnauerũt:ut præmia laborꝶ & diuturni ſudoris petere poſſent:me:licet repugnãtẽ: imperatorẽ adpellauere. Non ignoras antiquæ conſue tudinis eſſe:qui ſub ducibus ac Cæſaribus militant nõ licere præmia Romano iure poſcere:qa ea cauſa iuſta cenſeri debet:te exoro qui cõmunis es parens: ut equo animo ad cõmunionẽ imperii me patiaris:ne miſeri mi lites fruſtra effudiſſe ſanguinẽ uideantur:addebat in fi ne ſe polliceri miſſurũ certatores equos ex Hiſpaniis: & promptos milites ex Galliis:id quidem erat annuũ tributum.Erat Conſtantius cum adcæpit epiſtolam Iu liani Cæſareæ in Cappadocia:ultra ſolitum excanduit. Cæſarea ante dicta Mazaca eſt poſita in radicibus Ar/gei montis:& nihil reſcribens edixit expeditionẽ cõtra Perſas:pro qua orientẽ petierat:ita ſuadentibus qui uti litatem rei.p. quærebant:eius animus cũ legit litteras præceps fuit uertere copias cõtra Iulianum:poſt paulo legatos placide abire iuſſit:quibuſcũ miſit Leonã quæ ſtorem cũ mandatis.Cui & litteras dedit:in quibus ad/monebat iuuenem ut Cæſaris nomine contentus Augu ſti maieſtatẽ poneret:Leonas Pariſiis exceptus honori/fice eſt;& poſtq̃ in campũ cũ armata multitudine ſtans pro tribunali uelut concionaturus litteras imperatoris

legit. Cum uentũ est ad Cæsaris nomẽ: oĩs turba clami tare cæpit. Iuliane Auguste Salue: Iuliane Auguste dii te seruẽt: Iuliane Auguste dii te sospitẽt. Postea unũ ex hiis quæ mãdauerat Cõstantius actũ est: hoc est Nebri diũ præf. præt. factũ: submoto Florẽtio: & hoc minime ꝑcessisset ni Iulianus ex sua sñia ꝓuenire diceret. Iulianus: ne ardor militũ frigesceret: legatos rursus ad Constãtiũ mittit: ipse ꝑfectus est ad limites Germaniæ. Imperator interea adcersiuit Arsacẽ regẽ Armeniæ uti fidus cũ Romanis ꝑseueraret: neu fallaciis Persaꝝ aiaduerteret: post misit ad reges Transtygritanos ut in fide ꝑmanerent ne deficerẽt ad Persas: Iulianus ordinatis in Germania reb9 statuit Viennæ hiemare: nõ desunt qui scribant mandatũ fuisse leone ut obiceret beneficia imperatoris Iuliano: ut homini ingrato: & illũ quæstũ ẽt de Constantio de Cæde parentũ ac frãtris: & inuocasse ulctores deos: deinde iussisse abirẽ oẽs ab exercitu qui dicta Cõstantii ꝓbarẽt. At uxor Cõstantii Augusti moritur & ducta est Faustina: utraq3 forma pulcherrima. Sed illa mestitia ac dolore interiit inpotentia Genialis tori. Cum ad bellũ ciuile Iulianus se pararet: existimãs Constantiũ nũq̃ ad Cõcordiã uenturũ. Vxor eius Helena morit᷑. Iussit corpus Romã perferri: & sepeliri in suburbano nomẽtanæ uiæ: ubi antea Cõstantia soror sepulta erat. Falsum est qđ iãpridẽ uxorẽ expulerit: quæ castissima erat. Iulianus fert᷑ dixisse militib9 ut se pararent cõtra Cõstantiũ: priusq̃ ille aduersus se moueret impetũ. In ipsa expeditione: qa multi erãt in exercitu chri

ſtiani:iuſſit uti qſq; coleret quos uellet deos. Ipſe uero: ne ab fide abhorrēs aīos militū alienaret:ingreſſus tē/plū in natali Saluatoris:ut alii dicunt in ſollēni Ephi/phaniæ & una cū cæteris adorauit:& diuinis reb9inter fuit. Poſt ut ſe corrigeret dicebat ſe ꝑperare ut coniun/geret exercitus:& præſciret quo die eſſet Impator mo/riturus:ut per nocturnā quietē præmonitus erat:qñ uo cem audierat:cū Iuppiter erit in fine Aquarii:& Satur nus in.XXV.parte Virginis:Cōſtantius dñs Aſiæ mo rietur, Cum ex Antiochia pueniſſet Tarſum Impator Aug.ut Iuliano obuiā iret:incidit ī febriculā ſemp eq̄lē ratuſq; eſt geſtatiōe aboleri:uectus lectica eſt p iuia iti/nera uſq; ad radices Tauri mōtis:ibi in ſtatiōe q̄dā:quæ adpellat̃ fons Mopſi:Græce Mopſocrenis:intrinſecus exurēte calore:febris aucta eſt:adeo ut corpus tāgi nō poſſet, Hic cū deficeret ſucceſſorē ſtatuit Iulianū:poſt paulo mortuus eſt añ.III.nōn Octobr, Vixit An.XL. & paucos mēſes. Impauit An. Iulianus ubi adcepit de morte Cōſtantii citiſſime petiit Cōſtātinopo lim:corpus principis cōditū in loculo Iuuianus:q poſt Impauit:domeſticoꝝ protector cū regia pompa Con/ſtantinopolim perduxit:& ſepulchro maioꝝ intulit:in terq; diuos relatus eſt:prope finē uitæ ſe palā adcuſare ſolebat:qđ occiſor ſuoꝝ fuerit. Quod Iulianū Cæſarē feciſſet:& qđ in noua credulitate numinū eſſet. Natu/ra debilis ad cohitū fuiſſe tradit̃:in uictu parciſſimus: lata lege uetuit phaſianū & ſumen cōuiuiis inferri:nūq̄ ſpuiſſe memoratur, In iudiciis iuſtus & moderatus ſi

ſecretiores conſultores non habuiſſet;ad iram tardus: bellis ciuilibus fortunatus:Perſicis ſemper infelix. Sar maticis uarius:bis Sarmatici cognomẽ inſcripſit. Nã cum Sarmatis Dacis & Quadis federa feriret:& in ſu geſtu orationem haberet: Barbaris male audientibus quod ad hoc opus adſueti non erant;unus e Quadis ſe ceſſit: & ſtercore alterum e calceis repleuit: ſub ueſte tulit: & propius adcedens in uultum concionantis pro iecit. Id dedecus mereri puto qui inter ruſticos aut phi loſophari aut rhetorice loqui uolunt.In fide ſemper fa uit Arrianis; quoꝶ cauſa Synodum habẽdam præce/ pit. Statuta eſt conuentus dies.Imperator indignatus erat: quod mandauerat Alexãdro epiſcopo nouæ Ro/ mæ ut in cõmunionẽ exciperet Arrium: cum tota fa/ ctiõe & Alexander negauerat:qui proſtratus orabat ne ſineret deus a pernitioſo lupo ſuũ ouile corrumpi. Tẽ/ pus adpetit Arrius cũ argumẽtoſis ſillogiſmis ingreſ/ ſus eſt fauente Euſebio Eunucho: & in initio: priuſquã pudendũ os ſolueret: correptus Ciliaco dolore ſeceſſit: ut onus uentis deponeret:& cum niteretur ui expellere una cum ſtercore animã omiſit: hũc finẽ meruit homo Perfidus;ac malignus: qui uenenum in urbe dei latius ſeuit aconito uehementius:unde geniti in fide Saluato ris ignes in extinguibiles:quib9 Aſia Aphrica & bona pars Europæ fidelibus & iuxta credentib9 ereptæ ſunt præfuit Alexander An.XXIII.Succeſſit Paullus ho/ mo iuſtus;quẽ Cõſtantius cõſilio Euſebii Eunuchi ſub mouit: & in eius locum ſubrogauit Euſebiũ epiſcopũ

Nicomediensem militē Arrii. Paullus ad urbem Ro. se contulit: petiitq; ab episcopi Ro. auctoritate restitui in suam dignitatē: & q̄m uitæ sanctitas merebatur ab Iu/lio Pont. in sedem restitutus est. Cōstantius indignatus hominem exilio prius mulctauit: deinde minime con/tentus interfici iussit. Q ua de re Heretico Arriano suc cessit Macedonius Arrius. Hoc in loco digredi non in eptum putemus ut scilicet ostēdamus episcopum Ro/manū caput catholicæ fidei semper fuisse: Roma ipsa terrarum dea & gentium regina poscere uidetur dei se/des & imperii generis humani. Sed ubi noua Roma præsentibus Augustis lacertos extulit: absentia princi/pum nostra Roma paululum imminuta: utraq; tamen urbe principatū sibi uindicante. Nescio quo fato præ/fectis obtemperauimus: & aliquando Augustulis: & se pe numero regibus Gothoꝝ. Itaq; per ea tēpora episco palem maiestatē nutibus imperatoꝝ Constantinopolis sibi usurpauit. Nos uero nō cessimus: sed passi fuimus ne ira principum obesset: qui urbis sacratissimæ digni/tatem Barbarorum prædæ reliquerant. Res non potuit diu differri. Phocas imperator totius maiestatis decus iniuria ablatū restituit: & publico decreto sanxit. Nam plæriq; episcopi Constantinopolitani male usi auctori/tate prauis opinionibus fidei simplicitatē turbauerant. Romani uero pōtifices semper habiti Orthodoxi & iu stissimi: ut ipsi Græci in historiis tradiderūt. Episcopus igitur Romanus: & diuino iussu: & humanæ rationis uinculo: generis humani parēs & princeps est. Nā illud

perpetuo mansurũ quis dubitat. Tu es Petrus & super hanc petram edificabo ecclesiã meã: Constantius eques optimus & certus Iaculator: eloquẽs: & carminibus cõponendis aptus: quod fuit in suos ferus non caruit exẽplis: quod sic fecisset: Callicula: Domitianus: & Cõmodus: & .F. Seueri Antoninus: in cæteros ut Gallienus: qui tormentis adigebat homines fateri quod uellet. In Galliis & Pannoniis triumphales arcus erexit: magno prouincialium dispendio.

FL. CL. IVL. IVLIANVS Natus est Cõstantinopoli patre Constantio Constantini fratre matre Basilina: nobilissima fæmina forma liberali: ingenioq; ad litteras: & ad arma satis adcomodato. Mater grauida somniauit se parituram Achillem: excitata marito narrauit: peperit anteq̃ pariendi tẽpus sentiret: hinc parentibus bona spes de filio fuit: datusq; est & initiandus & erudiendus Eusebio episcopo Nicomediæ: primo bonæ indolis puer adparuit. Vtinam non habuisset rhetorẽ Libanium: ab quo ita institutus est: ut: prætermissa ueritatis cognitione: puerilem animum ad antiquorum credulitatem flexerit. Itaq; sub illo imutatus est Mercuriũ præponens cunctis. Non caruit tamen in cæteris laude: similis existimatus Tito: ut frater Gallus Domitiano: belloꝝ successibus comparatus Traiano: res ei fuit cum ferocibus Germanoꝝ populis: ut Traiano contingit: non dum principi: clementia Antonino. moderatione. M. Aurelio litterarum studio magnis philosophis. Cumq; his adsuetus soporifere quieti multũ detrahens

In somnes noctes aliquando: cum utilitas rei. p. posce/ret: ducebat: & musis uigilias impendebat: nulloq; ad/hibito remedio minimo strepitu excitabatur. Philoso/pho uenienti statim occurrebat: ne ab litteratis rustici/tatis reus citaretur: memoria plurimum ualuit: in re/bus gerendis optimos imitabatur principes. In re Ve/nerea citra omnem suspitionem uixit: modesta libera/litate semp usus: Eunuchis & Pantomimis & Morió/nibus nihil unq̄ largitus. Illud incredibile dictu postq̄ solus imperauit hostes populi Romani intra suos ter/minos se continuerunt: & in laudes noui principis ad/cendebantur. Restabant profligādi & domandi Persæ. Itaq; cum ingenti adparatu egressus Constantinopoli: transmisso Bosphoro: a Calcedone Nicomediam pro/cessit: quæ olim regia & ampla urbs edificiorum sum/ptibus terremotu conruat ímemor quod illic educatus erat ingemuit: per Bithynnos Gallogræciā uenit: & in/de Antiochiam Orontis petiit: orientis apicem: & cum loci situs omnes aduoluptatē inuitet: princeps ibi sua/pte natura cōtinentissimus fuit. Ex eius imperādi ordi/ne iustitia e cœlo ad mortales rediit. Iulianus quartum iniit cōsulatum adscito Sallustio cōlega: quem præfe/cerat Galliis præfectum: cū uer adpeteret Hieropolim uenit: hinc ī Mesopotamiā signa cōmouit: post puenit Cercusiū: fere instar insulæ inter Euphratē & Xabore/ctorā amnes positū est: qđ Diocletianus menib9 ampli ficatū excelsis turribus circūdedit. Hic morāti adlatæ sunt ab Sallustio lrǣ ut expeditionē ī Persas differret:

& diis uetantibus cæderet. Sed qs fato repugnat: trãsgressus flumen pontẽ auelli iubet: Zaitamq; uentũ est: ubi Gordianum imperatorẽ exercitus tumulo intulit: quẽ Licinius hostis bonorũ euertit. Iulianus ubi hostes propere adesse intellexit: concionẽ hobuit: adferens maiorum nostrorũ exempla: initiũ faciens a Ventidio usq; ad Maximianũ: quod fere oẽs rediere Laureati: præter Gordianũ & Carum. Ille insidiis mortaliũ hic ira deorũ sublatus: hostes a prælio abstinuerunt. Ipse a Assyriam depopulatus urbis oppida partim ui cæpit: plæræq; deditionem fecere: uictorq; cum ingẽti gloria: profligato exercitu hostili: usq; Cthesiphontẽ peruenit. Castra aliquandiu illic habuit cum exercitu satis lecto: dum remeat facẽ sereno uidit cælo: Aruspices Etrusci uetabãt quidq̃ tentandum: quia signum erat infelix. Iulianus & hoc contempsit ut ante Sallusti monitus. Postq̃ inluxit castra mouit: Persæ sæpius adflicti terga inuadunt: & priusq̃ laborantibus subueniretur hostilis ex improuiso Globus in Cataphractos inruit. Sic mos Parthorũ ut confusos cædãt: dumq; imperator cautius sese infert uulnus excæpit. Emissa hasta incerti militis transmisso bracchio & costis hesit fibræ iecinoris: dum auellere conaretur scidit digitorum neruulos: prolapsus in ceruicem equi ueloci cursu in castra relatus est. Adhibita fomenta paululum dolorem leniuere: poscit Equũ & arma ut prælium reuisat: cum spiritus deficeret concionẽ habuit: disseruitq; mortẽ esse summũ præmium. Petiit inde quid ageret Anatolius: Sallustius respõdit: Beate

degere. Ingemuit amici casum: quod interfectus esset: circumstantes: qui dolore conciti deflebant: sua aucto/ritate castigauit. Turpe quidē principem sideribus cō/ciliatum lugere: inde cum philosophis sermo ei fuit de īnmortalitate animę: epotaq; frigida aqua uita sol utus est: annū agens alterum &.XXX. ante. VI. Kal. Iulii: in suburbana uilla Agritharsensis Iulian9 sepultus est: & in diuos relatus: successor si uixisset decreuerat nobi le sepulchrum. Homo statura exigua & gracili maiesta te cōspicuus inter ueteres Heroas cōnumerandus: am/pliando imperio: & rei.p.gubernandæ satis idoneus: si fata cōmisissent: ore & manu: ut inquit ille: consultor patriæ impauit solus An.I. Mens. VII. ab eo quod Cæ sar fuit An. VII. corpus. Procopius Tharsum usq; per duxit & tumulo dedit. Inde abiit & nusq̄ nisi ex īproui so Constantinopoli purpuratus adparuit. Mirū credi/tu Barbaræ nationes eum plurimū diligebant: a militi bus adeo obseruatus: ut in creando nouo principe Iu/uianum legerint: ab uocis similitudine una littera īmu tata. Memoria & liberalitate clarus tributa parcius exi genda mandauit: licet sint qui nolint gloriæ cupidius adpetens: & cū christianos nimis insectaretur sanguinę tamē abstinuit: hostes morte nr̄i principis elati: & cir/cūfusi: castra: quæ spatium. III. mil. pas. complebant: disperdere quærebant. Romanis uero controuersia fuit in eligendo. Constantiani Abilum præponebant. Pro/ceres Gallorum Sallustium: qui propterea quod senex & ualitudinarius esset recusauit: dumq; mora fieret ob

certamen clamãtibus militibus maturandum esse: Iu/
uianus eligitur domesticorum primus.
VARRONIANVS Comes ordinũ agri Indigonẽ/
sis Incola in Pãnonia liberos utriusq; sexus cum plures
substulisset: merore anxius: ut q sine ꝓle esset: admoni/
tus est p nocturnã quietẽ uti filiũ: q nasceret: Iuuianũ
uocaret fore ut uiueret: & ad purpurã uẽturus eẽt. Itaq;
editũ filiũ Iuuianũ adpellauit: præceptoribus: cũ ætas
posceret: erudiẽdũ dedit: nõ paꝝ liberalib9 artibus ꝓfe
cit. Ingenio ualde ad oẽs disciplinas ꝓmpto. Pater mili
tia clarus notissimus erat: & iam Emeritus secesserat in
auitos agros ut quiesceret: & agricolationi incũberet.

IVVIANVS.

IVVIANVS Electus est princeps: & statim Antesi/
gnani Iuuianũ clamauerũt: qui in medio qq; postremi
erãt opinati Iulianũ reuixisse: ingenti lætitia effusi cho
reas ducebãt: cũ nouus Imp. purpuratus castra: comitã
tibus primorib9: circuiret: & cõspectus esset ab ignaris
homo incuruus: statura ꝓcera: statim lachryme obortæ
sunt: auspiciũ haud felix præsentis impii: Reductus in
tentoriũ de imĩnẽti ꝑiculo sermonẽ fecit: adhibitis tri/
bunis: & comitibus. Instabat totus exercitus deduci in
Mesopotamiã hostes a tergo territabãt: q̃uis semp uicti
Fames in castris erat: & reꝝ penuria: & q̃uis noster exer
citus uictor esset: reꝝ difficultatib9: & recẽti cæde du/
cis: timebat adeo ut si hostis inruisset magnã intulisset
cladẽ: cæptũ ẽ cõsilio iter. Institere hostes cũ elephãtis:
qui graui nidore terruere equos: opem ferẽtibus Iouiis

& Herculiis:Gallis restiterũt Beluis. Vbi Carras uentũ est infelicitate Crassi nobis tãta trepidatio nõ fuit. Hinc durã oppidũ hoc ĩ loco q̃triduũ cõsumptũ ẽ: hic miles cũ abiret puenit ad Tygridẽ iam auctũ cælestib9 aqs. Mætus erat trãsire:Galli adsueti fluẽta pfrigere:ingẽti aio ingressi:ad alterã ripã pueniũt:ibiq; hostes obseruã tes ripas obtrũcãt. Illos secuta est cætera turba. Ad hæc uenẽr oratores a Persis Surenas:nomẽ ẽ dignitatis post regiã:& alii pceres offerẽtes cõditiões pacis:si nõ æq̃s: attñ necessarias:cõsultauerũt cũ Imp. primates. Ictũq; est fædus nõ sine calamitate Ro. impii. Prouinciæ qnq; Trãstygritane:q̃s uictor Galeri9 Maximian9 adcæpat: restitute sũt. Asarzamena:Mozena:Zabdicena:Rheu mena:Carduena:tradita & Singarena:& Nisibis:& ps Mesopotamiæ:nõ tradita tñ ẽ Cthesiphõ:& ita fines ue teres ĩnouati nõ sine magno impii dispẽdio:adcessit ma ior ignominia. Vetitus ẽ popul9 Ro. Arsaci regi Arme niæ amico ac fido auxiliũ cõtra Persas ferre. Q đ nũq̃ antea ad hoc coactus ẽ: uisaq; ẽ libertas uictriciũ armo rũ cõruisse. Ictũ ẽ ignobile fæd9 ad an. xxx. & relligio so ritu utriusq; gẽtis cõfirmatũ. Exercit9 inde in tutũ p duct9 ẽ. Iuuian9 cũ puenit ad locũ:Dadastana uocãt:q diuidit Bithynnos a Galathis:absiduo labore lõgi iti neris:aut recẽti tectorio:positis ibi prunis mortuus est: Sũt q scribũt incidisse ĩ morbũ ex uarietate ferculoꝝ: qb9 repletũ corpus:qđ auidissime illic sumebat:cõquo quere nõ potuit:& cruditate piisse:uixit An. XXXIII Impauit mẽsis. VII. a Valẽtiniano ĩ diuos relatus est.

FL. VAL. VALENTINIANVS AVG.

POST Iuuiani mortẽ exercitus Niceæ: quæ urbs caput est Bithynniæ Valentinianum Gratiani filiũ Imp. elegit. Nã. L. Equitius: qui Illurico prærat: qm̃ absens præteritus est. Augustus Cæs. Valentem fratrẽ Tribunum Stabuli fecit. Post Paullo Constantinopolim cũ uenisset: & in suburbanum concessisset: cõsensu omniũ ipsum Valentem Consortem imperii & Aug. pronunctiauit. Præerat eo tpe Romæ Rufius Turcius Apronianus litteris & reip. moderandis Habenis uir clarus & inlustris: Procopius: qui genus suum ad Constantinum referebat: & paucis suffragationibus purpuram induerat: pænas cæpti motus dedit. Porro Valens Gothos: qui Procopio auxilia miserãt: uictos Thracia exegit: & Victor Magister Eq; Atalarichũ regem Gruitugrorum: bellicosa gens est: uertit in fugã: & pacem dedit. Interea Valẽtinianus Saxonas oceani adcolas inter inuias paludes domuit: Alemannos adtriuit: & Victor ad oceanum peruenit. Deinde in febrem incidit: qua liberatus pro cõcione exercitu adsentiente alterum ex filliis Gratianum: insignibus ornatum: adpellauit Augustũ: statimq; expostulatus publicaꝝ reꝝ admonuit: & urbi Romæ præfecit Orphitũ: Picti & Scoti Germaniæ gentes Brittanniam inuadunt: illi Caledonios & Veturionas occupãt: hii depopulantur insulam Sarmatæ præsidem: quem Romanus Imperator dederat expulerunt: Parthi suo consilo qui Armeniam inruperant: occurrẽte Arintheo legato: abierũt. Sic ꝓuincia

liberata est. Alia uia Sapores res Persarũ rupto fœderẽ nos tentauit, Cthesiphontẽ cæpit: ibiq; hiemauit: & Valens Antiochiæ ad Aquilonẽ in quieta rebellat Germania. Eo missus cum exercitu Theodosius primus Magister Eq; cuius ꝓsperi successus similes ferebantur actis .L. Domitii Corbulonis ĩ Armenia sub Nerone: & .L. Veturini sub Traiano. Valentinianus exacta treueris hieme Gallias reuertitur: & post paulo dum intentus audit legatos Quadorum: qui latrocinia excusabant: subita ira adcensus incidit in morbũ: quo arescentibus uenis cũ nil sanguinis emitti posset mortẽ obiit. Imperauit An. XI. Mensis. VIII. D. XX. Interea Vnni: seu Alani: qui sunt Tartari & Nomades Scythæ: qui lõge antea a regione Trans Tanaim uenerãt: superato Istro: qui limes erat: uagi Pannonias Epirumq; & Thessaliã: direptis & incensis aliquot urbibus: grauiter uastauerunt. Maiores nostri uiri boni non ambitiosi non cõtentiosi: sine auaritia: ac luxu, Scythas irruẽtes sæpius repulerunt. At uero cũ opes in pretio fuere: & mensæ magnis sumptibus parate: & maior cibi condiendi q̃ uirtutis cura: Scythis bellatoribus cessimus: grauia uulnera perpessi sumus. Imperatores duo Decius pater ac filiꝰ: non sine magna strage: cum Scythis congredientes uicti cecidere: at post Valens propere ex Antiochia adcitus tantam pestem auertere nõ potuit. Sed magna clade uictus terga dedit: & in fuga uulneratus decidit ex equo: adceptusq; est in uile tuguriũ: inter fomenta expirauit. Victor Halanus cũ persequeretᷣ locũ armatis

ſepſit:& quia capere primo impetu non potuit:inſcius quod illic Imperator eſſet ignem iniecit & abſumpſit. Hic fuit Valentis finis:qui modo terror oriẽtis erat boreali incendio fomentũ præbuit:Vnni Halaniq; & Gothi uictricibus ſignis Conſtantinopolim obſident:perſolutaq; ingenti ui pecuniæ ab dominica Aug. Vxore Valẽtis cepta reliquerũt.Dum hæc infeliciter ad Aquilonem geruntur:Theodoſius pater eius qui poſtea imperauit Theodoſii. In Aphrica firmum noua molientem prælio uicit ac cepit. Et Gratianus Treueris agens fratrem ſuum Valentinianum:Iuſtina matre editum:conſulente Merobaude Tribuno titulo Cæſaris Aug. Conſortem imperii fecit.Ipſum uero Gratianum ocioſum:dum ſuos negligit:& habitu ac morib9 Halanis:quos ſibi poſt obitum patrui conciliauerat:placere ſtudet.Maximus ab exercitu noſtro dux electus ex improuiſo adoritur: & in Italiam tranſire properantem dolo circumuenit:& occidit:& ab eodem Iunior Valentinianus Italia exactus ad Theodoſiũ: qui in oriente res gerebat conceſſit:a quo liberaliter exceptus eſt.

THEODOSIVS.

THEODOSIVS Qui ſex ante ãnos a Gratiano:ut orienti præeſſet:Olymbrio & Auſonio coſ. Auguſtus pronunctiatus erat:bello ciuili cõmotus uictricibus ſignis Aquileã per inuias alpis raptim contendit.Maximũ ibi ſecure degentẽ ui cæpit:& occidit:ſtatimq; Andragaſius præfectus claſſis:& ſocius Maximi:certior de cæde factus in mare ſe præcipientẽ dedit. Valenti/

nianus in occidentis regnum restitutus ab Italia in Gallias profectus est:& dum Viennæ neglıgentius moraretur:fraude Arbogasti:Halanorũ præfecti: noctu in cubiculo strangulatus: creditus subita aut uoluntaria morte obisse. Sic interiit Gratianoꝝ ples:satisq; fauẽti cælo uisum est uno uelut cursu quattuor eã numerasse Augustos:inter quos tertius parũ bellicosus:non Auo: non Patri similis:Romæ cũ a palatio adhortos Sallustianos secederet:dicebat se confecisse Parthicam expeditionem. Extincto etiam in Galliis uictore:quem pater Maximus:ubi copiis præfecerat:illa orbis pars minime quieuit. Arbogastus enim occulta iuuenis morte Eugeniũ imperatorẽ cum exercitu facit:hac scilicet uia sub titulo illius occidentis regnum inuadere studebat: multis milibus coadunatis de summa reꝝ cum Theodosio confligere statuit. Dux noster inuictus:deo hominibusq; adceptus. Cum Honorio filio ingenti animo opus adgressus:hostilia arma:pugnantibus etiam pro eo uentis: qui sponte carceris eolii cædente obice eruperant: profudit atq; deleuit. Eugenius captus pænas luit. Arbogastus ut cruciatib9 se eximeret sua manu usus occubuit. Victor ingenti gloria potitus amplissimo triumpho liberati orbis:subactis undiq; domitisq; Tyramnis: administrationi rei.p.animũ adiecit. Filios Honoriũ & Arcadium:quos ex Flaccilla susceperat:Consortes fecit imperii:& quia nõ dum ætas matura Imperio erat ductores legit qui adessent:testamentoq; sanxit. Rufinum Arcadio adiungit: & Honorio

Stiliconem. Ipse interea Mediolani morbo absumptus Olymbrio iterum & Prino cos. Imperauit An. XVII. genus a Traiano ducere se iactabat: nec ab re. Nã moribus & uultu & successu rex similis fuit. Ille labentem rem.p. in pristinas uires restituit. Sub hoc imperium Ro. quod ocio & negligentia trium principum consenuerat dissentione partium dilaceratum: uelut reiuuenescẽs lacertos mouit. Ille pacata Europa ad Indos usq; arma intulit. Hic prius auspiciis atq; armis paternis adserta Lybia: adtrita bellicosa Germanorum gente: dataq; sua uirtute toto orienti pace: postremo subactis ardentissimis Gallis: non omissa Brittannia parenti gentium urbi Italiæq; suæ uictrices Aquilas reportauit: subq; eo fortunæ simulachrũ nusq̃ prætoriũ mutauit: Arcadius igitur Cõstantinopoli: Honorius Romæ imperat. Sed quis animorum recessus intueri potest. Veterẽ fidẽ & sanctissimũ legati ius cupido regnãdi uiolauit. Prior Rufinus clam missis muneribus Alarico Gothorum regi capere arma contra Arcadium persuadet: ut sub eo metu diadema orientis capiti suo imponeret. Re intellecta a militibus Italicis pnitiosus tutor occisus est. Caput cũ dextra præcisum ante ipsas Cõstantinopolis portas pependit: ac spectantibus ludibrio fuit. Caianus Rufini imitator auxilio Gothorum fretus bellum ciuile mouit. Adrisit ei primo prælio fortuna: post nauali inter Hellespontum & Cheronnessum uictus: dum fugit: captus est. Caput eius Pilo suffixũ Constantinopoli spectaculo fuit, Arcadius cũ regnasset An. Paullo minus. XIII. de

cessit: Basso & Philippo cos. relicto filio Theodosio: quē antea Cæsarem fecerat. Cui ex matre Eudoxa & Augusto patre tres sorores erant. Flaccilla. Martina & Pulcheria: quæ uirginitatem perpetuo seruauit: summa bonitate integritateq; & sanctitate relligionis obseruātissima Cultrix Virgini deipare nobile templū ædificauit Blachernis in quo inclusas argenteo tabernaculo prætiosas Mariæ uestes: quas e Palestina suis manibus tulit: summa cum Veneratione posuit. Eudoxa ante uiri obitum tribus annis: morbo soluta est. Honorio. IIII. & Eutitiano cos. Gildo regnum Aphricæ adeptus Mascezelis fratris filios enecat. Is Italiā nauigauit ab Honorio copias adcæpit. Mirū dictu cum quinq; milibus pugnatorū fraternas copias deleuit: ipsiusq; Gildonis a fuga tracti uelo gulam: quibus mandatum est: fregere. Hoc modo Mascezel. cædem filiorū ulctus est. Interea Stilico secretiore uia filio regnum parat. Mariā Honorio nuptui dat: quæ cum ante nuptiarum diem obisset: Thermatiam filiam alteram despondit: & hæc illius fatum uirgo secuta est. Mœstus parēs Eucherium filium Cæsarem uisere cupiens: Sueuos Vuandalosq; & Alamannos: magna prædæ spe sollicitauit. Ille properant: cum rege Rhadagasio numerus fuit. CC. miliū. Stilico mætū simulat. Hostis urbis potiēdæ caussa in Italiam inrumpit: occursu nostrorū subito repellitur. In Etruriā fugit: ibiq; uictus est. Rex uero a fuga retractus & ī carcere strangulatus est. Hostes deinde qui superfuerūt cū ad solita loca se recepissent: eligendo duci intenti: Ala-

ricum regē ſalutauere:qui ſtatim legatos ad Honoriū miſit:qui agros ad habitandū peterent:Gallia ab impe ra tore cōceſſa eſt. Quo dum pergit:cum omni ſuppel lectile fraude a Stilicone de induſtria petitus:iter omi/ ſit: VIctores inuocans deos. Quod ius gentium uiola/ tūm ſit: indignatus toto ut dicitur impetu cælo duce Romam contendit obſtipeſcentibus cunctis. Qua iter faciebat uoto potitus eſt. Pauca ædificia incendit:non multa honuſtus præda ſexto die egreſſus eſt captiuam abducens Placidiam: Magni Theodoſii filiam:quam in foro Cornelii Ataulpho propinquo ſuo uxorem de/ dit. Ex lectione hiſtoriarum illud compertū habeo ui/ ctoriam ſemper fore in ea parte quæ iure pugnat. Vi/ ctores olim Galli poſt captam urbem ſi a fæda Inno/ centium nobilium cæde abſtinuiſſent:cōſcendiſſe Ca/ pitolium Romanis minime profuiſſet:& Anſeris clan gor Manlium non excitaſſet. Capta eſt urbs Anno. A. V. C. Milleſimo. C. LXIIII. Ignominia potiuſq̃ cla/ des inlata eſt. Victor deinde Alaricus in Siciliam tra/ nare naufragio uetitus dum conſentiæ hiemat morbo interit. Milites metuētes ludibria effoſſi cadaueris Al/ ueum Buſſenti amnis mutauerunt:excauatoq; Hipo/ geo regis tumulū:congeſtis opibus: poſuerunt:& flu/ uium priſtino Alueo inmiſerunt: & præpoſito copiis Ataulpho rege ad urbem diripiendam redeunt. Dux uero Ataulphus moribus uxoris Placidiæ Lenitus fæ/ dus cum Romanis percutit:ibi indignati regem dolo ſubſtulerunt. Iamq; Stiliconis fraudes in aperto erant.

Igitur cum filio Romae in foro pacis occisus est. Etiam eius factionis plærique cecidere. Interea in Brittānia occiso Gratiano Tyrāno Constantinus præficitur: propter nomen dūtaxat ad hoc dignus existimatus. Is cū exercitu in Gallias nauigauit: & Constantem filium Cæsarem ab eo factum cum parte copiarum ad occupandas Hispanias frustra misit. Cum hoc adcepisset Honorius Constantiū ingentis animi uirū ad liberandas Gallias proficisci iubet. Qui Constantinū ad primos impetus cōpressit: & filius sortē patris secutus a Gerontio Viennæ occiditur. In cuius locū exercitus homicida Cōsultore Maximū legit: qui dum in Hispania exularet urguente rerum tenuitate periit. Extinctis undique in Galliis Hispaniisque & Lybia surgentibus Tyramnis suasione Cōstantii Placidia ad Honoriū fratrē remittitur. Qua liberalitate Gothorum rex Vuallis pacē ab Romano principe impetrauit. Porro Placidia iubente Honorio nupsit claro uiro Constantio quem dux Cæsarem & Consortem imperii simul fecit. Ex quibus nuptiis Rauennæ. V. nōn. Quintilis natus puer est Valentinianus. Moma & Plinta coss. Magno post adparatu Honorius tricenalia celebrauit: que uouerat pro imperio liberando. Rursus Scotorum & Pictorum cōpiæ e Brittannia ab legionibus nostris pelluntur: & in Hispania res pro uoto successerunt. Post obitum Constantii Placidia cum filiis Valentiniano & Honoria iussu Augusti pelluntur: & ab Theodosio Arcadii filio: qui orienti præerat: hospitaliter excipiuntur. Post Paullo

Honorium Febris inuasit: qua decessit: rebus gerendis dissimilis patri. Nã qui eius acta recensent in quibusdã magni Constãtini. F. Constantium imitatũ fuisse reperiunt. Imperauit An. XXXI. cum patre. II. cum fratre. XIII. cũ fratris filio. XVI. Theodosius Iunior audita patrui morte Valentinianum Cæsarem fecit: & cũ matre Romam misit. Aduentus satis oportunus fuit. Nam Ioannem factione Castini Imperatorem factum: & Aphricã sibi uindicantẽ nouus princeps oppressit. Theodosius Cõstantinopoli uicenalia ædidit se. XVI. & Festo cos. Gensericus rex Vandalorum adcersitus a Bonifacio: qui de Aphrica tenenda desperauerat post multorum cædem Carthaginem occupauit. Ad Aquilonem Belba & Attila fratres Vnnorum reges Iluricũ: & Thraciam populationibus infestando Thermopylas usq; occupauerunt. Omnia Theodosius magna gloria tutatus est: & uictor uota tricenalia ædidit. Sic erat inminentibus periculis cõsuetudo: ut ludi uouerentur quod triũphalia monimẽta ex marmure: ære: argento: auro: & indicant & testantᷓ. Sub ea figura uotis. XX; uotis. XXX. Hoc est uicenalibus & tricenalib9: quod etiam indicat Annos Imperii.

VALENTINIANVS In quo magna & non uana spes adserendi occidentis erat adclamatione totius Italiæ Augustus ab Augusto adpellatus est. Aeetius ductor Gothos in Gallia uicit: Burgundionũ regem adflixit. Sed in Aphrica fortuna nobis obfuit. Vandali sub Genserico Carthaginẽ ædibũs fedauerunt: nec contenti

contenti Siciliam inuadunt:Theodosius frustra mouit arma. Quoniam pro Barbaris uictoria stabat. Qui in Brittannia erant cum Scotorum & Pictorum rapinas & impetus ferre non possent, Anglorum regem Vertigomarum ad opem ferendam poposcerũt. Secus euenit: Angli insulam suæ dicionis fecere. Sunt etiam hii Saxonum Germanorum populi feroces atq; pugnaces: qui adhuc cum Scotis interiectis limitibus imperant. Valentinianus Constantinopolim concessit: filiam principis uxorem adcæpit; post nuptias Italiam repetiit. Mira res aliquot annis quieuit oriens: existimo ut uires resumeret: & fortius insurgeret. Theodosius uelũt longo imperii potentatu adflictus imperauit. n: annos. XLVIII. Febre solutus est; Attila toto potitus Septentrione orbis imperio inhians Gothos: qui in Gallia erant: socios adcersit: Aeetius hæc longe ante præuidẽs missis legatis Theodoricum regem certo fædere Romanis coniunxit. Conueniunt ducum copiæ in Gallia. Hinc nostri cum auxiliaribus: illinc Vnni. Gepydæ: Sarmathæ: Scythæ: Sueui: Quadi: Heruli: Vgri: fauentibus etiam regulis quibusdam pugnatum est a mane ad uesperam utrinq; acerrime. Nusquã cum maiore hostium numero congressi sumus: nusquã maior cædes obstinatione animorum. Nam pugnæ contra Xersem: & Persarum cõtra Aegyptios fide carent. Prælium nox diremit. Ceciderunt supra. CC. milia fortissimorum hominum. Nemo loco cessit: uulnera aduerso pectore infixa. Nemo iudicium ferre potuit qui

cadauera inſpexit:utra pars ardẽtius pugnauerit. Age-
batur enim de toto imperio: Barbari tam diu regnaſſe
Romanos egre ferebant. Ro. illos totiens impulſos ac
uictos inſultare non patiebantur. Riuulus qui prope
erat humano ſanguine auctus rapidiſſimi torrentis in-
ſtar effluxit. Sed quãuis ſuperiores fuimus: non parua
iactura fuit Theodorici cædes: quam eius filius Toriſ-
mundus capite Attilæ rependiſſet: ni Acetius cõſuluiſ-
ſet ei expedire paternum regnum defendere: ueritus ne
profligato Attila impetum in nos conuerteret: ſed per-
nitioſum fuit conſilium. Attila enim reparatis in Pan-
nonia uiribus ſeuiore animo inuaſit Italiam: plæraſq;
urbes diripuit. Iſtriæ: Venetiæq; & Togatæ Galliæ ac
Inſubrium. Ad eum Leo Ponti. Maxi. legatus uenit
ſalutem Italiæ perorans impetrauit, Reuerſus in Pan-
noniam Attila dum in nouis nuptiis nimis uino indul-
get: & quieti ſe dediſſet: ferocius ſtercendo mero reple-
tum ſpiritũ efflauit. Vitio laborauit Bonoſus impera-
tor: qui cognium uini epotabat. Q ua re cum pepẽdit
nõ hominem pependiſſe ſed Amphoram in prouerbio
fuit. Veteres Græci Heroes ut plenius ingurgitarent.
Q uod hinc exiſtimabant lætitiam fore magnis corni-
bus epotabãt. Vnde ſcribit Atheneus cornutum pingi
bacchum: ſatiuſq; eſt quod ſapientes uiri monent uino
abſtinendum: quod inmoderate ſumptum pro ueneno
eſt. Aeetius: uel maximi figmentis: uel iuſſu principis:
qui illius ſucceſſus metuebat: occiſus eſt: qua de re non
longe poſt Romæ in Cãpo Martio Trãſtyla & Octy-

la milites Aeetii ipſum imperatorē confoderunt:con/ſilio ut ferunt Maximi. Q m̃ ſtatim adripuit imperiũ: qui tertio poſt menſe a Populo Romano membratim cæſus. EVDOXA. Valentiniani uxor in ulčtio/nem cædis uiri Genſericum ex Aphrica adcerſunt: ille magno cum exercitu nauigauit: urbē ingreſſus a rapi/nis nō temperauit: ut cuiq; Libitum eſt præda abacta: abducta & Eudoxa cũ duabus filiis: quarũ altera Tra/ſimũdo Genſerici filio nupſit. At milites auidi prædæ in Campaniam inrumpunt. Capuam euertunt: urbis alias diripiunt: honuſti præda Lybiam repetunt.

FL. VALERIVS. MARCIANVS.

DVM Hæc in occidente aguntur orienti præficitur Marcianus fauente ad imperium pulcheria Arcadii fi lia: cuius cōſilia nōdum patefacta Populo Theodoſii: morte id factum eſt: Marcianus hũmili genere natus prima ſtipendia meruit in Lycia: cum egrotaret hoſpi/talitate uſus cuiuſdam Tatiani & Iulii: Germani erãt. Poſtquã conualuit animo recreando uenatum exiere: faſtiditi ardore ſolis ſub arbuſcula quieuerunt. Tatia/nus prior excitatus conſpexit Aquilã ſupra caput Mar ciani in aere pendere: quæ panſis alis ſolis radios arce/bat. Ille fratrem ut uideret excitauit: ubi ſomnus abiit: militi quæ uiderant aperuerũt: regnum ex eo portendi nunctiantes. Igitur abeuntem uiatico. CC. Argenteorũ ꝓſecuti ſunt: hoc idem prodigiũ ei cōtigit ſub Aſpare

contra Vandalos militaret: captus cum cæteris capti/
uis quiescebat. Res cupidus eos recensendi uidit Aqui/
lam supra caput illius: per eiusmodi imaginem abire
iussit: & si quando eueniret fædus cum Vandalis iniret
orauit. Seu Aquila seu Vultur regnum portendit. Ta/
lium prodigiorũ plenæ sunt historiæ. Pulcheria in eli/
gendo cesare princeps Senis Marciani capiti diadema
imposuit: & quãuis satis cognitus ordinibus erat: boni
ac probati mores eum principatu dignũ fecerunt. Ideo
magis expedit eligere q̃ ex hereditate mereri principé;
Nouus imperator statim pro Tatiano & fratre misit:
illum Constantinopoli. Hunc Iluricis præfecit: cũ Van
dalis fædus percussit. Arma nunq̃ nisi prouocatus mo/
uit. Quietis amator Quietũ orientem habuit. Dicere
solebat donec liceret in pace uiuere non decere princi/
pem sumere arma. Romæ Populus Ro. cum toto Se/
natu Auitum Patricium imperatorem legit: sed nõ diu
uixit. Marcianus cum præfuisset Paullo amplius An.
VI. naturæ concessit: ut quidam tradunt: conspiratio/
ne Asparis. Qua de caussa post creationem noui prin
cipis cum filius Asparis: Qua de caussa. Ardaburius
Cæsar esset a Leonte pronuntiatus: populus patrem
interfecit cum filio.

FL. VAL. LEON. PRIMVS.

Factione & suffragiis Asparis Leon dicitur Imperator
& Augustus adpellatus: qui post cædẽ Ardaburii Cæ/
saris nepotem ex filia Zenonis filium Leontem Cæsa/
rem fecit. Quidam filium scribunt. Aspar. n. ita con/

uenerat cum Leonte:ut factus imperator. Ardaburium eius filium adoptaret. Quod Leon obseruauit:populus ubi hæc nouit Ardaburium cum patre interemit. Anthemium Patricium Cæsarem pronunctiauit:Romãq; misit:eiq; imperium occidentis tradidit. Quod Maiorianus mortuo auito sibi uindicauerat. Is quarto anno necatus Dagalaipho & Seueriano cos. Sed Rauennæ Seuerus imperiũ adripuit. Qui superato Biorgo rege Alanorum Lauream meruit. III. Anno occubuit. Quidam tradunt Anthemium factum imperatorem post mortem Seueri. Vt cũq; res conuenit:nam ante Marcianum res cepta est:Anthemius cum genero suo Rhicimere a Gothis oriundo diu certauit:& cum utriusq; copiæ paratæ essent:& per factiones diuisa urbs & Italia esset:Leon e Constantinopoli Olymbrium misit purpura indutum:qui uiuenti Anthemio regnũ auferret:res non ita successit. Quoniam Rhicimer ad Aelium pontem:superatis auxiliaribus Gallis:cum Blimere Anthemium gladio transfodit. Ciuium Ro. bona data sunt prædæ:exhausisset etiam uiscera ni Ciliacus dolor hominem extinxisset. Olymbrius sine controuersia succedens. VII. post mense decessit. Iam Basiliscus Gensericum redeuntem in Italiam prælio uicerat:Rauennæ exercitus Glicerium imperatorem salutat. Et a nepote;sic erat illi nomen:Sororis filio regno pellitur. Interea Basiliscus Zenonis:qui postea imperauit:gener ingenti gloria uictor magni nominis fuit. Nepos ab Oreste pulsus Salonis:nomen uillæ in agro

Romano: cæsus est: Oresten Odoacer Gothoꝝ rex su/
perauit: & Placentiæ misit: iussit interfici: & Oreste fi/
liũ Augustulũ iam Romæ imperantẽ exilio dãnauit.
Exulauit in Lucullano Campaniæ. Scribunt alii hunc
ne caperetur a Gothis spõte imperium reliquisse: in eo
sanctissimũ Augustorum cognomen memoratur. Et
si Iustinianus postea iura uindicauit neminẽ purpura
& diademate insignitũ: ipse & alii qui secuti sunt prin/
cipes occidẽti præfecerũt. Gothi ab Augustulo ad Iu/
stinianum regnum tenuere. Mirares: nequod integrũ
maneret defecit cognomen Augustorum in uno cõsu/
le Basilio: cum consulatus antea duos fuisset. Quod
scilicet fore portẽdit urbis Ro. excidiũ. Hæc sunt Tite
Arunti quæ tu ante aliquot sæcula prædixisti ex Ro/
muli Vulturibus: utrum confusus fuisset numerus ne/
quis tutelam uinciẽdo iacturam peroraret. Matheseos
peritus homo inuenit rem sacerdotũ uicio turbatam:
nec claui in pariete Mineruæ tã liquido constitere: nec
annales sub titulo consulum tenere numerũ potuerũt.
Odoacer igitur Tyrãnus Romæ in tota Italia. XIIII.
regñ. An. cogitauit de urbe transferẽda: & noua Colo/
nia deducenda: ut ab suo noie urbẽ adpellaret Odoa/
criam. Primus exteraꝝ nationum quietus per. X. An.
po. Tessor. Postea infelicem regno ac uitæ finẽ dedit. At
Leon i oriẽte. XVI. præfuit An. Leon secũdus præfuit
annũ: uterq; moꝝ nõ belli studiosus. Eodem anno quo
Roma capta est Equestris Theodosii magni statua po/
sita in foro Tauri supra coclidẽ columnã spõte cõruit.

LIBER SECVNDVS
FL.VAL.ZENON.

ZENONEM Leon secundus sua manu coranauit. Fuit Zenon ex Isauris Ciliciæ humilib9 parētibus natus:humili & incognita uilla:non minus uultu q̄ moribus deformis:imperauit nō ut Augustus:sed ut Tyramnus:sub eo Ilus:quid nō audet fortuna e sua gente mutilatus auribus:una cum Leontio:in oriēte ciuilem motum fecere. Theodoricus rex Ostrogothorum mire a Zenone diligebatur:ab eo factus cos.conlega Venātii impetrauit ab Augusto Italiā si Odoacrē supasset. Cui Zenon adsensus est:comendauitq; ei urbē Romā populumq; Ro. Teheodoricus cum exercitu per Iluricos Italiam petiit:occurrentē Odoacrem prælio uicit: & fugauit. Fugiens intra menia urbis non admissus citissime Rauennam contendit: triennium ibi obsessus: tandem captus in cæna iussu uictoris crudeliter excarnificatus uictor ingenti lætitia ac palusu ab obuio senatu populoq; Romano exceptus plurimumq; dilectus quod gratuita liberalitate caritatem annone fugauit:hoc scilicet imperii conseruandi salubre fomētum: multaq; ædificia urbis instaurauit: & si ab sanguine quorūdam senato℞ abstinuisset:nemo fuisset Theodorico adceptior. Anno. II. Zenonis imperii Basiliscus a sorore:quæ Augusta erat:quia imperator aberat:in regali solio positus. M. filium Cæsarem fecit: rediens e Syria Zenon ius suum repetens in Capadocia Basiliscum cum filio relegauit: qui Lemnis: nomen oppidi est:fame consumpti sunt. Præfuit Zenon An. XVII.

LIBER SECVNDVS

FL. VAL. ANASTASIVS.

Anastasius Diocorus magno cōsensu princeps electus statim donatiuum militibus dedit: legatos Indorum cum muneribus uenientes placidissime audiuit: a mari ad Zelybriam longum murū duxit: ne incursiones Mysorum Bulgarorum & Scytharum cum fierent obesse possent. Statuam Aeneā equestrem in auratam sui nominis ac tituli supra columnam fori tauri posuit. Laudabilius si illam Theodosii magni restituisset. Athenodorus Tiramnus in Cilicia penas luit: cuius caput Isauricus miles ueruto adfixum ante portas Tarsi tulit: ibique relictū aruit. Priscus Antiochiæ quæ est ciliciæ longinum Selymantheū cæpit: & uinctū catenis ad Anastasium misit. Cuius iussu Niceæ Bithynniæ tāq̄ fera dilaniatus est: & Vnni non contenti Armenorū spoliis Capadociam uastauerunt: & usque Licaoniam urbes diripuerūt. Ad Aquilonē uero Vitalianus magister militiæ grauē fecit motum: & ut quiesceret nongenta pondo auri ab imperatore adcæpit: Getæ Macedoniam Thessaliā Epirum diripuerūt: multos fecere captiuos: pro quibus redimendis cū aurum misisset Anastasius: & non sufficeret hostium uotis: Barbari captiuos: aut in domibus suffocarūt: aut pro menibus in conspectu multitudinis trucidarunt. Anastasius: ut credibile est: malo genio actus in diuinis præcepit non trinitatem: sed quaternitatem adorandam esse: huic ciuiles motus adeo creuere: ut nisi simulasset se mutasse mentem imperio priuatus dedisset pænas: sed cælestem iram quis

uitat:ictus fulmine occidit. Marcellinus tamen tradit eũ natũ supra An.LXXX.subita morte occubuisse: Imp.An.XXIIII.Mensis.II.D.XXIX.

FL.VAL.IVSTINVS

IVSTINVS Thrax sine imaginibus: sine Tribu. utroq; parente ignobilis: a teneris annis suum custos: deinde boum: post lignarii cuiusdam minister: natus annos.XVI.militare cæpit:manu prompt9:& doctus hostem ferire sortem mutauit: princeps ordinis fuit:& hinc promotus comes factus est. Mortuo Anastasio ad eum Amantius Spado libertus superioris Aug.ditissimus uenit: magnam uim pecuniarum secum ferens: orauitq; ut in toto exercitu ductorib9 & militibus partiretur:& ipse adciperet quãtum uellet:promitteret donatiuum per singula capita: & longe maius q̃ priores fecerunt:si Theocritianum imperatorem legissent: pecunia satis integre soluta est: non ad uotum Amantii: sed Iustini: qui pro se suffragia caute emit. Itaq; cum princeps eligeretur nemine discrepante Iustinus pronuntiatus est: quem curuli adcæptum sella diademate ornatum adorauerunt omnes: Amantius & Theocritianus & Andreas minister a cubiculo insidias principi parauerũt. Ea de caussa e medio sublati sunt. In occidente Theodoricus.XXX. milia Gallorum prælio cecidit. Ioannem Pont. Max. Romæ carcere consumpsit. Inde subita morte occubuit;regnumq; Atalarico ex filia nepoti tradidit:in oriente Iustinus sororis suæ filium Iustinianum consulem fecit cum Valerio conle-

ga:qui consulatus contra legem Marciani adeo insi/
gnis fuit ludis atq; muneribus:ut facile priores supera
uerit. XX. Leones iubatos &. XXX. Pardos exibuit:
aliasq; innumerabiles feras. Item gladiatores & scænas
Circensesq; & magna aurigarum premia:in quibus ulti
ma tantũ mappa a populo propter factiones denegata
est. Anno impii eius nono. Kal. Aprilis. Iustinianũ ado
ptauit consortẽ imperii fecit:quarto post mẽse decessit.
Imperauit An. VIIII. Mẽs. II. Mauortio consule.

FL. VAL. IVSTINIANVS.

IVSTINIANVS reparãdo impio animũ admouit.
Persas:qui trãsgressis limitib9 Mesopotamiã Celesyriã
Syriãq; prædati sunt:Belisari9 legat9ab Augusto mis/
sus prælio fudit fugauitq;. Trãs Euphraten abire coe/
git. Veteres firmauit limites. Iura impii toto oriẽti ad/
seruit. Cũ uictoria redeuntẽ & aureo curru triũphantẽ
Iustinianus magna lætitia excepit. Idẽq; dux triũpho
insignis:& reb9 gestis clarus: recupata Aphrica: Geli/
merẽ Vandalorũ regẽ uinctũ catenis Cõstantinopolim
misit. Carthaginẽ Firmius q̃ antea restituit. Triũphus
maior ac prætiosior Persico fuit præferebant' puluina
ria ornata auro ac gemmis. Signa militaria: Tapetes:
Mensæ: Pocula: Vestes prætiosæ: pepla: regiaq; hæc
suppellex disticta auro:lapillis:& margaritis. VII. ma
gña uasa plena auro:& uasa quædam e gẽmis. Quid
gratius præberi oculis potuit:q̃ captiuũ intueri regem:
cum uxore:& regia familia:cum ad cõspectum impe/
ratoris uentum est:iussusq; est rex adorare principem:

ferunt eum pleno ore semp risisse. Existimabant ingēti dolore pcussum mēte captū esse:illūq; dixisse se ridere fortunæ humanæ uicissitudines:ut q modo rex fuisset iam seruiret:eadem sententia fuisse Aimilii Paulli me/moratur. Cum post captum Persen Macedoniæ regem de mutabilitate fortunæ:non sine lachrimis:disseruis/set: consul factus Belisarius:quæ dignitas prima post imperatorē erat:e Sicilia in Aphricam rediit:rebellan/tes compressit. Solonioni præsidi partem inuictarum copiarum reliquit. At uero in Italia Atalarico defun/cto:qui regn̄. An. IIII. Successit Theudatus:qui cū su spectus esset:in loco:qui dicit Quinctus:tumultu mi litari occisus est. Opinio fuit Vitigitē:qui statim regnū adcepit:auctorē cædis fuisse. Vilisarius cū uictore exer citu iussu principis in Italiā nauigauit:Neapolim resi/stentē ui cæpit:sæuitūq; est sine sexus ætatis & sacerdo tii discrimine. Romā cū uenisset pauidi Gothi Rauēnā pfugerūt: Vitigitis coadunatis inumerabilibus copiis Romā cōtēdit:obsidet:nihil cū pficeret suburbana oīa incēdit. Ita Belisario acriter defendēte urbs nō capta ē. Post annū uitigitis re infecta Rauēnā reuersus. Deinde qđ uix credibile esset Belisari9:cū parua manu:cū tāta multitudine cōflixit:pfligatoq; hoste Vitigitē fugauit. Captus a Ioāne magistro militiæ Romam ductus est: & inde a Belisario Constantinopolim. Iustinianus regii nominis memor ne sine dignitate uiueret Persico limi/ti in ripa Euphratis hominem præposuit. Vbi sequen/tibus annis diem obiit: dum hæc in Italia geruntur.

Gothi in Aphrica duce Gundoricho rebellarũt. Belisa/rius rem sedauit cæso auctore: qui dux erat. Gothi Cir/cumpadani Hildebrandũ regem creant. Cui post pau/lo interfecto substituitur Vatrius: qui uix annum præ/fuit & cæsus est: eius locum adsentientib9 copiis adcæ/pit. Badula cognominatus Totila: quo ductore Gothi populationibus & incendiis totam Italiam infestam reddiderunt. Aueratium Pont. Ausinatũm legatum ad imperatorem misere ut eis liceret urbem & Italiam te/nere: quemadmodum maiores eorum tenuerãt. Qui/bus respondit Iustinianus res Italicas commisisse Beli/sario & Ioanni: cum illis agerent: Gothi intellexerunt sibi armis decernendum fore. Itaq; sine spe ueniæ ac pa cis omnia rapinis cædibus incendiis ruinis: antequam Belisarius rediret: ingenti miseratione fedarũt. Vrbem Ro. proditione Isaurici militis. XVI. Kal. Iañ. porta Celimontana ingressi imperio potiti sunt: nec eo con/tenti bona diripiunt. Mænia bona ex parte solo equãt: domos aliquot igni absumunt: Incolas omnis cuiusq; gradus atq; ordinis rex potissimũ Totila ab urbe abire præcepit: ducturus alio in loco Coloniam. Multitudo omnis in propinquas urbes se recæpit: sine abitatorib9 urbs relicta est: mansitq; in ea solitudine amplius. XL. dieb9. Hæc sunt tua monimenta parẽs Romule. Hæc est illa æterna urbs terrarum dea gẽtiumq; Roma. Cui par est nihil & nihil secundum: quæ undiq; uicto pene orbe aduectos triumphos recæpit. Cuius imperiũ oc/cidẽtis oceano: & Transtygritanis regnis terminatum.

Tu ne illa Roma ad quam quot sunt sub cælo gentes conuenire ius erat: quæ innumerabiles colonias emisisti. Sed iam ciuili intestinoq; odio eo lapsa es: ut honorificentior habereris: si nomen tuum tantũmodo extaret. Quoniã dissentione partium: & adsidua uastatione Romani agri. Ita a tuis præsertim dilaniata es: ut exactam uetere pomerio mutilatamq; in Campo uix consistentem nostra ætas: non sine lachrymis: cospiciat. Auget præterea dolorem q; qui præsunt licet uelint ad iumentum tamen ferre non possunt. Interea Belisarius morbo liberatus silentio & ruinæ Squalidam urbem: & graui dolore depasti incendii fetidam: ingressus est. Ferunt incendium surgentibus flãmis. XIII. dies emicuisse. Dux cautus mænia raptim reparauit: linguis & ruinis ciues redire iussit: quorum maior pars etiam non uocata reuersa est. Sed non omnia ædificia in cineres ierant: quæ magno redeuntibus adiumẽto fuere. Verumtamen regiones tres: porta Capena: Piscina publica: & Auentinus adeo consumpsit: ut neq; tunc: neq; postea restitui potuerint: Totila adcæpto huius rei nunctio cum infesto exercitu ad euertendam urbem rediit. Sed repulsus Aimiliam petiit. Et si Belisarius persecutus esset Gothicæ uictorie laudem Narseti ademisset: Belisariũ a rebus Italicis fama belli Gallici reuocauit. Germanus Patricius Augusti patruelis contra Gothos missus in Iluria morbo occubuit. Itaq; Italicæ expeditioni præficitur. Narses in Aphrica Artabanes Stozã Tyramnũ prælio uicit ac cæpit: dumq; cisalpinæ Gal-

liæ Totilas auxiliũ præſtat a Longobardis occíſus eſt. Deinde Gothi audito Narſetis aduẽtu obſides Romanos: quos & ſecum habebãt ad unũ interfecere omnes: Narſes deinde cũ Gothis magno prælio cõflixit: & felici uſus uictoria oẽs pene deleuit: etiã rex ipſe ne ſuperſtes dedecori eẽt gladio pugnãdo trãſfixus una interiit: ob uictoriã ludi editi: & in Circenſibus ex factione Praſinorũ & Venetorũ tanta ſeditio ex certamine orta eſt: ut magnã fecerit cædem. Tale ſpectaculũ aurigæ prebent & inanis ſpectantiũ fauor nunq̃ quieſcit: ſic Ruſſati Albati Veneti & Praſini Mappas in circo querunt. Sed ultima fere ſemper in ambiguo eſt: ſic pro uili pãno miſerorum mortalium animi huc illuc diſtracti pendent. Princeps tandem adfectus morbo Iuſtinum ex filia nepotem Conſortem imperii fecit: caputq; diademate exornauit: fortunæq; fauentis ſignum in cubiculum illius tranſferri iuſſit: ingraueſcente morbo non ſanus mente deceſſit. Imperauit An. XXXVIIII.

FL. VAL. IVSTINVS. II.

IVSTINVS Patre Ilurico matre Auguſti filia a teneris annis: non ut nepos: ſed uti filius in aula principis educatus: magno in honore habitus eſt: natura facili: & ad omnia deſteriore ab initio principatus orãte Sophia eius uxore Aes alienũ ſoluit: tãta liberalitate uſus aĩos ciuiũ ſimul & militũ cõiunctiſſimos habuit. Cum Perſis ſolutis induciis pacẽ fecit. Narſes poſt Gothicã uictoriã tenuit Italiã An. XVI. adcuſatus a quibuſdã

feditiofis ciuibus apud Iuftinum:quod nimis aufterus ac fenus in iudiciis effet: per litterá fe expurgauit:Sophia ut hominem irrideret ad eum fcripfit:ut ad penfa muliebre opus rediret. Eunuchus enim erat:ille indignatus follicitauit Langobardos:qui in Pãnonia erãt: quorꝫ auxilio delendis Gothis ufus fuerat:uti Italiam occuparent. Natio fuit Germanica: quæ ex Cimbricá Penninfula ad querendas fedes profecta erat:& nõ ftatim cæpit arma:fere triennio poft cum uxoribus:& liberis:& omni fuppellectile Italiam petierunt. Numerus fuit.CC.miliũ:fub rege Albuino fubactam ac domitam Italiam inpotentatus diuifere. Tenuerunt An: .CC.IIII.illo tempore Vgri Glacialis oceani adcolæ querendo fedes Pannonias ingreffi ibi cõmorati funt: quam adhuc pacifice tenent:rebus bellicis ita clari:ut nulli ferociffimarũ gentium edant. Iuftinus cum grauiter dolore pedum laboraret obiit. Tibernis:quẽ ante adoptauerat:ei fucceffit.

TIBERIVS.

TIBERIO Pax erat cum Langobardis qui fe paratos fore ad omnia principis mãdata per legatos fuerãt polliciti:regem fibi creauerunt Cephen:qui cũ a fuorꝫ fanguine etiã nõ abftineret in infidias lapfus cædi meruit: quo cæfo Langobardi.XXX.duces legere:qui Italiã regerẽt:quæ a Samnitibꝰ ad alpis præter urbẽ Romã & portũ dicionis eorꝫ erat.Tiberius in oriẽte Perfas fæpe pfligatos intra fuos fines cõpulit:recepta Mefopotamia Langobardi:rupto cũ ĩpatore fædere:urbẽ Ro:

graui obsidione premunt. Sed eos multitudo deceden-tium Hymbrium a mænibus reppulit. Qui existimantes sacrũ quodam uiolari magno silentio eo animo cõcesserunt amplius cum hostilibus armis non redituri. Secuta est Hymbres longa siccitas: & inde caritate annonæ laboratum est: Tiberius Mauricium generũ suũ adoptauit. Tiberii felicitas multi nominis fuisset si res in occidẽte ut in oriente ei successissent: Imperauit An. VII. Mauricium generum suum. Consortem imperii fecit qui successit.

MAVRICIVS.

MAVRICIVS gerendis rebus in initio felix Armenos & Persas per legatos fudit. Mœsia Scythas reppulit. In Italia Langobardos repressit. Deinde auspiciis Theodosii filii sui & Germani soceri uictos Vnnos Pannoniisq; exactos ad solitudines fugauit: & Chaganũ adflixit illorũ ducem. Romanus quidã Patricius non abnuente Augusto cum Langobardis sæpius pugnauit: & uictor primus Italiæ exarcus factus est. Felix est qui uictoriam adsecutus temperare se didicerit. Romanus Græcis mundiciis nutritus ad delitias animum flexit: simulq; ad rapinas. Mauricius uero uetuit: cuius mẽs: quia pax erat: cumulandis thesauris adcensa finem nõ inueniebat. Ea de cã tenax factus stipendia aut rara aut nulla dabat. Factaq; contra eũ conspiratio est ab exercitu: qui Sarmatico limiti præpositus erat. Cuius dux Phocas. Rumor ad Augustum peruenit: qui Philippicum generũ se adcersiri iubet: cui aperuit. Quomodo

per nocturnã qetẽ bis terue admonit9erat uti cũ tota fa
milia a phocate precaueret.Philippic9 admirãs dixit se
noscerẽ hoiem q tale facin9nõ auderet:cũ nimis timidus
eẽt.Improbus tñ pp id inqt Mauricius mihi cauẽdũ ẽ.
Nã q timidi sunt. Postq̃ scelera incunt parcere nesciũt:
& sæui9 agũt.Cogitem9 igit ne res eueniat tũ Philippi
cus liberalitate opus est:ea sola milites ẽt irati sedant:
Maurici9 surdis aurib9audiebat:aut cogitabat inferos
pecunia placare ne adcipent admitterẽtq3: aut ne priua
tus ut antea inter notarios lateret. Notarius.n.fuerat:
& ob diligẽtiã a Iustino præfect9 uigilũ fact9.Inde Ti
berii gener:post Augustus:lõge auarius antea oĩa nego
cia pricipis agebãt:ut opinor ob factoꝝ necessitatẽ:cũ
milites id ãplius ferre nõ possent:præserti q cõtra ĩpetũ
Scythaꝝ positi erãt:loco sterili ac difficili & gelu horri
do:cõiurauere ĩ caput Mauricii.Sed cũ ad opus uentũ
est Calcedonæ tota domus fere cũ pricipe cæsa ẽ: qđ ei
nõ cõtigisset si nõ fraudasset milites stipẽdio:si ut dece
bat uixisset. Ferũt.n.nihil eẽ ĩ eo q impat auaritia dete
stabili9:fædũ crimẽ ẽ & parẽs oium maloꝝ hic rapinæ
hic cædes:hinc dñandi cupido ortũ habuere.Hæc ĩ pti
nacẽ cætera uiꝝ ĩtegrũ ac sanctũ milites armauit:cõtra
liberalitas Alexãdro magno imperiũ ꝓpagauit.Vtinã
Maurici aut Iustinũ aut socerũ tuũ imitari didicisses:
ab illo Iustino æs alienũ psolutũ ẽ.HicTiberi9cũ uxorẽ
Anastasia placido certamie ĩdigẽtib9 largas opes dedit
Sed tu uẽti facto cõcederes Thesauris inhiãdo
gladio iugulũ præbuisti:impauit Maurici9 An.XX.

PHOCAS.

Phocas ab scelerato exercitu cui9 dux erat ĩpator lect9 est:q pene Mauricii oblit9 nec tãta cæde edoctus aua/ rissime tributa exigẽda mãdauit:tenaci9 priore auꝶ ser uãs:secreto cũ suis aulicis Persico more oĩa disponẽs & hi legatos audiebãt:iudicia pẽdebãt:magr̃atus dabãt: quo ĩ eo q impat miseri9& deteri9nihil est. Palatini.n. fumi grauiter ledere solẽt.Gratiores apud eũ erãt q in/ explebili rapacitate populos uexabãt.Stipẽdia nũq̃ ne gauit:q̃ tñ parcissime dabat. Vnũ porro sãxit qđ laudẽ meruit:hoc ẽ urbẽ Romã toti9salutaris uitæ caput eẽ. Cũ antea pp sedẽ pricipis Cõstãtinopolis hr̃et.Desidia & ignauia impatoris Romanoꝶ hostes potẽtiores facti occidẽtis diocesi Germanias cũ insulis:Gallias:Hispa/ nias & bonã ptẽ Italiæ Pãnoniasq̃ & Mesiã abstulerãt: & magnã ptẽ Aphricæ.Oriẽtis uero Iberos:Armenias Arabas & hic Dardanos & Mediterranea Macedoniæ & Thraciæ:Chagan9Thrax Vnnoꝶ rex mõ huc mõ il/ luc undiq̃ discurrebat:Mesopotamiã Assyriã Persæ oc cupauerũt:Aegyptũ Saraceni uastauerãt: p dedecus nr̃æ uires adeo defecerãt p luxũ ac libidinẽ:ut imperiũ Ro.solo tm̃ noĩe cõstaret. Res.n.p.uindices nõ hẽbat: magnã spem in initio præbuit de se Phocas:qđ hõ mili taris:sed oẽs fefellit opĩo. Itaq̃ ex omni pte reges soluti metu irruebãt:eoq̃ uentũ ẽ ut aut nomẽ impii deleret: aut Phocas occũberet. Erat adceptus impatori Priscus Patrici9genere Heraclonæ:hui9 fili9 Heracli9pro præ tore Aphricã admĩstrabat. Hii tres de impatore occidẽ

do cõiurationẽ inierunt. Heraclonas qa magister mili/
tiæ erat ĩ Thracia uelut defensur9 regionẽ: & ꝓpulsurus
Barbaros exercitũ coegit. Heracli9 ex Aphrica Cõstãti
nopolim uenerat: ne pr̃ defectiõis suspitionẽ faceret. Cõ
ueniũt statuto tpe: fit de industria tumultus: dũ milites
Prætoriani adcurrũt cõiurati pricipẽ obtrũcãt. Milites
primũ Heracliũ Imp. Cæs. Aug. ꝓnũtiãt. Populus de
inde & Senatus ingenti adclamatione ꝓbauit.

HERACLIVS.

Heraclii Sergi9 Cõstãtinopolitan9 Põt. caput diadema
te cinxit. Eadẽq3 die Fabiã Eudociã duxit uxorẽ: simul
q3 & sacratissimæ coronæ & nuptiaꝝ põpa celebrata ẽ:
totũ oriẽtẽ uastauerãt Persæ: & legiões sæpi9 reparatas
sæpi9 deleuerãt. Hic Scythæ & Auari Europã diripu/
erãt: & Romanos milites interfecerãt: paucissimi in tot
cædib9 superant: ex hiis q militauerãt sub Mauricio &
Phocate: uix crediderim qd' qdã scribũt duos tm̃ super
fuisse. Ambigu9 erat Heraclius Europã ne an Aphricã
uindicaret. Crispũ Capadociæ præfecit: Fædus cũ Cha
gano añ lõgũ murũ Anastasii pcussit: cũ Langobardis
iduciæ nõ dũ exierãt: Aphricã firma præsidia tuebãt'.
Itaq3 tota mole ad orientẽ liberãdũ cõuersus est: priusq̃
bellũ gereret legatos eis misit ad Cosroen: ut a uastatõe
urbiũ & Romanoꝝ cæde cessaret: utq3 iã satur hũano
sanguine rediret ĩ Persida: deiñ frustra orauit inducias:
ille cũ aius oĩa pdẽdi erat bis legatos cõtẽpsit: tãdẽ spre
tis cõditionib9 pacis supbe & cõtumeliose rñdit: se nũq̃
cum Romanis qeturũ nisi postposita & abnegata Iesu

Nazareni crucifixi relligiõe. Mitrã hoc est solẽ: q uni/cus ẽ de9: adorarẽt. Impator indignat9 desp ata pace ex peditionẽ: quã cepat: parauit. Acrẽ delectũ undiq; hri iussit. Nouas legiões scripsit. Nam ueteres occiderãt: & priusq̃ ad bellũ duceret exercuit: ut solet de Tyronib9 fieri: ad liberãdũ oriẽtẽ pgit. Cosroes fact9 de bello cer tior Palestinã Iudeãq; diripuit: Hierosolymas post lon gã christianorũ occidionẽ: exhaustis oib9: & oi suppelle ctile: cõsũpsit. Lignũ salutiferæ crucis una cũ sanctissi/mo urbis episcopo ĩ auita regna ferri iussit. Ostanẽ Sa trapã cũ ualido exercitu cõtra ueniẽtẽ Heracliũ misit. Res primũ leuib9 præliis tẽtata ẽ: deiñ totis uirib9 pu/gnatũ ẽ Persæ uicti terga dedere. Cæsa sũt hostiũ supra .xxx. milia. Ostanes fugit. Saraces & Sarabasses du/ces cecidere: nec tãta cæde ulcti sumus: iãq; iterũ ac ter/tio uictores deleto ac cæso suppleměto lõge maiore cũ duce Saie & Razetene ĩ uiscera psidis supato Tygride penetrauim9. Sæuitũq; ẽ: ñ mõ ĩ hoĩes uerũ ĩ urbiũ dire ptiões. Nec tẽpatũ ẽ a pfanis hostiũ tẽplis: q̃ strage nra uulnera recõpẽsauim9. Scdo & tertio prælio celesti au xilio usi uictoriã adsecuti sumus. Sed terti9 ille cõgres/sus cæsis multis milib9 finẽ bello psico fecit. Cosroes de spatis reb9 Cthesiphõtẽ aufugit: ubi a Siroe filio ĩterfe/ctus est: q d' pr̃ Medarse filio alteri: sed natu minori re/gnũ tradiderat. Quare & hic cecidit uxoresq; negocio pfecto Siroes ablatas opes q̃s reppit captiuosq; Ro. & lignum uitæ restituit Heraclio: & prim9 ipse de morte pr̃is ac fr̃is scripsit ad pricipẽ: paxq; ei data ẽ: hiis cõdi/

tióib9:ũt limes psici ac Ro.impii Tigris eẽt:atq; Persæ Mesopotamiã nõ adtentarent:tertiæ pugnæ dies fastis Ro.adscript9 adhuc magnæ ueneratióis ẽ exercit9 uictoꝝ & laureat9 honust9 ferculis atq; tropeis magna lætitia & igẽti gloria Cõstãtinopolim redit. Dux purpuratus aureo iuect9 curru nõ laureã manu sed lignũ crucis tenẽs se lætãtib9 populis spectãdũ præbuit. Gratũ & salutiferũ spectaculũ occurrẽtib9 sacerdotib9 regio ornatu insignib9:põpaq; admirabili preeũte põtifice i sacratissimo tẽplo positũ ẽ:maior hic certe triũph9 q̃ q de gelimere uicto & Aphrica recupata hĩtus ẽ. Impauit Heraclius An.xxxi.ferũt Hidropisi occubuisse. Alii scribũt nono cladis genere testiũ folliculo sursum uerso:simul cũ uirili mẽbro:& semp tento:adeo ut quotiẽs meieret:nisi tabula Vmbilico admota ꝑhibẽte:uultũ locio sparsisset:existimãt ob inlicitas nuptias id adcidisse. Lapsus ẽt fert̃ i heresim monotelitaꝝ.

MAGMED.

Hui9 tpe ꝑdisse i lucẽ Magmed memoriæ ꝑditũ ẽ:obscuris genitũ i Arabia parẽtib9:captũq; ab scenitis:numidaꝝ more uiuũt:& mox uẽditũ:Abdimoneples Ismaelitici gñis emit locuplex mercator:q ñ ut seruũ sed liberꝝ loco educauit:forma pueꝝ cõciliabat:cũ adoleuisset mercimoniis præposuit:q dexteritate ingenii cũ ualeret cõmertio usus christianoꝝ iudeoꝝq; & alioꝝ:& lucro augẽdo diligẽs:primũ dño gratus:inde ĩ notitiã plurioꝝ uenit. Erat tũ i Arabia Sergi9 mõach9. Eo.n. e byzantio fugerat scelestæ opĩonis penas metuẽs:inq; domũ abdimoneplis cõsuetudĩe diuertebat:Magmedi

plurimũ fauens:nactuſq; iuuenis facilitatẽ atq; prom/ptitudinẽ in diuerſa haud difficulter deduxit. Interea Herus morit̃ ſine liberis:uxor uidua dum uiꝝ quære/ret:& eſſet q̃nquagenaria:domiq; haberet ualidũ annis iuuenẽ:domeſticis nuptiis uſa traditur:Sergio:uti ego exiſtimo:pſuadente. Iuuenis magicæ uanitatis nõ ex/pers:potẽs pollẽſq; carmine:intra paucos dies mulie/bri menti mirũ de ſe ſtudiũ imiſcuit:adeo ut illa nimio ardore deperiret. Cõripiebat̃ Magmed comitiali mor bo q̃d ubi uxor aĩaduertit egreferens rogauit:quid nã rei eſſet. Tum ille monitis Sergii deſine mirari inquit: morbus abeſt. Sed cõſpectũ cæleſtis nunctii ad me dei iuſſu ueniẽtis ferre cũ nequeã mens & mẽbra obſtipe/ſcũt. Idemq; cõtingere oib9 pphætis narrabat:ſe quoq; pphætã eſſe dictitans. Vana ſpe eluſa femina fidẽ præ ſtitit:& quẽ mõ amabat obſeruare ſimul & colere cœ/pit. In ea pſuaſione cum diẽ obiſſet heredẽ uiꝝ toto ut aiũt axe ſcripſit. Hiis opib9 fret9 palã de ſe loq̃bat̃:mul ti adſentiebãt̃:preſertim feminæ:ĩter q̃s antea gloriabũ da uxor nomẽ laudeſq; mariti & cæleſtiũ cõgreſſus diſ ſeminauerat. Siq uero repugnarẽt cogebãt̃ armis:bre/uiq; ſermone & metu exercitũ ſatis amplũ coegit. Ne/gligẽtia Cæſ. Auguſti aĩos præbuit q exiguis copiis pri mos illos conat9 effringere potuit. Neglect9 ignis pau/latim augeſcens:cũ fomes ſuppetit:abſumit oĩa. Deſi/diaq; nr̃oꝝ pnitioſa tabes creuit:cui fomẽtum medicæ manus adhibere nequeũt. Arabes primi defecere:pxi/mæ deiñ regiões:ipſaq; ĩuadit̃ Syria:in q̃ ferax Dama/

ſcus ui expugnata uiuentis Phylarchi & tẽplũ & diui/
nos honores princeps inſpexit. Pugnaſſe poſtea ferũt cũ
Perſis & ptẽ copiaꝝ amiſiſſe: rediiſſeq; ad ſuos Arabas
copiaſq; ſuppleuiſſe Scenitis manu tũ bello ualidiſſi/
ma & reb9geſtis clara quæ indignata ob negata ſtipen
dia: fraude q̃ſtoꝝ: & Romani ducis tenacitate: Mag/
medi heſit: & tũc defeciſſe ꝓuincias qdã ſcribũt. Scri/
ptor haud ignobilis q paulo poſt illa tẽpora fuit tradit
Magmed cũ plæriſq; adſeclaꝝ cohortib9Syriã intraſ/
ſe: & p legatos petiiſſe ab Heraclio regiões ad incolen/
dũ: atq; impetraſſe: & ingentẽ illũ numerũ: cũ alimẽta
deeſſent direptionib9 agroꝝ uillarũq; & urbiũ queſi/
uiſſe: adiiciũt poſt rapinas reuerſum eũ ad antiquas ſe
des: apuiſſeq; leges: & fuiſſe legiſlatorẽ: tandẽ natũ an/
nos. XL. ueneno interiſſe. Quod adfines dominoꝝ ad
quos hereditas ſpectabat parauiſſe ferũt: & clam cibis
inmiſcuiſſe. Eo ſublato Iſmahelitica gens qđ ab duce
didicerat ferre palã deterrita nõ eſt. Tota fere quæ an/
tea cæperat ceſſit Aphrica: ſed oræ Mediterranei ma/
ris longe ſerius. Demũ deſidia Romanoꝝ principum:
eo ſupſtitio creuit ut magnitudine eius atq; armis per/
territus oriens & bona pars Europæ: non ſine cladæ:
& noſtra ignominia: deſciuerit.

DE PROGENIE HERACLII.

Heraclius ex Fabia Eudocia uxore ſuſcepit Epiphaniã
& Heraclium: qui Conſtantinus nouus adpellatus eſt:
quẽ ab ineunte ætate ſacro diademate adornauit pater.
Defunctæ Fabiæ funus cũ efferetur puella ſorte quadã

ſpuit p feneſtrā:cōtigitq; tetigiſſe elatū Cadauer:nulla facta mora cōpræhēſa & rogo Fabiæ poſita uiua exu/ſta. Duxit poſtea Martinā filiā fris:lata lege ut idē oī/bus liceret:ex qua genuit Heraclonā. Succeſſit primū pri Cōſtātin9nou9q regnū a pre adcæpit:nō malū fidei dogma:nō dū ānū īpetrās a nouerca ueneno ſublat9 ē. Adripuit impiū Martina cum Heraclona:q nat9 erat an.x.& hii cōſpiratiōe ſenat9 añ biēniū capti & ī exiliū Capadociā miſſi:mulieri linguā præcidunt:ne orone q̄ plurimum ualebat:populos cōmoueret:puero abſcide rūt naſum:ne decor aut gr̄a ī uultu miſerationē facerēt Senat9 tunc ſine militib9pricipē fecit:qđ raro cōtigit: & añ & poſt tacitū Aug. electus ē. Cōſtas Cōſtātini. F. genit9ex Gregoria filia Nicete Pricii:& is fili9 Grego/riæ q multū dilect9ab Heraclio fuerat:magniſq; hono rib9 funct9. Cōſtas uero dū fruſtra ī Lāgobardos īpetū facit ī ſuos cōuertit irā:laminas argēteas:qb9Pāteon te gebat:& alia q̄dā prætioſa relliqas hoſtiliū prædaꝝ at q; incēdioꝝ ſubſtulit:& ſecū ī Siciliā tulit. Dūq; ibi in balneis ſe lauat a miniſtris auctore Mazeſe īterfect9 ē: qui dū pace Cōſtātinopoli fruit̃ mortē obiit:regnūq; p manus filio Iuſtino tradidit. In hoc defecit Heraclii p/genies. x. īperii āno deiectus ſolio a Leōtio Pricio exul ī pōto adflictus calamitate occubuit:abſciſſis narib9:ſo li Heraclio īter oēs principes Ro. q̄tū reꝝ geſtaꝝ moni mēta docēt ſtirpis ſuæ apud inferos ſextū legere Augu ſtū Lacheſis ſuo in extricabili uolumine cōcedit. Præ/fuerūt oēs An. LXXXVII.

Finis

POMPONII VITA

M. ANTONIVS SABELLICVS M. ANTONIO MAVROCENO EQVITI SALVTEM.

COmẽdauit mihi p lras suos Cæsares Pomponius Lætus iis paucis dieb9 qbus uita decessit: tantũq; mihi tribuit cõmendatione illa ut ex ipsius erga me animi affectu potius ea scripsisse libeat suspicari: q̃ q me tã stultum putaret q id genus laudis ab eo expectarẽ. In meis inqt Cæsarib9 utere iudicio tuo: tuaq; lima castigatissima qua nihil accuratius nra nouit ætas: nõ repugno sed acqesco ingenio exercitatissimo exactissimoq; corrige igitur: emẽda: subeasq; officiũ nõ lectoris sed auctoris: putaq; libellũ a te amicissimo publicari q diligẽtia ueteres puocas. Vides Maurocene quãtũ uir ille summus mihi tribuit: qui tã humane ne humiliter dicã res suas nro subiicit iudicio. Legi ego cupidissime historiã hoĩs nra ætate ĩ recognoscẽda uetustate diligẽtissimi: in qua præterq̃: q integra fide oĩa scribunt delectauit me supraq̃ dici possit castissima oratio: ut nõ Põponiũ me legere arbitrarer sed ex ueteribus unũ aliquẽ. Intulissem itaq; libẽs rẽ nostræ fidei creditã statim librariæ officinæ: ut p me publicũ sortiret: nõ tã auctori qui ab eiusmodi publicatiõe nõ abhorrebat: ut eius ad me epistolæ demõstrãt: q̃ nratibus uiris gratificaturus: sed offensiunculæ quædã ut ad illũ scripsi: nec adeo multæ nostrũ ab ea re consiliũ retardarũt. Hæ qa nõ sine temeri

tatis suspitione mutari poterãt:ueritus ne priuũ iudiciũ secutus ea demũ tollerem quæ auctor maxime ꝓbaret: diu multũq; dubitaui quæ essent mei officii ꝑtes in cõmentariis his publicandis. Nã Pomponius haud multo postq̃ hanc suã ad me misit lucubrationẽ fato decessit. Sed tutiorẽ uiã ingressus librũ Archetypũ cũ Pomponii chirographo ea conditione librariis obtuli:ut nihil illi adderẽt:nihil adimerẽt:qđ ut cõmodius fieret totũ negociũ detuli Democrito Taracinensi. Miraberis scio in Põponio nouã scribendi rationẽ qui neglecta recentioꝝ lege totus ex ueteꝝ quorundã grãmaticoꝝ auctoritate pendet. Sed multo magis mirari possis nudã dicendi suturã qui moribus & uitæ hoĩs fuit tã similis ut nihil sibi ipsi similius esse possit. Ortus est Põponius ut eius uita tibi breuiter delinieť in Calabris:qbus adépto Græcoꝝ cõmertio nihil est tota Italia simplicius. Clarũ in familia stẽma:sed in quo tãtus uir nõ sit legitime natus:ipse qđ miror Genesim suã semꝑ ĩ occulto habuit: aut certe ignorauit. Sed cur ignorasse credi possit? quũ a suis qñq; ꝑ lr̃as & nũtios ad id missos multis precib9 domũ accersit9 ut tãtas necessitudines nõ ignoraret:in hãc rescripsit sñiam. Põponius Lætus cognatis & ꝓpinq̃s suis salutẽ. Q đ petitis fieri nõ põt Valete. Fuit & si nobili loco natus paꝝ tñ liberali facie:breui statura:colore subaq̃lo; capillo leniter inflexo:minutis oculis ac sub fronte penitus repostis:sed q in risu gratiã oĩno aliquã mererenť:canitie multa respersus: & qua iam grãdis natu uelut intẽpestiua:ut mihi dicitur:offendebať.

Mũdus in uictu magis q̃ lautus:qppe qui uno fere ci/
bo utereť:quũ solus cœnaret:uini paulo appetẽtior:Iu
uenis sumptuose & frequenter cõuiuatus est:parcius iã
senex factus:modica suppellectile cõtẽtus:& in qua ni
hil præter mũditiẽ pbares:uestiebať fere Gallico pãno:
ueste paululũ a pedib9 retracta:pileatus hyeme & co/
turnatus pcedebat i publicũ:domũ habuit in exqliis p
modicã:& uineã i qrinali:in q̃ succisiuis opabať horis:
Portii Catonis:Colũbellæ & Varronis:quoꝝ studiosissi
mus fuit præcepta uel i paruis secut9:pari studio domi
hortulũ coleť alereq; simul amphibias aues atq; oisariã
cortẽses:feriatus piscari qñq; aut uisco & rhetib9 occu/
pari:cõmessariq; īterim ac potare auidi9 sub umbra flu
uiali ripæ aut fontib9 accubãs. Vbi puer & aquo fuerit
institut9 icõptũ hẽo. Romæ qď satis cõstat Petro Mon
topolitano aliq̃diu dedit operã poetæ & oratori sua æta
te clarissimo:mox sub Laurẽtio Vallense tãtũ pfecit ut
eo defuncto cõtinuo i magna nois celebritate eẽ cœpit:
ut q ex oibus illius assectatoribus unus oium prædica/
tione dignus hẽreť q in defuncti locũ succederet. Inci/
dit inde i maximũ discrimen q, cũ Calimacho Platina
& aliis qbusdã nõ uulgari eruditiõe uiris i Paulũ Ponti
ficẽ Maximũ cõiurasse putabať. Estq; iam pegre pfe/
ctus ea de cã sub custodia Romã deportatus:sed i quæ
stione datũ est illi noxæ:qđ sibi & pmultis adolescẽtib9
qui nostratiũ lraꝝ studia assectarent:nomẽ imutasset.
Cæteꝝ in tanto discrimine nihil æque illi profuit ac li/
berũ ingeniũ. Homo eni simplex ac nihil mali cogitãs

appellatus de Pōponii noīe a Vianesio Antistite q̄ quæ-
stioni præsidebat qd inqt tibi & Paulo Pontifici si mihi
fœniculi nomen indidissem. Custodia inde eductus in
Romano Gymnasio magno omniū fauore collocatur:
prīcipē⁊ locū ab initio adeptus duo ferme de. XXX.
annos (nescias maiore gr̄a an auctoritate) tutatus est:
nulli maledixit aut detraxit unq̄: ac ne pati qdē apud se
alienā dignitatē lacerari. Silētiū in eo signū nō ꝓbātis
quæ temere alii mirarent̄: aut carperēt. suis⁊ de⁊ ferre
ꝙ aliqs de se male opinaret̄. qua moderatiōe uixit oib⁹
charissim⁹: fuit tn̄ (ex residuo credo odio ignominiæ ca-
lūnioso illo reatu acceptæ) in cleꝝ aīo paulo infestiore:
& ī magnoꝝ Antistitū fastu & luxuria insectāda oīno
dicacior. Sed mordacitas illa tā simplex ut gr̄a & fauor
ex ea re nō odiū illi quæreret̄. Plæri⁊ Antistites ac su-
premi ordinis lōge principes familiariter hoīem appel-
lare. iuuare ēt pecunia aliis⁊ munerib⁹: ciuili seditione
quæ ī Xisti Pōtificis tpa incidit eius domo temere dire-
pta tā multa sunt hic inde illi cōgesta ab amicis & asse-
ctatoribus ut pene plura accepisse credatur q̄ amiserit.
Vixit tn̄ paruo cōtentus. fuit⁊ ab initio cōtemptor reli-
gionis: sed ingrauescēte ætate cœpit res ipsa ut mihi di-
citur curæ esse. Veneratus est oīum maxime Romanæ
urbis geniū: celebrauit⁊ natalem urbis quot annis fre-
quēti doctoꝝ hoīum cōuētu: ubi adolescētes eloquētiæ
studiosi panegyricis encomiasticis⁊ actionibus dabant
prima ingenii exꝑimēta: pari studio ueterē spectādi cō-
suetudinē desuetæ ciuitati restituit: primoꝝ Antistitū

atriis pro theatro uſus:in ꝗbus Plauti Terētii recētiorꝝ
ēt quædā agerentˀ fabulæ:quas ipſe honeſtos adoleſcē/
tes & docuit & agētib9 præfuit:Nullus unq̄ magis ue/
tuſtatē miratus eſt:nullus in ea recognoſcēda plus opæ
impēdit:faſtidire ſua ſæcula ac pro deſpicatis hr̄e quæ/
cūq; nr̄a tuliſſet ætas:cōſiſtere amēti ſimilis ad oēm ue
tuſti opis occurſum:interdū etiā ubertim flere:meliorꝝ
ut dicere ſolebat temporꝝ admonitu:capiebaturq; adeo
Romanæ urbis aſpectu ut ſemel ſit in uita extra Italiā
pegrinatus uiſurus ut ipſe ad me ſcripſit quæ circa Ta/
naim ſtrabo pro incōptis reliqſſet. Romanā iuuentutē
uſq; ad infamiā dilexit:in qua ſiqd offendiſſet a ueteri
indole degeneratū:ueſtri aiebat maiores nō tales fuere.
Vixit cū eruditiſſimo quoq; mutua charitate. Quæ/
renti mihi quē ex recentioribus doctiſſimū iudicaret:
Theodorꝝ Gaxā dixit:multū ēt tribuere ſolebat & Ni/
colao Perocto Sypōtino Antiſtiti. Platinā & Marſum
ſeniorē unice dilexit. Petrū Cæſenſem & ipſum cogno
mento Marſum Volſcū Sulpitiū & alia recētiora Ro/
manæ acadæmiæ lumina pr̄ia charitate fouit:tantūq;
abfuit ut horꝝ creſcēti laudi ſit officere conatus:ut illorꝝ
etiā ſtudia homo minime ambitioſus preferret ſuis:per
quæ cōſecutus eſt ut eum cuncti patris appellatione di
gnarentˀ:pateréturq; ſine cōtrouerſia acadæmiæ prin/
cipem haberi. Profitebatˀ antelucanis horis deſcende/
batq; ex exqliis ad lumē laternæ niſi pnox luna eſſet.
Nihil fere legit unq̄ niſi ex ſuo chirographo:pnuncia/
bat canora uoce & iucūda:minimeq; cōcitata:ob lin/

guæ titubantiam sermo magis castus q̄ comptus. Cum Varrone diu luctatus est ut ĩ itegrũ restitueret. In Crispo & Liuio reposuit quædã: & si nemo religiosius timidiusq; tractauit ueterũ scripta. In poetas & historicos semꝑ aliqd dictauit. Ipse quãtus in lectione fuerit eius discipuli facile demõstrãt. Scripsit de arte grãmatica primo suo Tyrocinio ex ueteri grãmaticoꝝ forma scripsit de magistratib9 urbis librũ unũ: de legib9 unũ ad. M. Pantagathũ: cætera studioꝝ eius monumenta si qua fuere in direptione domus intercidisse creduntur. Scripsit postremo de Cæsaribus a iunioris Gordiani interitu exorsus: descẽditq; ĩ Iustini exiliũ: estq; mira breuitate usus: sed in qua ipsius studiũ in recognoscẽda uetustate facile agnoscas. Sobria in eo figura dicẽdi minimeq; ambitiosa: fides & diligentia nõ uulgaris: quæ lectio eo magis & ꝓdesse & delectare poterit quominus hæc quæ ab eo scribuntur sunt a multis ꝑdita. Sed tu Maurocene q ingenio & eruditione lõge præstas multo melius pẽsitabis qd Põponius sit supremo hoc humanoꝝ operꝝ labore meritus: qui quũ ĩ hiis studiis (Græca enim uix attigit) atq; in cætera uita talis esset iã ꝓpe modũ septuagenarius fatali est morte cõsumptus: frequẽs ciuitas defunctum extulit: celebrarũtq; ei9 funus ad Coelii aram Antistites circiter. XL. liberaꝝ ciuitatũ & principũ oratores plæriq; numero: & cũ his oĩs Romanoꝝ lraꝝ claritas: estq; more maioꝝ pro cõcione laudatus. Et hæc de Pomponio ad te: ut homo tibi minus suetudine notus qualis in omni uita fuerit non ignora-

res. Nec quũ hæc ſcripſi omnia cõplecti potui; quũ librarii hãc epiſtolam efflagitarent: & ſi in quibuſdã eorũ quæ executus ſum fidem meã nõ aſtringo. Et enim diu abſens plæraqꝫ didici ex iis q poſt meũ ex urbe digreſſum uixerunt cũ eo uiro cõiunctiſſime. Sed multo plura erunt quæ a me quãdiu iuuenis illi operã dedi diligenter obſeruata ſunt ac nũc demũ exacta ætate ex theſauro memoriæ repetita tibi uir clariſſime huic epiſtolæ inſerui. Vale & Sabellicum tuum ama.

Finis.

Domici Palladii Sorani Tetraſtichon.

Hic iacet exigua Lætus Pomponius urna:
Cuius honos merito pulſat utrũqꝫ polum.
Lætus erat Romæ uates ſublimis: & idem
Rhetor: nunc Campis lætior Elyſiis.

Omnes ſunt duerni

Impreſſum Venetiis per Bernardinum
Venetũ Anno dñi. M.cccclxxxxix.
Die. XXIII. Aprilis.

V
B
C

Nicol. de Valle
1492
Mantuanus 1489
Pompon. Laetus 14[illegible]
Valerius provin[illegible]
[illegible]erm. Balbus